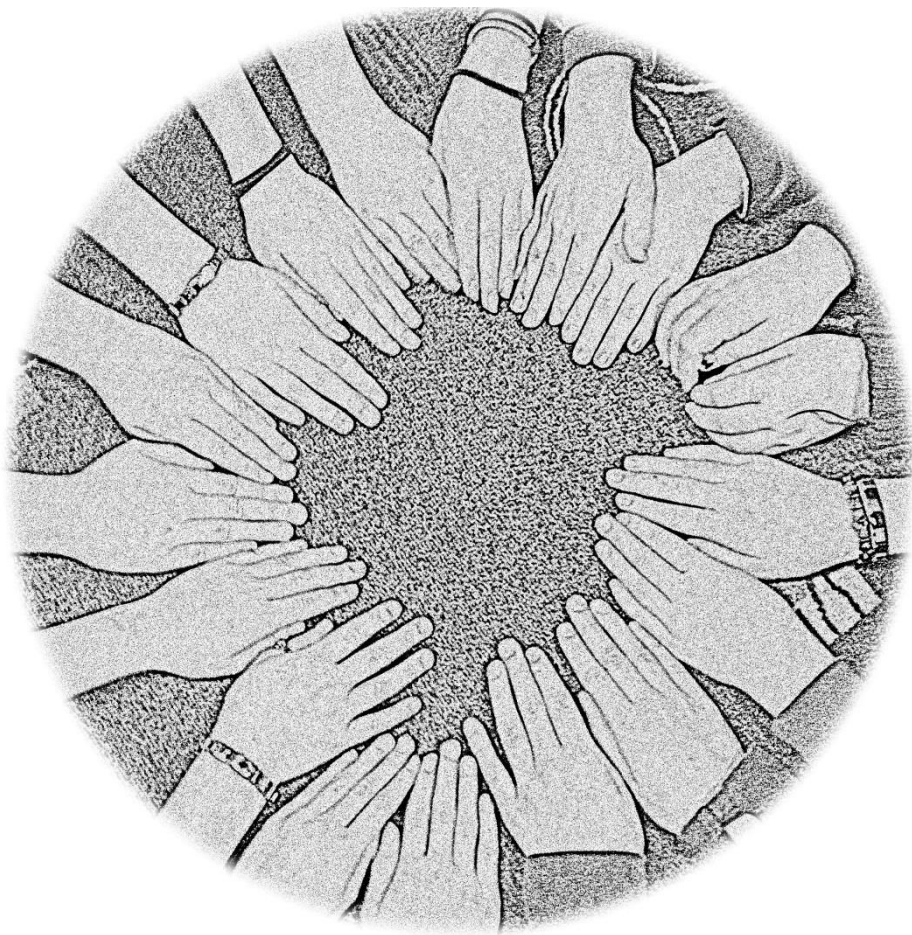


2021

OPIKELUHUOLTOSUUNNITELMA

Pieksämäen kaupunki



Pieksämäen kaupunki

Päivitetty: 22.9.2021

AJATUS YHTEISTYÖN ARJESTA

Neljä tyyppiä

JOKAINEN, JOKU, KUKA TAHANSA, EI KUKAAN
ryhtyi tuumasta toimeen.

JOKAISTA pyydettiin hommiin.

JOKAINEN oli varma,
että JOKU sen tekee.

KUKA TAHANSA olisi voinut sen tehdä
mutta EI KUKAAN sitä tehnyt.

JOKU tuli vihaiseksi,
koska se oli JOKAISEN hommia.

JOKAINEN ajatteli,
että KUKA TAHANSA sen tekee,
mutta EI KUKAAN oivaltanut
että JOKAINEN ei voi sitä tehdä.

Homma päättyi siihen,
että JOKAINEN syytti JOTAKUTA,
kun KUKAAN ei tehnyt sitä,
minkä KUKA TAHANSA olisi voinut tehdä.

(Huhtanen 2007, Kun huoli herää 228–229.)

Sisällys

JOHDANTO	5
1 OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT PIEKSÄMÄELLÄ	9
1.1 OPISKELUHUOLTO	9
1.2 OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT	9
1.3 OPISKELUHUOLLON PALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN, TYÖN- JA VASTUUNJAKO	10
1.4 OHJAUSPOLKU OPISKELUHUOLLOSSA	12
2 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA SEN TOIMINTATAVAT	13
2.1 MONIALAISEN YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLTORYHMÄN TOIMINTATAVAT JA KÄYTÄNNÖT	13
2.2 YHTEISÖLLINEN YHTEISTYÖ KOULUN JA OPPILAITOKSEN ULKOPUOLISTEN KANSSA	14
2.2.1 Yhteistyö sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa	14
2.2.2 Yhteistyö nuorisotoimen kanssa	15
2.3 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA SEN TOIMINTATAVAT PIEKSÄMÄELLÄ	15
2.3.1 Monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä ja monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä	15
2.3.2 Yhteisöllinen yhteistyö koulun ulkopuolisten kanssa	16
2.4 YHTEISTYÖ OPPILAAN OHJAUKSESSA, KOULUTUKSEN SIIRTYMÄVAIHEISSA SEKÄ JATKO-OPINTOJEN SUUNNITTELUSSA	18
2.5 YHTEISTYÖ TERVEYSNEUVONNAN JA TERVEYSTIEDON OPETUKSEN VÄLILLÄ	21
2.6 OPISKELUYMPÄRISTÖN TERVEELLISYYDEN, TURVALLISUUDEN JA YHTEISÖN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN	22
2.7 KOULURUOKAILU JA KOULUMATKAKULJETUS	23
2.8 ASUNTOLATOIMINTA	24
2.9 JÄRJESTYSSÄÄNNÖT	25
2.10 POISSAOLOT	27
2.12 TAPATURMIEN EHKÄISEMINEN SEKÄ ENSIAVUN JÄRJESTÄMINEN JA HOITONOHJAUS	29
2.13 TUPAKAN JA PÄIHITEIDEN KÄYTÖN EHKÄISY	30
2.14 OPPILAIDEN SUOJAAMINEN VÄKIVALLALTA, KUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ	33
2.15 ÄKILLISET UHKA-, VAARA- JA MUUT KRIISITILANTEET	38
3 YKSILÖKOHTAISEN OPISKELUHUOLLON JÄRJESTÄMINEN	39
3.1 VARHAINEN PUUTTUMINEN YKSILÖKOHTAISessa OPISKELUHUOLLOSSA	39
3.1.1 Huolen puheeksiottaminen	40
3.1.2 Huolen vyöhykkeistö	41
3.1.3 Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa	43
3.2 OPISKELUHUOLLON PSYKOLOGI- JA KURAATTORIPALVELUT	44
3.2.1 Oikeus saada opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja	44
3.2.2 Yhteydenotto opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin	44
3.2.3 Opiskeluhuollon psykologipalvelut Pieksämäellä	45
3.2.4 Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut Pieksämäellä	47
3.3 KOULU- JA OPISKELUTERVEYDENHUOLTO	49

3.3.1. Kouluterveydenhuolto	49
3.3.2 Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa	50
3.3.3 Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen	51
3.3.4 Opiskeluterveydenhuolto	51
3.3.5 Koululääkäri- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäri	53
3.3.6 Nuorten sairaanhoitaja	53
3.3.7 IPC eli interpersoonallinen ohjaus ja neuvonta yksilöllisen opiskeluhuollon yhteydessä	54
3.3.8 Suun terveydenhuolto	54
3.3.8 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa	55
3.4 TAPAUSKOHTAISESTI KOOTTAVA MONIALAINEN ASiantuntijaryhmä	56
3.4.1 Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhuollossa	56
3.4.2 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhuoltoasian käsittely	57
3.4.3 Opiskeluhoitokertomus ja opiskeluhuollon rekisterit	57
3.5 TAPAUSKOHTAISESTI KOOTTAVA MONIALAINEN ASiantuntijaryhmä PIEKSÄMÄELLÄ	60
3.5.1 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhoitoasian käsittely Pieksämäellä	60
3.5.2 Opiskeluhoitokertomus ja opiskeluhuollon rekisterit Pieksämäellä	62
3.6 YHTEISTYÖ TEHOSTETUN JA ERITYISEN TUEN SEKÄ JOUSTAVAN PERUSOPETUKSEN YHTEYDESSÄ	63
3.7 YHTEISTYÖ OPPIVELVOLLISUUSIÄN LAAJENTAMISEN YHTEYDESSÄ	66
3.8 TUKI KURINPITOTOIMIEN YHTEYDESSÄ	68
3.9 YKSILÖKOHTAINEN YHTEISTYÖ KOULUN ULKOPUOLISTEN PALVELUJEN JA YHTEISTYÖTAHOJEN KANSSA	69
3.9.1 Palveluohjaus	70
3.9.2 Yhteistyö lapsi- ja perhesosiaalityön kanssa	71
3.9.3 Yhteistyö perheneuvolan kanssa	76
3.9.4 Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa	77
3.9.5 Yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa	78
3.9.6 Yhteistyö poliisin kanssa	79
3.9.7 ADHD-hoitopolku Pieksämäellä esikoulussa, alakoulussa ja yläkoulussa	81
.....	81
4 YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ KANSSA	82
4.1 SUUNNITTELU, TOTEUTTAMINEN JA ARVIOINTI OPPILAIDEN, OPISKELIJOIDEN JA HUOLTAJIEN KANSSA	82
4.2 TIEDOTTAMINEN OPPILAILLE, OPISKELIJOILLE JA HUOLTAJILLE	83
5 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN	84
5.1 VALTAKUNNALLINEN OHJAUS	84
5.2 OPISKELUHUOLLON SEURANTA JA ARVIOINTI	84
5.3 OPISKELUHUOLLON VALVONTA	84
5.4 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN	85
5.5 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN PIEKSÄMÄELLÄ	85
LÄHTEET	87
LAIT JA ASETUKSET	90

JOHDANTO

Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta (1287/2013) tuli voimaan 1.8.2014. Laki kattaa oppilas- ja opiskeluhoollon palvelut esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään esi- ja perusopetuksessa¹ olevan oppilaan sekä lukiossa² että ammatillisessa koulutuksessa³ olevan opiskelijan oikeudesta opiskeluhooltoon. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki kokoaa perusopetus-, lukio- ja ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön sekä lastensuojelulakiin sisältyvät oppilas- ja opiskelijahuoltoon koskevat säännökset.

Lain tarkoituksena on:

- 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
- 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
- 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
- 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
- 5) vahvistaa opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.⁴

Oppilaitoksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, oppilaiden, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma on tarkistettava vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu.⁵ Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa⁶. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman opiskeluhooltoon koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitosuunnitelmia⁷.

¹ Perusopetuslaki (628/1998)

² Lukiolaki (629/1998)

³ Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017)

⁴ Oppilas- ja opiskeluhoitolaiki 2 § (1287/2013)

⁵ Oppilas- ja opiskeluhoitolaiki 13 § (1287/2013)

⁶ Lastensuojelulaki 12 § 1 mom. (1292/2013)

⁷ Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelman ja ammatillisen perustutkintojen perusteiden muutokset/opiskeluhoolto

Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta monialaisesta yhteistyössä valmisteltavasta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat opiskeluhuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan opiskeluhoitoa koskeva osuus⁸
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhollosta⁹ sekä
- oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma¹⁰

Opetussuunnitelma tulee opiskeluhuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestys- säännön valmisteluun. Oppilaitoksen oppilaskuntaa ja opiskelijayhdistystä kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten vahvistamista. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.¹¹

Pieksämäen kaupungin oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma on laadittu yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, oppilaiden, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Esi- ja perusopetuksessa sekä toisen asteen oppilaitoksissa opiskeluhoitosuunnitelma on pääosin yhteinen. Yksiköt tarkentavat yhteisiä linjauksia tarvittaessa koulu- ja oppilaitoskohtaisissa osioissaan. Opiskeluhoitosuunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu¹². Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma päivitetään Pieksämäen kaupunginvaltuustossa kerran valtuustokaudessa ja tarkistetaan vuosittain. Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan menettelytavat, joilla oppilaitosten henkilöstö, oppilaat, opiskelijat ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille. Oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisällytetään seuraavat asiat¹³

1. Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut
2. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat
3. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen
4. Opiskeluhuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa
5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 § (1287/2013) ja lastensuojelulaki 12 § 1 mom. (1292/2013)

⁹ Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

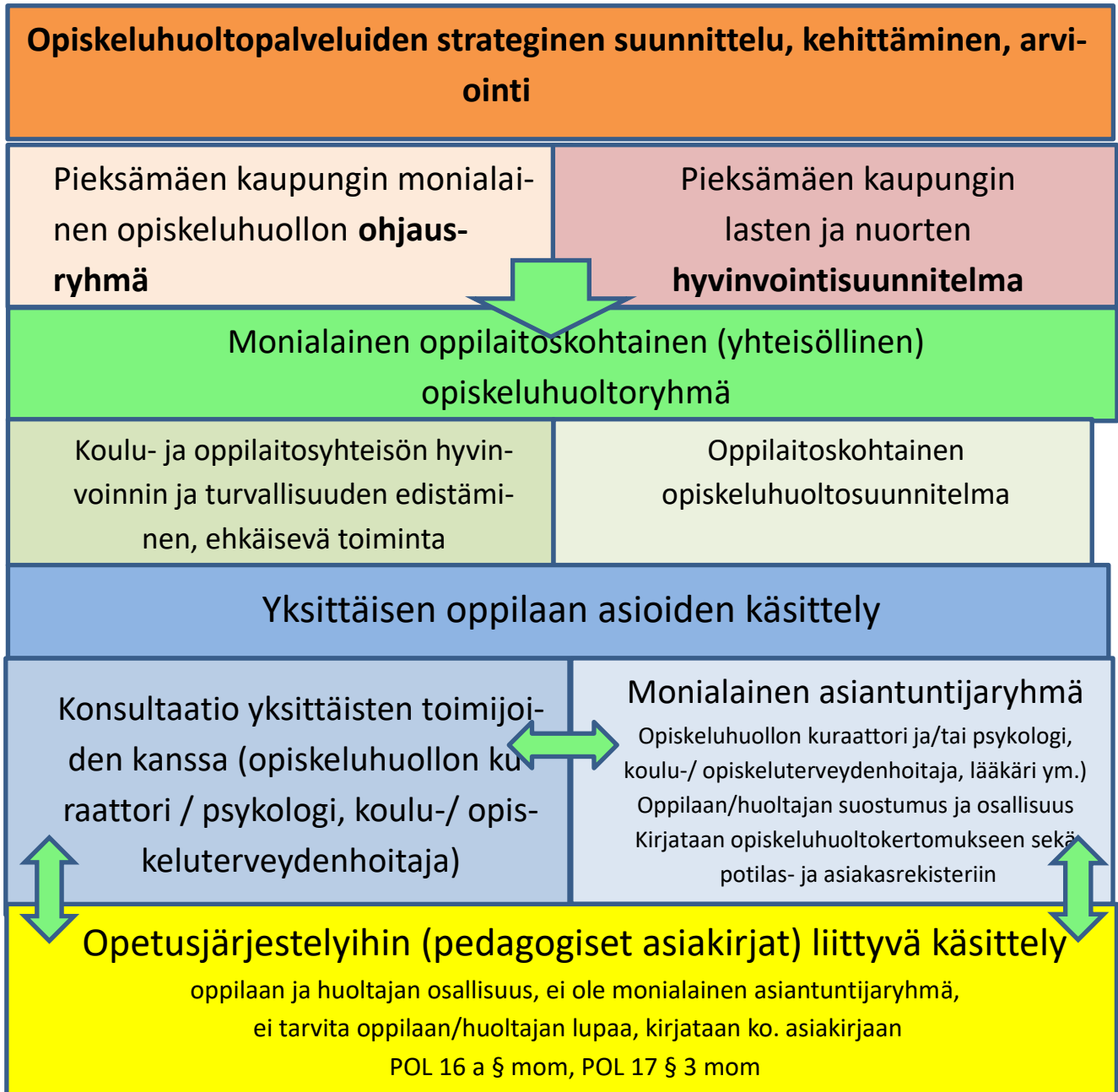
¹⁰ Oppilas- ja opiskeluhoitolaiki 13 § (1287/2013)

¹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § ja 13 § (1287/2013)

¹² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (1287/2013)

¹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (1287/2013), Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014/Luku 8.0 oppilashuolto, Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015/Luku 4.4 opiskeluhoito, Ammatillisten perustutkintojen perusteet 2014/Luku 8.7 opiskeluhoito.

Monialainen opiskeluhoolto



Kuva 1. Pieksämäen kaupungin monialaisen opiskeluhoollon rakenne ja toimintatavat

1 OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT PIEKSÄMÄELLÄ¹⁴

1.1 Opiskeluhoito

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhoitoa on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto.¹⁵ Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon siten kuin tässä laissa säädetään.¹⁶

Opiskeluhoitoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoito sekä opiskeluhoillon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.¹⁷ Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa¹⁸.

1.2 Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Pieksämäen kaupungissa esiopetus järjestetään päiväkodeissa ja kyläkouluilla. Perusopetusta järjestetään kolmessa alakoulussa, kahdessa kyläkoulussa ja yläkoulussa. Perusopetusta annetaan myös Vaalijalan Sateenkaaren koulussa ja Step-koulutuksessa. Toisen asteen oppilaitoksia ovat lukio, Etelä-Savon ammattiopisto, Spesia-ammattiopisto ja Step-koulutus.

Pieksämäen kaupungin opiskeluhoilossa toimii:

- Vastaava kuraattori ja kolme kuraattoria
- Kaksi psykologia
- Kuusi koulu- ja opiskeluterveydenhoitajaa
- Yksi vastuuyllilääkäri koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa
- Yksi nuorten sairaanhoitaja (psykiatrinen sairaanhoitaja)

¹⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 1-kohta (1287/2013)

¹⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 2 mom. (1287/2013)

¹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 8 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 1 mom. (1287/2013)

Kuraattorina voi toimia vähintään sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, taikka henkilö, jolla on soveltuva korkeakoulututkinto, ja suoritettuna sosiaalialan aineopinnot tai vähintään kahden vuoden työkokemus kuraattorin tai sitä vastaavasta sosiaalialan tehtävästä.¹⁹ Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on oltava sellaisen opiskeluhuollon vastaavan kuraattorin palveluja, joka on sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö (sosiaalityöntekijä) sekä psykologin palveluja²⁰. Opiskeluhuollon psykologi on laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, joka on suorittanut psykologin maisterin tutkinnon²¹.

Terveydenhoitaja on terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö, joka on suorittanut terveydenhoitaja- ja sairaanhoitajatutkinnon. Terveydenhoitajatutkinnon suorittanut laillistetaan terveydenhuollon ammattihenkilöksi sairaanhoitajana ja terveydenhoitajana. Terveydenhoitajan ammattinimikettä saa käyttää ja ammattia harjoittaa vain terveydenhoitajatutkinnon suorittanut terveydenhoitaja. Toimintaa valvovat aluehallintovirastot sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira.²²

1.3 Opiskeluhuollon palveluiden järjestäminen, työn- ja vastuunjako

Laskennallinen kansallinen **mitoitussuositus** opiskeluhoitohenkilöstön oppilas-/ opiskelijamääristä:

- kouluterveydenhuollossa²³ 600 oppilasta / täysiaikainen terveydenhoitaja, mikäli vastuualueita on vain yksi
- opiskeluterveydenhuollossa 600–800 opiskelijaa / täysiaikainen terveydenhoitaja, mikäli vastuualueita on vain yksi
- koululääkäri kouluterveydenhuollossa 2100 oppilasta / lääkäri tai yksi työpäivä viikossa 500 lasta kohden
- koululääkäri opiskeluterveydenhuollossa 2500–3000 opiskelijaa / lääkäri
- opiskeluhuollon kuraattori²⁴ 3 kouluyhteisöä ja/tai 600 oppilasta/ opiskelijaa / koulukuraattori
- opiskeluhuollon psykologi²⁵ 3 kouluyhteisöä ja/tai 600–800 oppilasta/ opiskelijaa / koulupsykologi

¹⁹ Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) 7 ja 8 §

²⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 7 § 2 mom. (1287/2013)

²¹ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1 § ja 2 § (559/1994)

²² Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1 § ja 2 § (559/1994)

²³ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

²⁴ Talentia. <http://www.talentia.fi>

²⁵ Psykologiliito. <http://www.psyli.fi>

Pieksämäen kaupungin opiskeluhoitopalvelujen vastuualueiden jakautuminen:

Vastaava kuraattori:

Hiekanpään koulu, kyläkoulut: Jäppilä ja Virtasalmi, esikoulut kouluilla
+ Vastaavan kuraattorin palvelut esikoulusta toiselle asteelle.

Kuraattori:

Harjun koulu, Kontiopuiston koulu, Maaselän koulu, esikoulut päiväkodeissa

Kuraattori:

Lukio, Esedu

Kuraattori:

STEP-koulutus, Esedu, Spesia, Sateenkaaren koulu, (Diak ostopalveluna)

Psykologi:

Esikoulut, Harjun koulu, Maaselän koulu, Kontiopuiston koulu

Psykologi:

Kyläkoulut: Jäppilä ja Virtasalmi, Hiekanpään koulu, Lukio

STEP-koulutus, Esedu, Spesia, Sateenkaaren koulu

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimipisteet:

Kouluterveydenhuolto

Harjun koulu

Hiekanpään koulu

Jäppilän koulu

Kontiopuiston koulu

Maaselän koulu

Vaalijalan Sateenkaaren koulu

Virtasalmen koulu

Opiskeluterveydenhuolto

Etelä-Savon ammattiopisto

Lukio

STEP-koulutus

Spesia-ammattiopisto

1.4 Ohjauspolku opiskeluhuollossa

OPPIMINEN (pedagogiset asiat)

Koulussa havaitaan huoli



Huolen havaitsija kartoittaa huolta yhteistyössä arvioiden / konsultoiden luokanopettajan /ohjaajan, ryhmänohjaajan, aineenopettajan, erityisopettajan ja opiskeluhuollon psykologin kanssa ja ottaa huolen puheeksi huoltajien kanssa. (tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, samanaikaisopetus)



Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.²⁶ Oppimissuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa²⁷.



Ennen **erityistä tukea** koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa, hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppimisen etenemisestä ja **oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä** tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta (*pedagoginen selvitys*). Pedagogista selvitystä on tarvittaessa täydennettävä psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastavalla sosiaalisella selvityksellä²⁸.

SOSIAALISET SUHTEET, TUNNE-ELÄMÄ, KÄYTTÄYTYMINEN, POISSAOLOT, PERHE, ELÄMÄNHALLINTA, TERVEYS (opiskeluhuollolliset asiat)

Koulussa havaitaan huoli



Huolen havaitsija kartoittaa huolta ja tekee **alkuarvioinnin yhteistyössä / konsultoiden** luokanopettajan/-ohjaajan /ryhmänohjaajan, kouluterveydenhoitajan, lääkärin, opiskeluhuollon kuraattorin tai opiskeluhuollon psykologin kanssa.

Alaikäisen oppilaan ja opiskelijan kohdalla huoli, oppilaan kanssa työskentely ja eteenpäin ohjaaminen otetaan puheeksi **ensin oppilaan ja huoltajien kanssa**, ellei siihen ole painavaa estettä²⁹



Yhteydenottovelvollisuus

opiskeluhuollon kuraattoriin tai psykologiin³⁰ koulun tai opiskeluhuollon työntekijän arvioidessa oppilaan tarvitsevan tukea opiskelu- tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Oppilaalla on oikeus saada kuraattori- ja psykologipalveluja. Kuraattori / psykologi tekee arvion oppilaan tilanteesta (määräajat, palveluohjaus)



Yhteistyö **oppilaan ja huoltajien** kanssa



Oppilaan ja opiskelijan tueksi koottava **monialainen asiantuntijaryhmä**³¹

Tarvittaessa yhteistyössä on mukana mm.:
Läheiset, Nuorten sairaanhoitaja, Ohjaamo
Pieksämäki, Nuorisotoimi, Etsivä nuorisotyö,
Perheneuvola, Sosiaalihuolto, Lastensuojelu
Poliisi, MKS, KYS

²⁶ Perusopetuslaki 16 a § (1288/2013)

²⁷ Perusopetuslaki 16 a § (642/2010)

²⁸ Perusopetuslaki 17 § (1288/2013)

²⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18§ (1287/2013)

³⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 16 §

³¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §

2 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA SEN TOIMINTATAVAT³²

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan tässä laissa toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoolltoa toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat. Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoolltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.³³

2.1 Monialaisen yhteisöllisen opiskeluhoolltoryhmän toimintatavat ja käytännöt

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa **monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä**. Opiskeluhoollon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen taikka sille asetetut tehtävät voi hoitaa muu tehtävään soveltuva ryhmä.³⁴

Oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa **monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoolltoryhmä**. Oppilaitoskohtaista opiskeluhoolltoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Muilta osin koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhoollon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskeluhoolltoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Opiskeluhoolltoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita.³⁵ Opiskeluhoollon pääpaino on yhteisöllisessä opiskeluhoollolla. Toimintamalleja ja menetelmiä on tarjolla runsaasti³⁶.

- opintojen etenemistä edistävät toimet
- koulutyön ja opintojen järjestäminen hyvinvointia tukevasti
- yhteistoiminta koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
- tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä mielenterveyttä edistävät toimet

³² Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 13 § 2 mom. 2-kohta (1287/2013)

³³ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 4 § (1287/2013)

³⁴ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 14 § 1 mom. (1287/2013)

³⁵ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 14 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

³⁶ Pelkonen Marjaana. 2014. Oppilas- ja opiskelijahuollolaki.

- kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäisevät ja vähentävät toimet terveellisiä elintapoja ja vireyttä lisäävät toimet
- koulu- ja oppilaitosympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta lisäävät toimet
- opiskelijoiden ja vanhempien osallisuutta lisäävät toimet

2.2 Yhteisöllinen yhteistyö koulun ja oppilaitoksen ulkopuolisten kanssa

2.2.1 Yhteistyö sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen

Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille.³⁷

Neuvonta ja ohjaus

Kunnan asukkaiden saatavissa on oltava sosiaalihuollon neuvontaa ja ohjausta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten, nuorten sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden neuvontaan ja ohjaukseen³⁸.

Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen

Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvointia sekä poistettava epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Erityisestä tuesta vastaavien viranomaisten on välitettävä tietoa asiakkaiden kohtaamista sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. Palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tarpeisiin ja toivomuksiin.³⁹

Lastensuojelun asiantuntijaryhmä

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa.

³⁷ Sosiaalihuoltolaki 9 § (1301/2014)

³⁸ Sosiaalihuoltolaki 6 § (1301/2014)

³⁹ Sosiaalihuoltolaki 8 § (1301/2014)

³⁹ Lastensuojelulaki 14 § (417/2007)

Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi.⁴⁰

2.2.2 Yhteistyö nuorisotoimen kanssa

Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto

Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. Verkoston tai muun yhteistyöryhmän tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorisolan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen verkosto. Verkosto ei käsittele yksittäistä nuorta koskevia asioita.⁴¹

2.3 Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat Pieksämäellä

2.3.1 Monialainen opiskeluhoito ohjausryhmä ja monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä

Pieksämäellä toimii usean koulutuksen järjestäjän yhteinen *monialainen opiskeluhoito ohjausryhmä*. Ryhmässä on edustaja jokaisesta opetuksen järjestäjätahoista sekä sosiaali- ja terveystoimesta. Ryhmän puheenjohtajana toimii sivistysjohtaja.

Pieksämäellä jokaisessa koulussa ja oppilaitoksessa on oma *monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä*. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki opiskeluhoito toimijat ja oppilaitoksessa työskentelevät. Oppilaitoskohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä ei käsitellä yksittäisen oppilaan / opiskelijan asioita.

Monialaisen oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tehtäviä ovat:

- yhteisöllisen opiskeluhoito kokonaisuuden suunnittelu ja kehittäminen
- opiskeluhoitosuunnitelman toteutumisesta huolehtiminen
- opiskeluhoito toteutumisen arviointi
- opiskeluilmapiiiriin, osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen
- toimintakulttuurin kehittämisen tukeminen
- kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen
- yhteydenpito muihin tukiverkostoihin

⁴¹ Nuorisolaki 9 § (1285/2016)

Pieksämäellä monialaista oppilaitoskohtaista opiskeluhooltoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö, perusopetuksessa koulun rehtori tai koulun johtaja. Opiskeluhoollon toimijoista ryhmään kuuluvat psykologi, kuraattori ja koulu-/opiskeluterveydenhoitaja sekä toisella asteella ja tarvittaessa perusopetuksen puolella nuorten sairaanhoitaja. Rehtori nimeää koulultaan ryhmän pedagogisen hyvinvoinnin edustajat. Edellä mainittujen lisäksi opiskeluhooltoryhmään voivat osallistua etsivät nuorisotyöntekijät.

Koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhoollon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskeluhooltoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Opiskeluhooltoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita, joita ovat esimerkiksi oppilaskunnan, huoltajien, ruokapalvelujen, koulumatkakuljetusten, lastensuojelun, perheneuvolan, nuorisotoimen ja poliisin edustajat sekä koululääkäri. Monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä kokoontuu koulun ja oppilaitoksen määräämällä tavalla.

Rehtori tai koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö vastaa koulun monialaisen oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän kokousmuistioiden laadinnasta, kokoontumisaikataulun suunnittelusta, kokousten järjestämisestä ja kokouspäivien varaamisesta. Hän valvoo säädösten noudattamista ja sovittujen toimenpiteiden toteutumista. Rehtorin johdolla opiskeluhooltoryhmä arvioi omaa toimintaansa säännöllisesti vuosittain.

2.3.2 Yhteisöllinen yhteistyö koulun ulkopuolisten kanssa

Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä

Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä on monialainen työryhmä, johon kuuluu edustajat varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, terveydenhuollosta, lastensuojelusta ja nuorisotoimesta. Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä vastaa Lasten ja nuorten Pieksämäki – hyvinvointisuunnitelman toteutuksesta ja seurannasta. Lasten ja nuorten Pieksämäki – hyvinvointisuunnitelmaan tulee kirjata opiskeluhoolltoa koskeva osuus.

Lastensuojelun asiantuntijaryhmä

Lastensuojelun asiantuntijaryhmä on Pieksämäen kaupungissa toiminut vuodesta 2008 lähtien. Asiantuntijoina ryhmässä toimivat mm. terveyskeskuksen lääkäri, perheneuvolan psykologi, perheneuvolan terveydenhoitaja ja sosiaalityöntekijät. Ryhmä kokoontuu tarvittaessa.

Katiskatyöryhmä

Nuorisolain mukaan kunnassa tulee olla nimettynä nuorten ohjaus- ja palvelusverkostotyöryhmä. Pieksämäellä työryhmä on nimetty kaupunginhallituksessa 2010 ja työryhmän nimi on Katiska. Verkosto edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja palvelusta toiseen siirtymistä, sekä edistää palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojenvaihdon sujuvuutta. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti ja toiminnan vetovastuu on nuorisotoimella.

Ehkäisevän päihdetyön työryhmä Viisari

Ehkäisevä päihdetyö (EPT) on lakisäätteistä toimintaa. Pieksämäen kaupungin päihdestrategiassa on määritelty, että ehkäisevää päihdetyötä varten on luotava oma selkeä ryhmä, joka on valtuutettu suunnittelemaan, koordinoimaan ja seuraamaan ehkäisevää päihdetyötä alueella. Pieksämäellä ehkäisevän päihdetyön työryhmä Viisari on perustettu tähän tarpeeseen. Moniammatillinen työryhmä Viisari on toiminut vuodesta 1997 Pieksämäellä koordinoitua kaikkea nuoriin kohdistuvaa päihdetyötä, etenkin painottaen ennaltaehkäisyä.

Työ on monen eri toimijan välistä yhteistyötä, jota tehdään paljolti osana eri ammattikuntien perustyötä. Viisari työryhmässä on edustajat koulu-, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimesta, poliisista, seurakunnasta sekä Ehyt Ry:stä. Työryhmä on kaupungissa yhteinen virallistettu taho, joka luo yhteisen linjan koko kaupungin toimijoiden välille. Pieksämäen ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilönä toimii erityisnuorisotyöntekijä. Yhteistyönä on toteutettu mm. kaikille Pieksämäen kaupungin kuudesluokkalaisille järjestettävää elämyksellistä Kuka päättää? päihdevalistusrataa vanhempainiltoineen, sekä ennaltaehkäisevän päihdetyön viikkoa.⁴²

Varhaisen tuen työryhmä

Pieksämäellä toimii varhaisen tuen työryhmä. Verkoston kanssa laaditussa käsikirjassa määriteltiin varhainen tuki toimintana, jolla pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja helpottamaan lasten, nuorten ja perheiden ongelmia mahdollisimman varhain, heti huolen havaitsemisen jälkeen. toiminnan ytimenä on ihmisten aito osallisuus, läheisverkostojen tuen hyödyntäminen sekä joustava, rajoja ylittävä yhteistyö. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti n. 1krt/2kk keskustelemaan ja kehittämään yhdessä varhaisen tuen palveluja. Varhaisen tuen työryhmään kuuluu edustus nuorisotyöstä, koulutoimesta, kouluterveydenhuollosta, neuvolasta, varhaiskasvatuksesta, perheneuvolasta ja seurakunnasta.

Ryhmätoimintatiimi

Pieksämäellä toimii ryhmätoimintatiimi, joka toteuttaa yhteisöllistä opiskeluhoitoa esi-, ala- ja yläkoululla sekä toisen asteen opiskelijoiden parissa. Ryhmätoiminnan tavoitteena on edistää luokkien ja oppilaiden yhteistoimintaa sekä myönteistä oppimisilmapiiriä. Kouluilta nousevien tarpeiden mukaan kootaan oppilasryhmiä, joita toteutetaan toiminnallisina menetelmin työparityöskentelynä. Ryhmissä käsitellään esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaitoja, sosiaalisia taitoja, opintojen edistämistä käsitteleviä toimia ja kiusaamiseen liittyviä asioita.

Lähisuhdeväkivalta työryhmä

Pieksämäellä on jo usean vuoden ajan toiminut moniammatillinen lähisuhde- ja perheväkivalta työryhmä. Sen tehtävänä on kehittää ja koordinoita lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy- ja hoitotyötä, sekä järjestää eri toimijatahoille koulutusta.

⁴² Viisari. Ennaltaehkäisevä päihdetyö. http://pieksamaki.fi/files/viisariopas_huhti.pdf

Aluetyöryhmä kokoontuu n. 4 kertaa vuodessa. Työryhmä on laatinut Lähisuhdeväkivallan kohtaaminen ja ehkäisy Pieksämäellä -toimintamallin.⁴³

Ohjaamo Pieksämäki

Pieksämäellä toimii monialaisesti toteutettu yhden luukun periaatteella toimiva matalankynnyksen palvelupiste, jonka palvelut on tarkoitettu kaikille alle 30-vuotiaille nuorille. Ohjaamolla nuori saa henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta sekä omaan tilanteeseensa sopivaa tukea. Tuki voi liittyä esimerkiksi elämän hallintaan, urasuunnitteluun tai vapaa-aikaan, Ohjaamolla nuori voi osallistua myös toiminnallisiin ja hoidollisiin ryhmätoimintoihin. Palvelut ovat nuorelle aina maksuttomia ja luottamuksellisia, Ohjaamon toiminnat tukevat Pieksämäen oppilas- ja opiskeluhuollon palveluja.

2.4 Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.⁴⁴ Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottava ja toisen asteen opintoihin ohjaava jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.⁴⁵

Neljävuotistarkastus

Laaja terveystarkastus nelivuotisneuvolassa liittyy perusopetukseen siten, että sen tehtävänä on arvioida mahdollisia oppimisvaikeuksia. Tutkimusten mukaan kognitiivisten ja muiden oppimisessa tarvittavien taitojen viiveet ovat ennakoitavissa tässä iässä ja näin ollen varhainen tuki voidaan aloittaa riittävän ajoissa. Päivähoidon antama arvio lapsen selviytymisestä päivähoitossa on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia ja tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Esiopetuksesta alkuopetukseen

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelyyn sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) ohella viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä henkilötietolakia (523/1999). Kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan tiedot siirtyvät asiakas- ja potilasrekistereiden kautta.

Tulevat ekaluokkalaiset käyvät toukokuussa tutustumassa tulevaan kouluun. Siirtopalaverit esiopetuksen ja koulun, tulevan opettajan ja kouluterveydenhuollon välillä toteutetaan vanhemman luvalla.

⁴³ Lähisuhdeväkivaltatyö. <http://www.pieksamaki.fi/palvelut/lahisuhde-ja-perhevakivaltatyo>

⁴⁴ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

⁴⁵ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

Alakoulusta yläkouluun

Tavoitteena on siirtymävaiheessa oppilaan turvallinen siirtyminen alakoulusta yläkouluun, oppilaan oppimisen turvaaminen hänen vahvuuksiaan tukien, rakentavan yhteistyön aloittaminen huoltajien kanssa yläkoulun osalta sekä moniammatillisen yhteistyön hyödyntäminen siirryttäessä alakoulusta yläkouluun.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelyyn sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) ohella viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä henkilötietolakia (523/1999). Kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan tiedot siirtyvät asiakas- ja potilasrekistereiden kautta.

Yläkoulut sopivat lähetettävien alakoulujen kanssa vuosittain tarkennetut toimintatavat siirto-käytänteistä, jotka on kuvattu tarkemmin ohjaussuunnitelmassa. Alakoulusta yläkouluun siirryttäessä on käytössä siirtolomake. Oppilaanohjaaja toimittaa siirtolomakkeen yläkoulusta alakouluille kunkin vuoden maaliskuun aikana. Siirtokaavakkeesta voidaan yläkoulussa tallentaa sähköiseen muotoon huoltaja- ja osoitetiedot. Muita lomakkeen tietoja ei tallenneta sähköisesti. Lomake on luokanohjaajan, rehtorin, kuraattorin, oppilaanohjaajan ja opiskeluhuoltotyöryhmän käytettävissä. Lomake tuhotaan seitsemännen luokan jälkeen. Luokanohjaaja vastaa lomakkeen tuhoamisesta kahdeksannen luokan syksyllä.

Alakoulun 6-luokan oppilaille järjestetään tutustumispäivä yläkouluun toukokuun lopussa. Päivän suunnittelussa on mukana eri henkilöstöryhmiä yläkoulusta sekä yläkoulun oppilas-toiminnan oppilaita. Kuraattori ja yläkoulun erityisnuorisotyöntekijä pitävät tunnin kuudesluokkalaisille yläkouluun siirtymisen merkeissä. Vanhemmille järjestetään vanhempainilta yläkoulussa kuudennen luokan keväällä. Seitsemännen luokan syksyllä järjestetään ryhmäytymispäivä yhteistyössä seurakunnan, nuorisotoimen ja koulun kanssa.

Yläkoulusta toiselle asteelle

Yhteistyöllä toisen asteen oppilaitosten kanssa tuetaan oppilaan siirtymistä perusopetuksesta toisen asteen opintoihin. Erityistä huomiota opiskelijan tilanteeseen kiinnitetään oppilaan siirtyessä yläkoulusta toiselle asteelle, oppilaitoksesta toiseen ja opinnoista työelämään siirtymisvaiheissa. Tavoitteena on, että jokaisella perusopetuksen päättäneellä nuorella on jatko-opintosuunnitelma. Nivelvaiheohjausta toteutetaan osana luokkaohjauksen tunteja, pienryhmäohjausta, yksilöohjausta sekä oppilaan ja huoltajan ohjaustuokioina. Yläkoulun sisällä oppilaanohjaajat tekevät nivelvaiheeseen liittyen yhteistyötä tarvittaessa koko henkilöstön kanssa.

Nivelvaiheohjauksen tavoitteena on lapsen/nuoren turvallinen ja oppimista edistävä siirtyminen oppilaitosten välillä. Nivelvaiheohjauksen moniammatillisuutta toteutetaan opo-tiimissä, johon kuuluvat paikkakunnan perusopetuksen oppilaanohjaajat, toisen asteen opinto-ohjaajat ja työ- ja elinkeinotoimiston ohjaaja ja/tai ammatinvalintapsykologi. Tämä ryhmä kokoontuu keskimäärin kerran kuukaudessa.

Kokoontumisiin kutsutaan tarvittaessa yhteistyökumppaneita työpaikoilta, sosiaali- ja terveystoimesta, koulujen opiskeluhuollosta, nuorisotoimesta, elinkeinotoimesta ja eri hankkeista. Kokouksiin voivat osallistua myös koulujen tai muiden yhteistyötahojen johtajat. Kokoontumisissa tarkistetaan vuosittain yhteistyötavat nivelvaihytyöskentelyyn. Sovittavia asioita ovat mm.

- oppilaitosten edustajien vierailut perusopetuksen luokkatunneille
- perusopetuksen oppilaiden vierailut toisen asteen oppilaitoksiin
- tiedonsiirto toiselle asteelle, siirtolomake
- muut sovittavat asiat liittyen siirtymävaiheeseen.

Työelämäyhteistyössä nivelvaiheen näkökulma on aina esillä.

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta.⁴⁶

Pieksämäellä on sovittu, että yläkoulussa työskentelevä opiskeluhuollon kuraattori tai muu opiskeluhuollon työntekijä (terveydenhoitaja tai opiskeluhuollon psykologi) kutsuu keväällä (huoltajan/nuoren luvalla) tai mahdollisimman pian syyslukukauden alettua monialaisen opiskeluhoitopalaverin koolle sellaisen nuoren asiassa, jossa arvioi sen olevan opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta välttämätöntä. Vaihtoehtoisesti voidaan toimia myös niin, että yläkoulun kuraattori (huoltajan/nuoren luvalla) on yhteydessä toisen asteen kuraattoriin tai muuhun opiskeluhuollon henkilöön nuoren siirtyessä jatko-opintoihin.

Monialaiseen opiskeluhoitopalaveriin voivat osallistua nuoren ja/tai huoltajan lisäksi heidän kirjallisella suostumuksellaan niitä henkilöitä, jotka ovat oleellisia nuoren tilanteessa. Palaverissa voi olla mukana mm. opiskeluhuollon kuraattori, ryhmänohjaaja, opettaja, erityisopettaja, terveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, opiskeluhuollon psykologi, nuorten sairaanhoitaja, nuorisotyöntekijä tai tukihenkilö.

Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.⁴⁷

⁴⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 3 mom. (1287/2013)

⁴⁷ Laki perusopetuslain muuttamisesta 40 § 1288/2013

Pieksämäellä toisen asteen opinto-ohjaajat kutsuvat pedagogisen tiedon siirtopalaverit koolle. Ne pidetään syksyllä oppilaitoksissa. Opinto-ohjaajat, erityisopettajat ja ryhmänohjaajat ovat tässä tärkeässä roolissa. Yläkoulusta toiselle asteella siirryttäessä käytössä tiedonsiirtolomake.

2.5 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Terveysneuvonnalla tarkoitetaan asetuksessa (380/2009) terveydenhuollon ammattihenkilöstön toimintaa, jossa lasten, nuorten ja heidän kehitysympäristöjensä hyvinvointia tuetaan suunnitelmallisella terveystieteellisellä vuorovaikutuksella ja viestinnällä yksilö-, ryhmä- ja väestötasolla. Terveysneuvontaa on toteutettava yksilöllisen tarpeen ja kehitysvaiheen mukaisesti yhteistyössä yksilön ja perheen kanssa siten, että se tukee tiedon soveltamista käytäntöön ja vastuun ottamista omasta terveydestä. Terveysneuvonnan on sisällettävä näyttöön perustuvaa tietoa. Terveysneuvonta voidaan toteuttaa yksilöllisesti, ryhmässä ja yhteisöllisesti.

Terveysneuvonnan on tuettava vanhemmaksi kasvamista ja parisuhdetta sekä edistettävä perheen sosiaalista tukiverkostoa. Sen on myös tuettava yksilön ja hänen perheensä terveyden, mukaan lukien mielenterveyden, sekä psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämistä vähintään seuraavilla alueilla:

- 1) kasvu sekä psykososiaalinen ja fyysinen kehitys;
- 2) ihmissuhteet, lepo ja vapaa-aika, median merkitys terveyden ja turvallisuuden kannalta, ergonomia, ravitsemus, liikunta, painon hallinta, suun terveys sekä seksuaaliterveys mukaan lukien raskauden ehkäisy;
- 3) lähi- ja parisuhdeväkivallan, tapaturmien sekä tupakoinnin, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisy;
- 4) kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset ja infektioiden ehkäisy;
- 5) soveltuvien osien sosiaaliturva ja sosiaali- ja terveystaloudet⁴⁸.

Oppilaan ja opiskelijan terveysneuvonnan on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, opiskelukykyä, terveellisiä elämäntapoja sekä hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista. Lisäksi opiskelijalle tulee antaa tietoa ammatissa toimimisen edellytyksistä sekä työhön ja ammattiin liittyvistä terveydellisistä vaaratekijöistä.⁴⁹

Oppilaan seksuaalista kypsymistä ja kehitystä tukeva neuvonta on sisällytettävä terveysneuvontaan ja terveystarkastuksiin lapsen ja nuoren kehitysvaihetta vastaavasti. Neuvonta raskauden ehkäisystä ja muu seksuaaliterveysneuvonta kuuluvat neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin.⁵⁰

⁴⁸ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

⁴⁹ Valtioneuvoston asetus koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 15 § (338/2011)

⁵⁰ Valtioneuvoston asetus koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 16 § (338/2011)

Pieksämäen oppilaitokset käyttävät Kouluterveyskyselyn (THL) tarjoamaa tietoa kouluhyvinvoinnin edistämiseksi, vanhempainilloissa keskustelun pohjana, oppilas- ja opiskelijahuoltotyössä sekä terveystiedon opetuksessa. Pieksämäellä yhteistyötä terveystiedon ja terveystiedon opetuksen välillä toteutetaan seuraavasti:

- Terveydenhoitajan pitämät seksuaalikasvatustunnit ala- ja yläkoulussa
- Nuorten sairaanhoitajan pitämät päihdekasvatustunnit tarvittaessa yläkoulussa
- Murrosikään liittyvä 5 lk:n vanhempainilta alakouluissa
- Ennaltaehkäisevä päihdetyön viikko oppilaitoksissa
- Etelä-Savon ammattiopiston Pieksämäen yksikössä järjestetään vuosittain kevätlukukaudella Hyvinvointi virtaa-tapahtuma. Tapahtuman toteutuksesta vastaavat kuraattori sekä opinto-ohjaaja. Tapahtumaan osallistuvat ensimmäisen vuoden opiskelijat. Opiskelijat kiertävät päivän aikana hyvinvointirasteilla. Rastien toteuttajia ovat mm. Etelä-Savon liikunta Esli, Liikenneturva, Pieksämäen nuorisotoimi, Etelä-Savon terveys ry, Poliisi, Pieksämäen opiskeluterveydenhuolto päihdesairaanhoidaja, Pieksämäen seurakunta, SPR, ja opiskelijajhdistys sekä tutortoiminta. Myös oppilaitoksen aulassa on tapahtuman teemaan liittyen esittelypisteitä ja tietoiskuja nuorille.

2.6 Opiskeluympäristön terveellisyden, turvallisuuden ja yhteisön hyvinvoinnin edistäminen

Terveystiedonhuoltolain (1326/2010) mukaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtäviin sisältyy oppilaitosympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta kolmen vuoden välein. Oppilaitosten terveellisyydestä ja turvallisuudesta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista huolehtiminen on laaja ja monialaista asiantuntemusta edellyttävä tehtävä. Tarkastukset toteutetaan laajassa yhteistyössä eri viranomaisten ja muiden tahojen kanssa.⁵¹

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) piiriin kuuluvissa oppilaitoksissa tarkastuksen toteuttamisesta sovitaan opiskeluhuollon ohjausryhmässä. Tarkastuksen sisältönä ovat mm. yhteisön hyvinvointi, terveellisyys ja turvallisuus kiinteistössä, turvallisuuden edistäminen, opiskeluhuolto tai opiskelijoille tarjottavat palvelut.

Tarkastukset ovat käytännön esimerkki oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) tarkoittamista yhteisöllisen opiskeluhuollon toimista ja tukevat oppilaitoksia yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Tarkastuksessa kertyvää tietoa hyödynnetään opiskeluhuoltotyön suunnittelussa ja kehittämisessä.⁵²

⁵¹ Valtioneuvoston asetus koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 14 § (338/2011)

⁵² Hietanen-Peltola, M. & Korpilahti, U. Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen.

2.7 Kouluruokailu ja koulumatkakuljetus

Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria⁵³. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa.⁵⁴ Kouluruokailu tukee oppilaan tasapainoista kasvua sekä kehitystä ja on osa oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä. Kouluruokailussa tarjotaan oppilaiden ravitsemuksellisia ja ikäkauden tarpeita vastaavaa ruokaa, joka täyttää kolmasosan oppilaan päivittäisestä ravinnon tarpeesta. Oppilaan on mahdollista saada yleisruokalistasta poikkeavaa ruokaa terveydellisistä, eettisistä tai uskonnollisista syistä.⁵⁵

Perusopetuksessa kouluruokailu on osa koulun kasvatustehtävää ja se tukee osaltaan myös koulun ympäristökasvatusta. Ruokailutilanne on ohjattu, ja se kytketään mahdollisuuksien mukaan osaksi eri oppiaineiden opetusta. Kouluruokailulla on päivittäinen tapa-, terveys- ja ravitsemuskasvatuksen tavoite. Kouluruokailun päämääränä on, että oppilaat syövät täysipainoisen ateriakokonaisuuden ja oppivat syömään oman terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta oikeanlaisia ateriakokonaisuuksia. Hyvään ruokailutilanteeseen liittyvät tavat (esim. käsihygienia, ruokailuvälineiden käyttö, ruokarauha, ruokailuun sopiva puhetapa ja kiittäminen) sekä riittävä ruokailuaika ja kiireettömyys kuuluvat päivittäiseen ruokailutilanteeseen. Kouluruokailu toimii myös sekä kulttuuriperinnön että kansainvälisen ruokakulttuurin siirtäjänä. Ruokailutilat järjestetään toimiviksi ja viihtyisiksi sekä jakelu sujuvaksi.⁵⁶

Jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitettua päivähoidosta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai päivähoitoon.

Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.⁵⁷

⁵³ Perusopetuslaki 31 § 2 mom. (628/1998)

⁵⁴ Lukiolaki 28 § (629/1998), Laki ammatillisesta koulutuksesta 37 § (630/1998)

⁵⁵ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

⁵⁶ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

⁵⁷ Laki perusopetuslain muuttamisesta 32 § (1139/2003)

Oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään 160 minuuttia. Kuljetusta odottavalle oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan.⁵⁸

Pieksämäen kaupunki järjestää ilmaisen koulukuljetuksen esikoululaisille ja 1.-2. vuosiluokan oppilaille, joiden koulumatka on yli 3 kilometriä sekä 3.-9. vuosiluokan oppilaille, joiden koulumatka on yli 5 kilometriä. Lisäksi oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen, mikäli oppilaan ikä, erityisvaikeudet tai muut olosuhteet huomioon ottaen koulumatka muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi.

Koulukyydit järjestetään Palveluliikenteen autoilla, takseilla tai paikallisliikenteen linja-autoilla. Kuljetusta odottavalle oppilaalle järjestetään koululla mahdollisuus ohjattuun toimintaan. Koulumatkakuljetuksissa noudatetaan annettuja ohjeita. Koulukyydeistä vastaa koulu-toimisto yhdessä liikennesuunnittelijan kanssa. Päätökset koulukyydeistä tekee opetusjohtaja.⁵⁹ Pieksämäen kaupungin koulutuslautakunta on päättänyt, että matkustaminen Pieksämäen paikallis- ja palveluliikenteen autoissa on ilmaista kaikille alle kouluikäisille sekä 1-9 luokan oppilaille.

2.8 Asuntolatoiminta

Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa on opiskelijalle maksutonta⁶⁰. Asuntolatoimintaa järjestetään Pieksämäen oppilaitoksista STEP-koulutuslla, Spesiällä ja Esedulla. Asuntolassa on mahdollista asua asuntolassa opintojensa ajan. Tuolloin asuntola on oleellinen osa oppimisympäristöä. Pieksämäellä lukion opiskelijoille ei ole järjestetty asuntolatoimintaa.

Oppilaitosympäristössä asumiseen kuuluu sosiaalisten taitojen oppimista, itsenäistymistä ja aikuistumista. Eläminen asuntolassa vaatii opiskelijalta sopeutumista ja suvaitsevaisuutta. Asuntola-asuminen tukee ja mahdollistaa opiskelijan kasvua sekä osallisuutta yhteisöön ja sen kehittämiseen. Asuntolan henkilökunta ohjaa asuntolassa asuvia opiskelijoita elämäntaitoissa ja kannustaa osallistumaan vapaa-ajantoimintaan.

⁵⁸ Perusopetuslaki 32 § (642/2010, 628/1998)

⁵⁹ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

⁶⁰ Lukiolaki 28 § (629/1998) ja Laki ammatillisesta koulutuksesta 37 § 3 mom. (630/1998)

2.9 Järjestyssäännöt

Järjestyssääntöjen tarkoituksena on varmistaa opetukseen osallistuvan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön⁶¹, sekä huolehtia siitä, että oppilas suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyy asiallisesti.⁶² Pieksämäellä koulu- ja oppilaitoskohtaiset järjestyssäännöt löytyvät oppilaitosten kotisivuilta.

Järjestyssäännöillä edistetään koulun ja oppilaitoksen sisäistä järjestystä, opiskelun esteettömyyden sujuvuutta sekä koulu- ja opiskeluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöillä voidaan antaa koulu- ja opiskeluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä, asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä, koulun omaisuuden käsittelystä, koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta sekä, oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella.⁶³

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset.⁶⁴

Perusopetuksen järjestyssäännöt⁶⁵

Näiden perusopetuksen järjestyssääntöjen lisäksi kouluissa noudatetaan yleisiä peruskoulua koskevia säännöksiä, koulujen täsmennettyjä järjestyssääntöjä sekä rehtorin, opettajan tai koulun muun henkilökunnan antamia ohjeita. Koulukohtaiset toimintatavat löytyvät koulujen kotisivuilta.

Koulu-aika

- Kouluajaksi katsotaan koulun työjärjestyksen mukainen työpäivä, koulumatkat sekä koulun toimesta järjestettävät juhlat, leirikoulut, retket, urheilukilpailut, tutustumismatkat tms.
- Oppitunnin pituus on 60 minuuttia, josta opetusta on vähintään 45 minuuttia ja välituntia 10 minuuttia. Opetusta voidaan jaksoittaa toisinkin työpäivää lyhentämättä.
- Oppitunneille saavutaan viivyttelemättä, asianmukaiset varusteet mukana ja kotitehtävät tehtyinä.

⁶¹ Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013), Lukiolaki 21 § (1268/2013), Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 § (1269/2013)

⁶² Perusopetuslaki 35 § 2 mom. (628/1998), Lukiolaki 25 § 2 mom. (629/1998), Laki ammatillisesta koulutuksesta 34 § 2 mom. (630/1998)

⁶³ Perusopetuslaki 29 § (1267/2013), Lukiolaki 21 § (1268/2013), Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 § (1269/2013)

⁶⁴ Perusopetuslaki 29 § (1267/2013), Lukiolaki 21 § (1268/2013), Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 § (1269/2013)

⁶⁵ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

Yleistä

- Tupakan, alkoholin ja huumeiden tuonti kouluun sekä niiden käyttö koulussa on kielletty
- Oppilaalla on oikeus fyysiseen ja psyykkiseen koskemattomuuteen
- Kiusaaminen on kielletty
- Toisen omaisuuden rikkominen, vahingoittaminen ja varastaminen on kielletty
- Koulualueelta poistuminen ilman lupaa on kielletty

Oppilaan velvollisuudet ja rangaistukset

- Oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä myönnetty tilapäisesti vapautusta opetuksesta
- Jos oppilas ei tule kouluun, on hänen huoltajansa velvollinen mahdollisimman pian ilmoittamaan syyn poissaoloon luokanopettajalle/-ohjaajalle
- Oppilaan poissaoloon koulusta on pyydettävä lupa. Luvan enintään kolmen (3) päivän poissaoloon myöntää luokanopettaja/-ohjaaja ja muutoin rehtori
- Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyävä asiallisesti
- Jos oppilas rikkoo järjestystä, menettelee vilpillisesti tai käyttäytyy muuten epäasiallisesti, voidaan hänelle määrätä rangaistus. Rangaistuksena voi olla luokasta poistaminen, opetuksen epääminen loppupäiväksi, enintään kahden tunnin jälki-istunto, kirjallinen varoitus tai erottaminen enintään kolmeksi kuukaudeksi
- Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitorangeistuksia. Oppilaalle, jota on kurinpidollisesti rangaistu, järjestetään tarvittava oppilashuolto
- Kirjallisen varoituksen saaneelle oppilaalle tarjotaan mahdollisuutta saada apua oppilashuoltohenkilöstöltä.
- Oppilaalle, joka on erotettu määräajaksi, järjestetään opetus, kouluruokailu ja oppilashuollollinen tuki määräaikaisen erottamisen ajaksi.
- Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan suorittamaan tehtäviään valvonnan alaisena.

STEP-koulutuksen pelisäännöt opiskelijoille:

<https://www.step-koulutus.fi/opiskelijalle/opiskelun-pelisaantoja/>

STEP-koulutuksen asuntolan säännöt:

https://www.step-koulutus.fi/wp-content/uploads/2019/10/SO-Asuntolan-j%C3%A4rjestyss%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t-2019-20_7-10-2019.pdf

Etelä-Savon ammattiopiston järjestyssäännöt:

<https://www.esedu.fi/opiskelijalle/lomakkeet/jarjestyssaannot/>

Asuntolan säännöt:

https://www.esedu.fi/wp-content/uploads/2020/06/Asuntolasaannot_03062020.pdf

Spesia-ammattiopiston opiskelijan opas, josta löytyy myös järjestyssäännöt.

2.10 Poissaolot

Perusopetuksessa ja eri oppilaitoksissa on olemassa oppilaitoskohtaiset poissaolokäytännöt. Perusopetuslain mukaan oppilaan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä myönnetty vapautusta.⁶⁶ Opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle. Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua.⁶⁷ Jos oppilaan huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä, hänet on tuomittava oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä sakkoon.⁶⁸

Poissaoloja ennaltaehkäistään luomalla oppilaille ja opiskelijoille turvallinen ja viihtyisä kouluympäristö. Oppilaan ja opiskelijan poissaoloja seurataan ja niihin puututaan tarvittaessa. Pieksämäen kaupungin peruskoulussa, lukiossa ja toisen asteen oppilaitoksissa käytetään poissaolojen seuraamiseen Wilmaa, johon opettajat kirjaavat poissaolot päivittäin. Seuranassa näkyvät sairauspoissaolot, anotut lomat ja luvattomat poissaolot.

Alaikäisen oppilaan huoltajan tai täysi-ikäisen opiskelijan tulee ilmoittaa poissaolosta saman päivän aikana Wilmaan ja selvittää poissaolon syy. Mikäli kouluun tai oppilaitokseen ei tule ilmoitusta poissaolosta tai oppilas on koulupäivän aikana ilmoittamatta pois yksittäisiä tunteja, luokanopettaja tai luokanohjaaja ottaa yhteyttä huoltajaan selvittääkseen poissaolon syyn.

Etukäteen tiedossa olevaan poissaoloon tulee pyytää lupa koulusta tai oppilaitoksesta. Huoltaja tai täysi-ikäinen opiskelija voi anoa lupaa poissaoloon enintään kolmeksi päiväksi luokanopettajalta/-ohjaajalta tai ryhmänohjaajalta ja pidempään poissaoloon rehtorilta/ koulutusjohtajalta. Kouluilla ja oppilaitoksissa on valmis kaavake poissaolojen anomista varten, jonka voi tulostaa nettisivuilta tai pyytää koululta/oppilaitoksesta. Lomake toimitetaan hyvissä ajoin ennen suunniteltua poissaoloa.

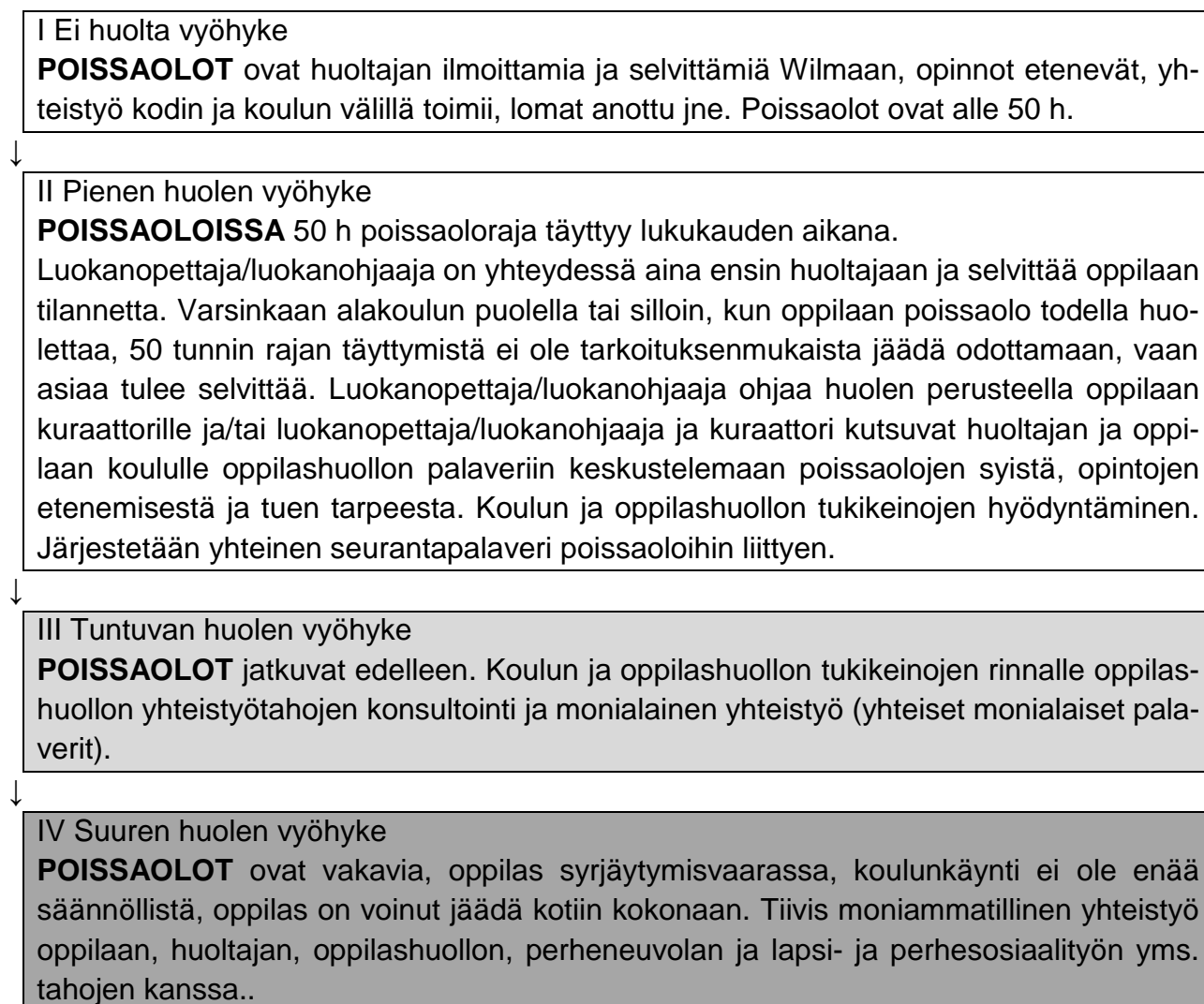
Huoltaja / opiskelija on vastuussa siitä, että opinnot etenevät poissaolon aikana, korvaavien tehtävien pyytamisestä opettajilta ja tehtävien suorittamisesta. Myös kokeiden suorittamisesta tulee sopia opettajan kanssa.

⁶⁶ Perusopetuslaki 35 § (628/1998)

⁶⁷ Perusopetuslaki 26 § (477/2003)

⁶⁸ Perusopetuslaki 45 (477/2003)

Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa



Kuva 2. Poissaolot / huolen vyöhykkeistö

Pieksämäen lukiossa

Opiskelijoiden poissaolot merkitään sähköiseen järjestelmään saman koulupäivän aikana. Alaikäisen opiskelijan poissaolot selvittää huoltaja. Täysi-ikäinen selvittää poissaolot itse. Kun kurssikohtainen poissaolotuntimäärä ylittää 6 tuntia, aineenopettaja keskustelee opiskelijan kanssa poissaolojen syistä. Yli 12 tunnin poissaolo merkitsee pääsääntöisesti kurssin keskeytymistä, ellei opiskelijalla ole erityisen painavia syitä poissaololleen. Koulutuksen järjestäjän on luovutettava nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot sen estämättä, mitä tietojen salaspidosta säädetään, nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa ⁶⁹

⁶⁹ Nuorisolak 11 § (1232/2020)

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisissa oppilaitoksissa poissaoloja seurataan pääasiassa Wilman välityksellä. Wilma on opiskelijahallinto-ohjelman www-liittymä. Opiskelijat valitsevat Wilmassa kursseja, seuraavat suorituksiaan, lukevat tiedotteita ja viestivät opettajien kanssa. Opettajat syöttävät Wilman kautta arvioinnit ja poissaolot, päivittävät henkilötietojaan ja viestivät opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Huoltajat seuraavat ja selvittävät Wilman kautta opiskelijan poissaoloja, viestivät opettajien kanssa ja lukevat koulun tiedotteita. Jos opiskelija joutuu pakottavasta syystä olemaan poissa opetuksesta, hänellä on velvollisuus ilmoittaa asiasta viipymättä ryhmänsä vastaavalle opettajalle.

Jos opiskelija joutuu olemaan poissa sovitusta opetuksesta, hänellä on velvollisuus ilmoittaa asiasta viipymättä ryhmänsä vastaavalle opettajalle. Opiskelija voi sairastuessaan olla poissa ilman lääkärin tai terveydenhoitajan todistusta korkeintaan kolme päivää. Työpaikalla tapahtuvan osaamisen hankkimisen aikana, poissaolokäytänteissä noudatetaan ko. työpaikan käytäntöjä. Opiskelijan on itse huolehdittava poissaolosta johtuvan toteutumattoman oppimisen täydentämisestä/osaamisen hankkimisesta opintoihin palattuaan⁷⁰.

Koulutuksen järjestäjän on luovutettava nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa⁷¹

2.12 Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Pieksämäellä koulu- ja oppilaitoskohtaiset toimintaohjeet tapaturman sattuessa löytyvät koulujen turvallisuuskansiosta ja oppilaitosten nettisivuilta. Perusopetuslain mukaan koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaiikassa, koulumatkalla ja majoituksessa sattuneen koulutapaturman hoito on oppilaalle maksuton.⁷² Koulutapaturma on perusopetuksen oppilaille koulussa tai koulumatkalla sattunut äkillinen, ulkoisen ruumiinvamman aiheuttava odottamaton tapahtuma. Koulutapaturmina korvataan myös sellaiset vammat, jotka ovat syntyneet opintokäynnillä, opintoretellä, leirikoulussa, kerhossa tai välittömällä matkalla niihin, mikäli ne sisältyvät koulun toimintasuunnitelmaan. Koulumatkalla tulee käyttää yleisesti liikennöitävää ja turvalliseksi katsottavaa kulkuväylää.

STEP-koulutus ja Etelä-Savon ammattiopiston opiskelijat on vakuutettu tapaturman varalta. Vakuutus on voimassa opetussuunnitelman mukaisessa toiminnassa sekä tähän liitetyillä välittömällä matkoilla. Tapaturmaksiksi määritellään äkillinen, ulkoinen, ruumiinvamman aiheuttava odottamaton tapahtuma, joka sattuu vakuutetun tahtomatta.

⁷⁰ <https://www.esedu.fi/opiskelijalle/opiskelu-esedussa/mutkia-matkassa/>

⁷¹ Nuorisolaki 11§ (1232/2020)

⁷² Perusopetuslaki 34 § (1288/1999)

Vakuutus ei kata vapaa-aikana sattuneita tapaturmia. Ulkomaille suuntautuvien opintojen ajaksi opiskelijan tulee ottaa itse matkustajavakuutus. Tapaturman sattuessa on tehtävä tapaturmailmoitus opintotoimistoon/terveydenhoitajalle.⁷³

Pieksämäen kaupungissa tapaturmien ehkäisemiseksi on laadittu koulukohtaiset riskiarvioinnit, jotka päivitetään säännöllisesti. Koulujen kriisisuunnitelmissa on nimetty ensiapuryhmä, jonka ensiaputaidot ja -tiedot pidetään ajan tasalla. Hoitoa tarvitseva oppilas ohjataan kouluterveydenhoitajalle/omalääkärille/ensiapuun. Tapaturman sattuessa ollaan yhteydessä oppilaan huoltajaan. Koulutapaturmasta tehdään aina ilmoitus (korvausasiat).

2.13 Tupakan ja päihteiden käytön ehkäisy

Pieksämäen koulut ja oppilaitokset ovat savuttomia ympäristöjä. Koulujen ja oppilaitosten järjestyssääntöihin on kirjattu tupakointia ja päihteiden käytön ehkäisyä koskevat määräykset. Kouluilla ja oppilaitoksilla on toimintamallit päihdetyöhön ja henkilöstö on sitoutunut toimimaan niiden mukaisesti. Tupakoinnin ja päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn liittyvät tavoitteet toteutuvat opetuksessa, koulujen toimintakulttuurissa ja opiskeluhuollossa. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas ja opiskelija tietävät päihteiden vaikutuksesta sekä niiden kokeilun ja käytön haitoista.

Alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan tupakkatuotetta tai nikotiininesettä.⁷⁴ Tupakkatuotteita ja nikotiininesiteitä ei saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 18-vuotiaalle⁷⁵

Tupakoida ei saa:

- 1) rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä;
- 2) ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan;
- 3) päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa.⁷⁶ *Savuttomalla tupakkatuotteella* tarkoitetaan purutupakkaa, nenänuuskaa ja suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa sekä muuta sellaista tupakkatuotetta, jota ei polteta.⁷⁷

⁷³ Opiskelijan opas, STEP-koulutus, Pieksämäen kampus 2014–2015
http://www.STEP-koulutus.fi/images/liitteet/Opisk_oppaat_2014-2015/Opiskelijaopas_2014-2015-PIEKSISET.pdf

⁷⁴ Tupakkalaki 118 § Tupakkalaki (1285/2016)

⁷⁵ Tupakkalaki 53 § (1285/2016)

⁷⁶ Tupakkalaki 74 § 549/2016)

⁷⁷ Tupakkalaki 2 § 549/2016)

Alkoholilain mukaan alkoholia ei saa myydä, välittää tai luovuttaa henkilölle, joka on kahdeksaatoista vuotta nuorempi. 18-vuoden suojaikäraja koskee myös alkoholin hallussapitoa sekä kuljetusta.⁷⁸ Alkoholirikkomuksesta voidaan tuomita sakkorangaistus.⁷⁹

Huumausaineiden käyttö ja hallussapito ovat Suomessa kuten useimmissa muissakin maissa rangaistavia tekoja. Myös huumausaineiden valmistus, myynti, maahantuonti ja kuljetus ovat rangaistavia. Huumausaineiden käyttö johtaa helposti myös muihin rikoksiin.⁸⁰

Pieksämäen kaupunkiin on laadittu päihdestrategia, johon on kirjattu ennalta ehkäisevä päihdetyö, toimenpiteet, varhainen puuttuminen sekä päihdeasioissa tehtävä yhteistyö. Opiskeluhuollon rooli päihdetyössä on päihteidenkäytön varhainen tunnistaminen, varhainen puuttuminen ja hoitoonohjaus. Yhteistyötä tehdään huoltajien, sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityispalveluiden sekä muiden viranomaisten kanssa.⁸¹

Turvallinen oppimisympäristö edellyttää päihteiden vastaisen työn kehittämistä koulu- ja oppilaitos yhteisöissä. Koulu ja oppilaitos ovat velvollisia puuttumaan tupakointiin ja muuhun päihteidenkäyttöön kouluaikana. Hallussapito- ja käyttökielto on kirjattu koulun järjestys sääntöihin. Koulun järjestyssäännöistä informoidaan oppilaita ja heidän huoltajiaan lukuvuosittain. Tupakkatuotteiden hallussapitoon ja käyttöön kouluaikana puututaan koulun ojentamiskeinoin järjestyssääntörikkeenä. Koulupäivän aikana tapahtuvassa alkoholin tai huumeiden hallussapidossa tai käytössä otetaan yhteyttä oppilaan huoltajaan ja poliisiin sekä tehdään lastensuojeluilmoitus.

Ammatillisen opetuksen SORA-säännöksillä tarkennetaan opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä ja kurinpitoa koskevia säännöksiä sekä lisätään opiskeluoikeuden peruuttamista ja opiskelijoiden huumausainetestausta koskevat säännökset.

Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista⁸².

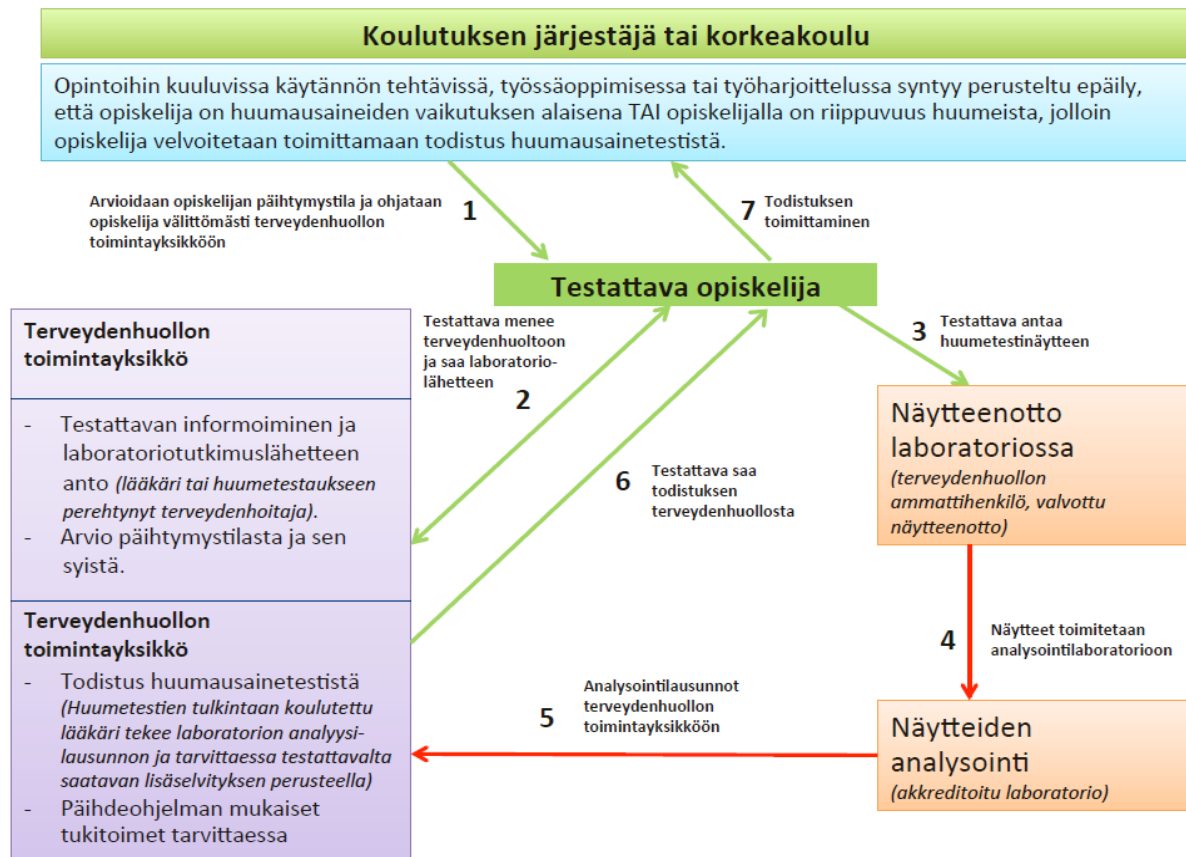
⁷⁸ Alkoholilaki 16 § ja 31 § (1143/1994)

⁷⁹ Alkoholilaki 50 a § (642/2009)

⁸⁰ Rikoslaki 50 1 § (1889/39, 374/2008)

⁸¹ Pieksämäen kaupungin päihdestrategia 2008 <http://www.pieksamaki.fi/sites/pieksamaki.fi/files/atoms/files/paihdestrategia.pdf>

⁸² Laki ammatillisesta koulutuksesta 34 a § (951/2011)



Kuva 3. Sora-säännöksiin liittyvä ohjauspolku.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa arvioidaan säännöllisesti päihteiden käyttöä terveystarkastuksen yhteydessä. Epäilyn herätessä huoltajiin otetaan yhteyttä ja arvioinnin perusteella terveydenhoitaja tai lääkäri ohjaa nuoren tarvittaessa jatkohoitoon.

STEP-koulutuksen toimintamalli päihdeasioissa löytyy opinto-oppaasta:

http://www.STEP-koulutus.fi/images/Opisk_oppaat_2015_2016/Opiskelijan_opas_STEP-koulutus_Pieksamen_kampus.pdf

Esedun toimintamalli on löydettävissä opiskelijan oppaasta ja opiskeluhuoltosuunnitelmasta: http://www.esedu.fi/download/16993_Opiskelijan_opas.pdf

2.14 Oppilaiden suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman ja oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden/opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista.⁸³ Kouluilla ja oppilaitoksilla on omat toimintamallit opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Koulukiusaaminen ja siihen puuttuminen

Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, kun joku oppilas/opiskelija joutuu toistuvasti toisten kiusaamisen kohteeksi. Kiusaajia voi olla yksi tai useampia. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi tönimistä, lyömistä, haukkumista ja pilkkaamista, yksin jättämistä, ilkeitä puheita takanapäin tai mitä tahansa sellaista toimintaa, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista. Se merkitsee usein myös uhrin eristämistä luokan, ryhmän tai virtuaaliryhmän sosiaalisesta kanssakäymisestä. Kiusaamisesta ei ole kysymys silloin, kun kaksi tasaväkistä oppilasta riitelee tai tappelee keskenään. Koulukiusaamisen suhteen koulussa on nollatoleranssi ja oppilaita tuetaan keskinäisten ristiriitojen selvittämisessä.

Koulukiusaamista pyritään ennalta ehkäisemään ohjaamalla oppilaita käyttäytymään hyvien käytöstapojen mukaisesti ja toisia ihmisiä kunnioittavasti. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasoilla pyritään vaikuttamaan asenteisiin, normeihin ja käyttäytymiseen. Kiusaamis- ja häirintätilanteita ennalta ehkäistään lisäksi muun muassa opetusryhmien suunnittelulla, teematunneilla ja tapahtumilla. Kouluilla tehdään vuosittain kiusaamiskysely nykytilanteen arvioimiseksi. Koulun tiedossa olevaan kiusaamiseen ja häirintään puututaan aina.⁸⁴

Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa kiusaamiseen puuttumisessa, vähentämisessä ja ennalta ehkäisemisessä noudatetaan valtakunnallista KiVa koulu-ohjelmaa (kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma). 1-, 4- ja 7-vuosiluokilla pidetään kiusaamista ennalta ehkäiseviä KiVa-oppitunteja, joiden aikana oppilaiden kanssa käydään läpi yhdessä toimimiseen ja kiusaamiseen liittyviä teemoja keskusteluihin ja erilaisin harjoituksin.

Lähes jokaisella koululla on koulutettu KiVa-tiimi, joka selvittelee kohdennetusti kiusaamistapauksia. Kiusaamistilanne otetaan puheeksi niin pian kuin mahdollista ja kaikkia osapuolia kuullaan. Kuvaukset tapahtuneesta kirjataan lomakepohjalle ja järjestetään seuranta. Kiusaamistapauksissa ollaan yhteydessä huoltajiin. Kiusaamisen jatkuessa edelleen, huoltajille ilmoitetaan asiasta ja sovitaan yhdessä huoltajien kanssa tarvittavat palaverit ja jatkotoimenpiteet.

⁸³ Perusopetuslaki 29 § 3 mom. (1267/2013), Lukiolaki 21 § (1268/2013), Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 § (1269/2013), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (1287/2013)

⁸⁴ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

Kiusaamistapauksen havainneet ottavat yhteyttä ensisijaisesti oppilaan luokanopettajaan/-ohjaajaan. Tarvittaessa KiVa-tiimin lisäksi kiusaamisasiaa selvittelee luokanopettaja/-ohjaaja, kuraattori ja/tai rehtori. Lisätietoja KiVa koulu -ohjelmasta löytyy myös internettistä.⁸⁵

Alakouluilla perusopetuksessa on lisäksi käytössä VERSO-ohjelma, joka tuo varhaiskasvatus- ja opetusalan ammattilaisille sekä lapsille, oppilaille ja opiskelijoille restoratiivisia kohtaamisen menetelmiä arjen toimintaan. Sovittelu on selkeä toimintamalli, jonka avulla sovittelijoiksi koulutetut koulun henkilökunnan jäsenet ja oppilaat auttavat osapuolia itse löytämään ratkaisun ristiriitaansa. Osapuolet saavat kertoa oman näkemyksensä tapahtuneesta, kuvata tuntemuksiaan ja pohtia eri ratkaisuvaihtoehtoja. Mallia noudattamalla edetään sopimukseen, jonka toteutumista seurataan. Sovittelulla puututaan mieltä pahoittavaan toimintaan mahdollisimman varhain.⁸⁶

Väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Väkivaltaista ja aggressiivista käyttäytymistä ei hyväksytä. Siihen puututaan rangaistuksellisin ja kurinpidollisin keinoin. Väkivaltaisen ja aggressiivisen käytöksen johdosta opetukseen osallistuminen voidaan evätä. Tällöin tilanne kirjataan ja saatetaan huoltajan tietoon. Oppilaiden tarvitsema tuki ja jälkiseuranta sovitaan yhteistyössä huoltajien kanssa.⁸⁷

Ennalta ehkäistessä oppilaiden väkivaltaista ja aggressiivista käyttäytymistä, yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasoilla pyritään vaikuttamaan lasten ja nuorten asenteisiin, normeihin ja käyttäytymiseen. Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa on järjestetty luokkakohtaisia tai tietyille oppilaille suunnattuja tunnehallinnan ryhmätunteja. Väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteisiin liittyvät toimintaohjeet on kirjattu kouluilla ja oppilaitoksilla käytössä oleviin kriisi- ja pelastussuunnitelmiin.

Etelä-Savon ammattiopistossa, STEP-koulutuksessa ja Spesialla on laadittu suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelmat löytyvät oppilaitosten opiskelijoiden oppaista. Suunnitelmat ovat ensisijaisia työvälineitä. Ryhmäohjaajat tiedottavat opiskelijoille suunnitelmasta jokaisen uuden ryhmän aloittaessa opiskelunsa ja se esitellään huoltajille kotiväenilloissa.

1. Kiusaamiseen on puututtava välittömästi

Jos kiusaamista havaitaan, tilanne tulee keskeyttää välittömästi. Tämä koskee kaikkia Etelä-Savon ammattiopistossa työskenteleviä/opiskelevia sekä alihankkijoina toimivia henkilöitä. Keskustele heti asianosaisten kanssa ja tee vapaamuotoinen kirjaus tapahtumien kulusta. Kirjaukset toimitetaan aina kuraattorille.

⁸⁵ Kivakoulu. www.kivakoulu.fi

⁸⁶ <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/>

⁸⁷ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

2. Kiusaamistilanteen selvittäminen

Jatkoselvittelytilanteessa tulee olla paikalla aina vähintään kaksi henkilökuntaan kuuluvaa! Älä vähättele tapahtunutta! Selvittäjän tulee säilyttää rauhallinen ja puolueeton asenne asianosaisiin. Selvitä mitä on tapahtunut ja ketkä ovat kiusaamistilanteen osapuolet.

3. Keskustele kiusatun kanssa

Kuuntele, mitä on tapahtunut. Selvät tositilanteet, joissa kiusaamista on tapahtunut, kirjaan muistiin (ks. Intrasta kiusaamistapahtuman dokumentointi). Dokumentti toimitetaan kuraattorille.

4. Keskustele kiusaajan kanssa

Jos kiusaajia on useita, keskustele kunkin kanssa erikseen mielellään saman oppitunnin aikana. Tee selväksi, että kiusaaminen on väärin, eikä sitä sallita. Vaihtoehtoisten toimintatapojen etsiminen: kiusaajan syytelyn sijasta keskittykää etsimään ratkaisu kiusaamisen poistamiseksi. Miten kiusaaja voisi omalta osaltaan vaikuttaa siihen, ettei kiusaaminen enää jatku?

5. Tilanteen arviointi

Tilanteen arviointia ja jatkotyöskentelyä varten ota yhteys kuraattoriin. Mikäli kiusatun mielestä asia ei ole sovittelavissa osapuolten välillä, edetään kohdan 6. mukaisesti. Vakavissa tapauksissa otetaan yhteyttä poliisiin. Oppilaitoksessa tapahtuva väkivalta voi täyttää monenkin rikoksen tunnusmerkit. Räyhääminen, sopimaton kielenkäyttö, poistumiskehotuksen noudattamatta jättäminen voi olla rangaistavaa esimerkiksi rauhan rikkomisena, kunnian loukkaamisena tai vahingontekona. Jos kiusaamistilanteessa on esiintynyt fyysistä väkivaltaa, on kiusattu toimitettava viipymättä lääkärintarkastukseen tarvittaessa saattajan kanssa. Oppilaitos tekee yhteistyötä Sovittelu ry:n kanssa. Yhteydenottoon sovittelutoimistoon tarvitaan kiusaajan/kiusatun suostumus. Sovittelutoimistosta voi kysyä neuvoa menettelytavoista. Nuorisotoimella on käytössä myös katusovittelu.

6. Ota yhteys sekä alaikäisen kiusatun, että alaikäisen kiusaajan (/kiusaajien) huoltajiin.

Alle 18-vuotiaiden osalta on kiusaamista koskevaan keskustelutilaisuuteen kutsuttava opiskelijoiden lisäksi heidän huoltajansa. Jos huoltajia ei tavoiteta puhelimitse, kutsu tilaisuuteen on lähetettävä kirjallisena. Keskustelutilaisuudesta laaditaan kirjallinen muistio, joka toimitetaan rehtorille, asianosaisille opiskelijoille sekä alaikäisten osalta heidän huoltajilleen. Muistion laatimisesta vastaa ryhmänohjaaja (ryhmänohjaajat). Oppilaitoksen puolelta keskustelutilaisuudessa tulee olla koulutuspäällikkö, ryhmänohjaaja, kuraattori sekä asianosaiset opiskelijat ja alaikäisten osalta huoltajat. Muistiossa tulee olla kirjattuna tapahtumien kulku kaikkien osapuolten kertomana sekä koulutuspäällikön kannanotto tapahtuneeseen oppilaitoksen edustajana.

7. Ammattiopiston sanktiojärjestelyt

Vakavissa tapauksissa voidaan soveltaa laki ammatillisesta koulutuksesta annettuja rangaistustoimenpidemahdollisuuksia. Näitä ovat: kirjallinen varoitus (rehtorin päätöksellä) tai määräaikainen erottaminen oppilaitoksesta (seuraamustoimikunnan päätöksellä). Asuntolapaikan menettämisestä päättää seuraamustoimikunta. Sanktioita käytettäessä on järjestettävä kuulemistilaisuudet, jotka dokumentoidaan huolellisesti.

8. Keskustelu ryhmän kanssa

Hyvin usein kiusaaminen on ryhmäilmiö, joten kiusaamista käsiteltäessä on suositeltavaa käyttää ryhmätyömenetelmiä. Tärkeää on saada opiskelijat huomaamaan, että jokainen on omalta osaltaan vastuussa ryhmän hyvinvoinnista ja että jokainen voi siihen myös vaikuttaa. Ryhmäohjaaja voi pyytää opiskelijahuoltohenkilöstöön kuuluvia avustamaan työskentelyssä.

9. Seuranta

Kiusaamistilanteen selvittelyn ja mahdollisten sanktiomenettelyiden jälkeen on tilannetta syytä seurata tarvittavan ajan. Sekä kiusaajalle että kiusatulle tulee antaa mahdollisuus keskusteluun niin halutessaan opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa.

Lukiossa kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäistään järjestyssäännöillä ja yleisellä käyttäytymisohjeella, ryhmänohjauksella ja tutoritoiminnalla. Pieksämäen lukiossa kunnioitetaan jokaisen ihmisarvoa ja edistetään tasa-arvoa sekä oikeudenmukaisuutta. Jokainen kouluyhteisön jäsen pitää huolta turvallisesta opiskelu- ja työympäristöstä sekä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnista. Toiminnassamme korostamme myönteistä ja kannustavaa opiskeluilmapiiriä sekä vastuuta omasta työstä. Arvostamme rehellisyyttä, hyvää käytöstä ja yhteistyötä. Yleinen käyttäytymisohje voidaan tiivistää seuraavasti: Ollaan ihmisiksi!

Jokaiselle opiskelijaryhmälle nimetään ryhmäohjaaja, joka on ryhmänsä opiskelijoiden lähiohjaaja. Hän perehdyttää opiskelijat lukion käytäntöihin ja toimintatapoihin. Ensimmäisen lukiovuoden aikana ryhmänohjauksessa korostuu hyvän ryhmähengen luominen ja lukiolaiseksi kasvaminen. Ryhmänohjauksessa käsitellään myös kiusaamista ja suvaitsevaisuutta.

Toisen lukiovuoden aikana ryhmäohjaaja käy henkilökohtaiset keskustelut jokaisen ohjausryhmänsä opiskelijan kanssa. Keskusteluissa kartoitetaan opiskelijan kokonaistilanne ja sovitaan tarvittaessa jatkotoimista. Kolmannen lukiovuoden tärkeimpänä haasteena on varmistaa opiskelijoiden valmistuminen ja ryhmäohjaaja tukee ja kannustaa opiskelijoita selviytymään opinnoistaan mahdollisimman hyvin. Vanhemmista opiskelijoista valittujen tutoroppilaiden avulla lukiotulokkaille luodaan turvallinen alku. Tutorit osallistuvat uusien opiskelijoiden tutustumis- ja perehdytyspäivään, pitävät ryhmäytymistuokioita ja auttavat käytännön tilanteissa lukion alkuvaiheessa. Tutorit voivat myös järjestää uusille opiskelijoille erilaisia juhlia ja tilaisuuksia.

Kiusaamisen, väkivallan tai häirinnän voi havaita ulkopuolinen (opiskelutoveri, opettaja, henkilökunnan jäsen, huoltaja) tai epäasiallisen käyttäytymisen kohteeksi joutunut voi kertoa siitä itse esim. ohjauskeskustelussa ryhmänohjaajalle tai opinto-ohjaajalle. Jokaisella kouluyhteisön jäsenellä on velvollisuus puuttua havaitsemaansa kiusaamiseen, väkivaltaan tai häirintään.

Kun kiusaamisasia havaitaan tai opiskelija kertoo kiusaamisesta opettajalle, selvitetään ensin, onko kysymyksessä systemaattinen kiusaaminen, satunnaisempi konflikti, riita opiskelijoiden välillä tai esimerkiksi väärinkäsityksiin perustuva loukkaantuminen. Opettaja voi toimia sovittelijana tai nuoret selvittävät konfliktin keskenään. **Mikäli tapahtuma toistuu, opettajan on syytä epäillä kiusaamista, vaikka asia olisi näennäisesti sovittu.** Kaikista kiusaamisen tunnusmerkit täyttävistä tapauksista välitetään tieto rehtorille tai opinto-ohjaajalle. **Kiusaamisasia selvitetään vähintään kahden opettajan toimesta, joista toinen on opinto-ohjaaja tai rehtori.** Toinen voi olla ryhmänohjaaja tai kiusaamisen havainnut opettaja tai se opettaja jolle kiusaamisesta on kerrottu. Opettajat ryhtyvät yhdessä selvittämään asiaa ja käymään keskusteluja eri osapuolten kanssa.

Kiusaamisasian selvittelyn kulku

1. **Opinto-ohjaaja tai rehtori ja opettaja keskustelevat ensin kiusatun opiskelijan kanssa ja selvittävät mitä on todella tapahtunut.**
2. **Tämän jälkeen jokaisen kiusaamiseen osallistuneen opiskelijan kanssa keskustellaan yksitellen.**
3. **Kiusaamisessa mukana olleet nuoret tavataan vielä ryhmänä. Selvittämiskeskusteluista tehdään muistio, jonka keskustelussa mukana olevat allekirjoittavat. Kun on sovittu, miten he muuttavat käyttäytymistään, sovitaan uudesta tapaamisesta, nk. seurantakeskustelusta.**
4. **Sekä kiusatun että kiusaamiseen osallistuneiden kanssa tavataan uudelleen ja varmistetaan, että kiusaaminen on todella loppunut.**

Vanhempia informoidaan kaikista alaikäistä nuorta koskevista tapauksista. Tarvittaessa vanhempia voidaan pyytää koululle selvittämään asiaa. Ensisijaisesti kiusaamiseen liittyvät keskustelut käydään kuitenkin koulun aikuisten ja opiskelijoiden välillä. Väkivallanteko tai häirintätilanteet käsitellään alkuselvitysten osalta samoin kuin kiusaamisasia. Vakavissa tapauksissa, kun on syytä epäillä tapahtuneen jokin rikos, selvittely siirretään heti poliisiviranomaisten esitutkintaan.

Pieksämäen lukion suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä esitellään henkilöstölle vuosisuunnitelman laadinnan yhteydessä, missä sitä on myös mahdollisuus päivittää.

Opiskelijoille suunnitelma tiedotetaan ryhmänohjauksessa ja tällöin sen toimivuudesta saadaan palautetta. Huoltajille ja yhteistyötahoille suunnitelma on nähtävissä koulun kotisivuilla sekä käytännöt tiedotetaan vanhempainilloissa.

2.15 Äkilliset uhka-, vaara- ja muut kriisitilanteet

Perusopetuksessa ja toisen asteen oppilaitoksissa on käytössään kriisi- ja pelastussuunnitelmat, joihin on koottu toimintamalleja erilaisten tapaturmien, onnettomuuksien ja kuolemantapausten varalle, toimintaohjeita erilaisissa kriisitilanteissa sekä keinoja erilaisten sosiaalisten ongelmien tunnistamiseen. Oppilaitoksittain on sovittu vastuhenkilöt erilaisten kriisitilanteiden varalle.

Perusopetuksen koulutoimen turvallisuussuunnitelmat löytyvät Wilma/ vuosisuunnitelma. Kriisi- ja pelastussuunnitelmista tiedottaminen, niihin perehdyttäminen ja toimintavalmiuksien harjoittelu ovat koulujen ja oppilaitosten vastuulla. Kriisitilanteessa sisäinen tiedottamisvastuu on perusopetuksessa koulun rehtorilla ja ulkoinen tiedottamisvastuu opetusjohtajalla⁸⁸. Kriisisuunnitelmaa päivitetään lukuvuosittain. Psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestämisestä vastaa Pieksämäen kaupungin kriisityöryhmä.⁸⁹

⁸⁸Pieksämäen kaupungin lukuvuosisuunnitelma 2019-2020 ja Pieksämäen koulutoimen turvallisuussuunnitelma/ Wilma.

⁸⁹ <https://pieksamaki.pelsu.fi/u/36c>

3 YKSILÖKOHTAISEN OPISKELUHUOLLON JÄRJESTÄMINEN

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa yksittäiselle opiskelijalle annettavia:

- 1) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja;
- 2) opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja;
- 3) monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa; ja
- 4) jäljempänä 10 §:ssä tarkoitettuja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveyspalveluja. Monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan 14 §:n 4 momentissa tarkoitettussa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja siitä laaditaan opiskeluhohtokertomus siten kuin 20 §:ssä säädetään.⁹⁰

Opiskeluhuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut.⁹¹ Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.⁹² Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti.⁹³

Kouluterveydenhoitaja, opiskeluhuollon kuraattori ja psykologi ovat jäseninä myös monialaisissa oppilaitoskohtaisissa opiskeluhohtoryhmissä, joiden tarkoituksena on suunnitella, kehittää, toteuttaa ja arvioida oppilaitoksen opiskeluhohtoa.⁹⁴ Tapauskohtaisiin monialaisiin asiantuntijaryhmiin he osallistuvat tilanteen mukaan joko vastuuhenkilöinä tai muina ryhmän jäseninä. Lisäksi he antavat asiantuntija-apua pedagogisen tuen ryhmille.

3.1 Varhainen puuttuminen yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että ongelmat pyritään havaitsemaan mahdollisimman varhain ja löytämään niihin ratkaisuja. Varhainen puuttuminen on aina prosessi, joka alkaa pienistä havainnoista ja jatkuu prosessina eri toimenpiteisiin kyseisen ongelman ratkaisemiseksi. Se sisältää erilaisia keinoja ja menetelmiä, joilla voidaan tarttua oppimisen pulmiin, oppilaan/opiskelijan käyttäytymiseen ja hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Varhaisen puuttumisen prosessin tulisi painottua ennalta ehkäisevään työhön.

⁹⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § (1287/2013)

⁹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 3 mom. (1287/2013)

⁹² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 8 § 1 mom. (1287/2013)

⁹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

⁹⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 2 mom. (1287/2013)

Varhainen puuttuminen voi kuitenkin olla myös kuntouttavaa toimintaa, joka pitää sisällään paljon korjaavaakin työtä vaativan tapahtumakokonaisuuden.⁹⁵ Varhaisen puuttumisen tarpeen tunnistaminen vaatii työntekijöiltä jatkuvaa havainnointia ja erilaisten signaalien tunnistamista. Tilanteet kouluissa ja oppilaitoksissa sisältävät moninaisia signaaleja, joista suuri määrä on niin sanottuja heikkoja signaaleja. Haasteena työntekijällä onkin poimia signaalien joukosta ne, jotka vahvistuisivat esim. haitalliseksi toiminnaksi ilman puuttumista. Ne ovat aikaista informaatiota tai muutoksen ensioireita.⁹⁶

Keskeinen työväline varhaisessa puuttumisessa on työntekijän kokemana subjektiivinen huoli lapsesta tai nuoresta. Subjektiivisen huolen perusta on se ainutlaatuinen kontaktitieto, joka kullakin lapsen tai nuoren kanssa tekemisissä olevalla henkilöllä on. Varhaisessa puuttumisessa keskeistä on luottaa omiin tunteisiinsa ja omaan huoleensa. Huoleen on tartuttava niin varhain kuin mahdollista, koska silloin mahdollisuudet ongelman ratkaisuun ja tukemiseen ovat vielä suuret. Varhaisella puuttumisella estetään ongelmien kärjistyminen ja ka-sautuminen sekä ehkäistään lapsen tai nuoren syrjäytymistä.⁹⁷

Pieksämäen kaupungissa on laadittu Varhaisen tuen käsikirja 2012 osana Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyötä. Käsikirjan on koontanut Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmän nimeämä moniammatillinen työryhmä. Käsikirjan tarkoituksena on ollut tehdä näkyväksi ja jäsentää lapsille, nuorille ja perheille suunnattua varhaisen tuen työtä. Se on tarkoitettu sekä työntekijöille että esimiehille. Siinä kuvataan konkreettisesti varhaisen tuen ja puuttumisen tavoitteita, työmuotoja sekä niiden arviointia. Tavoitteena on työntekijöiden ammatillisuuden vahvistuminen, eri toimijoiden välinen yhteistyö ja uusien monialaisten toimintamallien kehittäminen. Käsikirja on nähtävillä sähköisenä versiona Pieksämäen kaupungin verkkosivuilla.⁹⁸

3.1.1 Huolen puheeksiottaminen

Huolen puheeksiottaminen on tapa ottaa asia puheeksi asiakasta kunnioittaen ja tukea tarjoten. Huolen puheeksiottaminen helpottaa ja varhaistaa huolen esille ottoa ja parantaa asiakasyhteistyötä. Työntekijä ottaa puheeksi oman huolensa sen sijaan, että puhuisi lapsen, nuoren tai perheen ongelmista.⁹⁹ Puheeksioton aikana tai sen jälkeen yleensä hahmottuu, selvittääkö lapsen tai nuoren auttamiseksi työntekijän, koulun ja vanhempien yhteistoimin vai tarvitaanko lisätukea. Lapsen ja perheen tilanteen edistyminen voi kestää pitkäänkin ja saattaa edellyttää monenlaisia tukitoimia.¹⁰⁰

⁹⁵ Huhtanen 2007, 28-30

⁹⁶ Huhtanen 2007, 88-90

⁹⁷ Varpu, 2005, 7

⁹⁸ Varhaisen tuen käsikirja 2012. <http://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/kasikirjajulkinenversio.pdf>

⁹⁹ Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2007

¹⁰⁰ Eriksson & Arnkil 2005, 40

3.1.2 Huolen vyöhykkeistö

Huolen vyöhykkeistö on lasten, nuorten, perheiden ja heidän kanssaan työskentelevien työntekijöiden yhteistyön väline. Huolen vyöhykkeistön avulla työntekijä jäsentää lapsen, nuoren ja hänen perheensä tilanteesta kokemaansa huolen astettaan, omien auttamismahdollisuuksiensa riittävyttä sekä lisävoimavarojen (perheen läheiset, eri tahojen työntekijät) tarvetta. Se on apuväline avoimen yhteistyön kehittämiseksi perheiden kanssa ja sen tarkoituksena on auttaa selkiyttämään perheiden ja työntekijöiden keskinäistä yhteistyötä.¹⁰¹

Huolen vyöhykkeitä on neljä. Huolen vyöhykkeistöissä työntekijän lapsista ja nuorista kokema subjektiivinen huoli nähdään jatkumona, jonka ääripäässä on tilanne, jossa ei ole huolta ja toisessa päässä tilanne, jossa lapsen tai nuoren koetaan olevan välittömässä vaarassa. Huoli muuttuu, kasvaa tai vähenee, kun omat toimintamahdollisuudet lisääntyvät tai heikkenevät. Huolikartoituksessa ei luokitella lapsia, nuoria tai perheitä.¹⁰²

Työntekijän/aikuisen kokeman, lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö

EI HUOLTA	PIENI HUOLI		HUOLEN HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
	1	2	3	4	5	6
Ei huolta lainkaan.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti	Huoli erittäin suuri: lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti

* kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa esim. päihteiden käyttöä

Kuva 4. Työntekijän / aikuisen kokeman huolen vyöhykkeistö.¹⁰³

I Ei huolta vyöhyke

Työntekijä kokee, että oppilaan / opiskelijan asiat ovat hyvin. Hän kasvaa, kehittyy ja oppii normaalisti ja hänellä on hyvät kasvuolosuhteet. Työntekijä kokee asioiden ja oman toiminnan sujuvan niin kuin pitääkin ja tuottavan toivottuja tuloksia.

II Pienen huolen vyöhyke

Työntekijällä käy pieni huoli tai ihmettely mielessä, jopa toistuvasti. Hänellä on kuitenkin vahva luottamus omiin auttamismahdollisuuksiinsa. Näissä tilanteissa huolen puheeksi ottaminen koetaan suhteellisen helpoksi, koska työntekijä pystyy tarjoamaan tukeaan ja se tuottaa toivottua myönteistä kehitystä. Pienen huolen vyöhykkeellä on hyvät mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen.

III Tuntuvan huolen vyöhyke (Harmaa vyöhyke)

Työntekijän huoli on tuntuva ja kasvaa edelleen. Omat auttamiskeinot on käytetty tai ne ovat vähissä. Usko omiin auttamismahdollisuuksiin on ehtymässä. Usein tällä alueella esiintyvää huolta on ilmennyt jo pitkään. Tilanteet ovat kuormittavia ja eri tahojen työnjako on usein epäselvää tai niiden mukanaolosta ei ole tietoa. Työntekijä kokee kasvavaa huolta ja kaipaa lisävoimavaroja tilanteen selvittämiseen.

IV Suuren huolen vyöhyke

Työntekijä arvioi lapsen tai nuoren olevan vaarassa. Huoli on tuntuva ja omat keinot eivät riitä. Vyöhykkeelle sijoittuvat huolet eivät anna työntekijöille enää mahdollisuutta empimiseen. Työntekijä ennakoii, että tilanteeseen on saatava muutos heti.¹⁰⁴

¹⁰¹ Eriksson & Arnkil 2005, 7

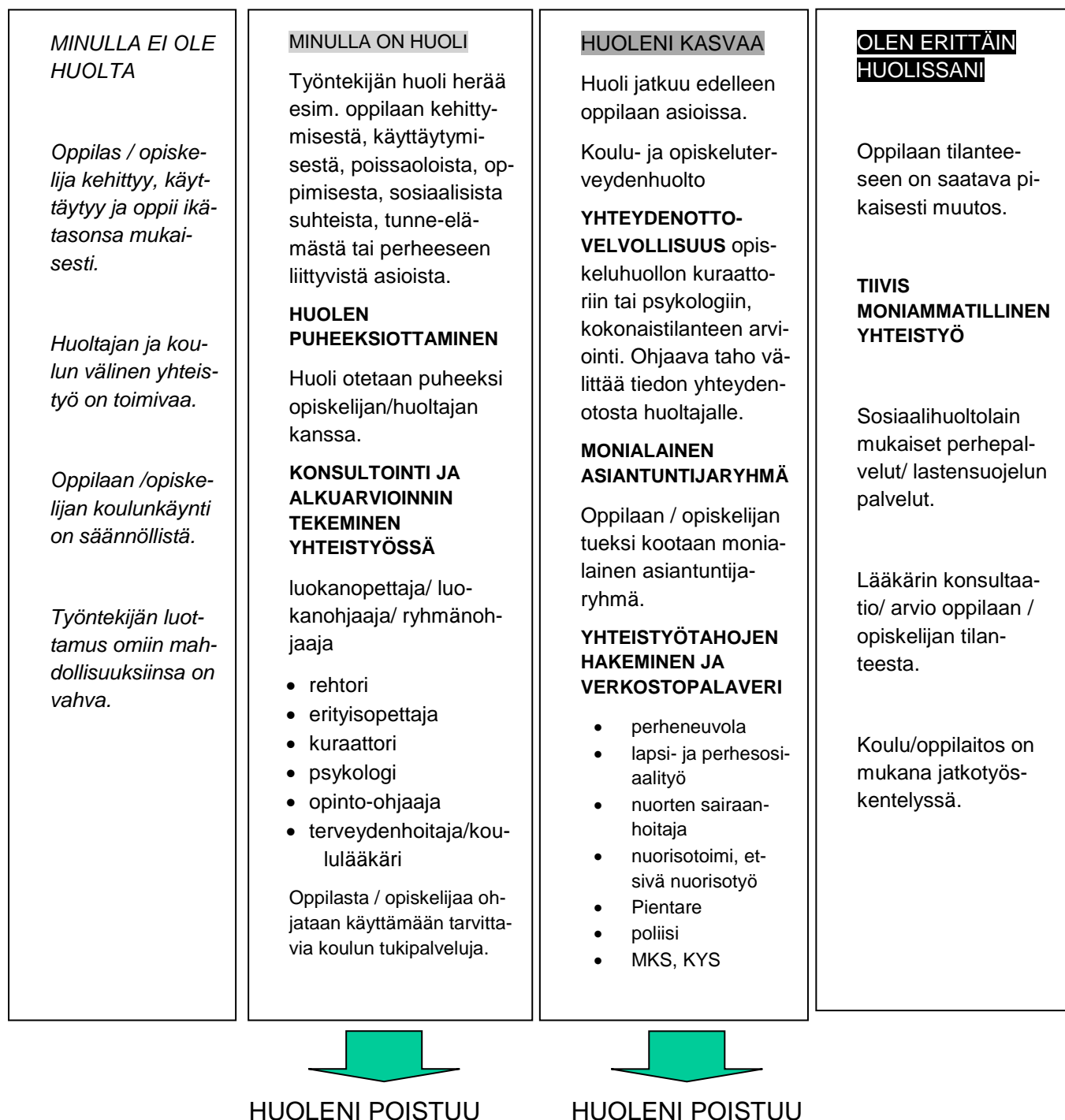
¹⁰² Eriksson & Arnkil 2005, 7, 25–26

¹⁰³ Eriksson & Arnkil 2005, 25–26

¹⁰⁴ Eriksson & Arnkil 2005, 25–26; Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2007

3.1.3 Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa

Mittarina on työntekijän oma huoli oppilaasta tai opiskelijasta. Tavoitteena on huolen väheneminen tai häviäminen.



Kuva 5. Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa.

3.2 Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhuollon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla:

- 1) edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa;
- 2) tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.¹⁰⁵

3.2.1 Oikeus saada opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja

Mahdollisuus keskusteluun oppilaan pyynnöstä

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä.¹⁰⁶

Mahdollisuus keskusteluun muiden aloitteesta

Mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun on järjestettävä opiskelijalle 1 momentissa tarkoitetulla tavalla myös opiskelijan huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella, jollei kyseessä ole yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.¹⁰⁷

Oikeus tukeen ja ohjaukseen

Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Tarvittaessa opiskelija on ohjattava saamaan muita opiskeluhoollon palveluja sekä muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.¹⁰⁸

3.2.2 Yhteydenotto opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin

Velvollisuus yhteydenottoon

Jos oppilaitoksen tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhuollon psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.¹⁰⁹

Oppilaalle tiedottaminen

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä 15 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa¹¹⁰.

Muut ammattilaiset

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu, joka ammatillisessa tehtävässään on saanut tietää opiskelijan tuen tarpeesta, voi salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin¹¹¹.

Huoltajalle tiedottaminen

Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto tässä pykälässä säädetystä yhteydenotosta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä¹¹².

3.2.3 Opiskeluhuollon psykologipalvelut Pieksämäellä

Pieksämäen kaupungin opiskeluhuollon psykologipalveluilla tarkoitetaan psykologin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Yksittäiselle oppilaalle annettavilla psykologipalveluilla tuetaan oppilaan oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Opiskeluhuollon psykologin työn painotus on tällä hetkellä oppimisen tukitoimien suunnittelussa, mitä toteutetaan yhteistyössä opettajien, vanhempien ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Tukitoimia suunniteltaessa opiskeluhuollon psykologi on mukana pedagogisissa arvioissa ja selvityksissä. Niiden tueksi voidaan toteuttaa psykologiset oppimisvalmiustutkimukset, jos suunnitellut tukitoimet oppimiseen seurannan jälkeen eivät kuvaudu riittävinä. Arvion tutkimuksien toteuttamisesta tekee koulupsykologi.

Psykologisilla oppimisvalmiustutkimuksilla pyritään selvittämään oppilaan haasteita, mutta myös vahvuuksia oppimisen alueella. Haasteena voivat olla esimerkiksi laaja-alaiset oppimisvaikeudet, hahmottamisen pulmat sekä kielelliset erityisvaikeudet.

Opiskelijahuollon psykologin luokse voi hakeutua mm. seuraavissa asioissa:

1) Oppimisvaikeudet

Tavoitteena on mahdollisuuksien mukaan luoda oppilaille heidän oppimisedellytyksiään parhaiten vastaavat opetusjärjestelyt. Mikäli huoltajilla herää huolta liittyen lapsen oppimiseen, on heidän hyvä aloittaa keskustelemalla tilanteesta opettajan kanssa.

¹⁰⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 7 § (1287/2013)

¹⁰⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁰⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § 2 mom. (1287/2013)

¹⁰⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § 3 mom. (1287/2013)

¹⁰⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § 1 mom. (1287/2013)

¹¹⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § 2 mom. (1287/2013)

¹¹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § 3 mom. (1287/2013)

¹¹² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § 4 mom. (1287/2013)

Milloin psykologisiin oppimisvalmiustutkimuksiin:

- lapsen suoriutuminen on kokonaisvaltaisesti yleisheikkoa, lapsi tarvitsee lähetteen kuntoutusta tai tarkempia tutkimuksia varten
- lapsi suoriutuu systemaattisesti luokkatasoaan heikommin; ei saavuta luokkatason oppimistavoitteita edes välttävästi
- lapsen pulmista ei muodostu muun tiedon pohjalta yhtenäistä kuvaa
- tarkkaavaisuus- ja keskittymispulmat sekä omatoiminnanohjauksen pulmat, joihin liittyy oppimisvaikeuksia
- kotona läksyjen teossa kuluu kohtuuttomasti aikaa (useampi tunti) ja lapsi on kiukkui-nen, turhautunut ja itkuinen
- suunnitellut oppimisen tukitoimet eivät kuvaudu riittävinä ja niiden suunnitteluun toivo-taan apua

Milloin ei tutkimuksiin:

- yleisen tuen oppilas (ensin kokeiltava tukitoimia ja todettava niiden riittämättömyys)
- puhdas lukivaikeus
- keskittymisvaikeudet ilman oppimisvaikeuksia, jolloin edetään ADHD-hoitopolun mukaisesti (s. 75-76).

2) Tunne-elämä

Opiskeluhuollon psykologi tarjoaa myös **lyhytaikaista** (max. 10 tukikäyntiä) keskustelu-apua ja tunne-elämän arviokäyntejä (n.3-4 käyntiä). Varsinaiset tunne-elämän psykologi-set tutkimukset toteutuvat kuitenkin perheneuvolassa. Oppilas voi hakeutua opiskeluhuol-lon psykologin luo oma-aloitteisesti, huoltajien, opettajien, terveydenhoitajan, koulukuraat-torin tai muun tahon ohjaamana. Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskusteluun psykologin kanssa henkilökohtaisesti viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä, kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana työpäivänä.

Koulun, oppilaitoksen ja opiskeluhuollon työntekijällä on **yhteydenottovelvollisuus** psy-kologisiin oppilaan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäise-miseksi tai poistamiseksi. Yhteydenottaja on yhteydessä huoltajaan ohjatessaan oppilaan koulupsykologille. Psykologin arvion perusteella oppilaalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksiensa ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.

Psykologi tekee työtä tarvittaessa myös yhdessä työparin kanssa. Koulupsykologi ohjaa oppilasta ja hänen perhettään tarvittaessa muiden tukipalveluiden piiriin. Tunne-elämään liittyvissä ongelmissa voivat huoltajat ottaa yhteyttä myös suoraan perheneuvolaan. Opiskeluhuollon psykologi toimii tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa. Opiskeluhuollon psykologityön painotus on varhaisessa tuessa.

3.2.4 Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut Pieksämäellä

Pieksämäen kaupungin opiskeluhuollon kuraattoripalveluilla tarkoitetaan kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaiden ja opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Yksittäiselle oppilaalle annettavilla kuraattoripalveluilla tuetaan oppilaan/opiskelijan oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Opiskeluhuollon kuraattorityön painotus on varhaisessa tuessa. Kuraattorin tehtävänä on oppilaiden/opiskelijoiden kokonaistilanteen arviointi sekä oppilaan sekä oppilasryhmien tukeminen kouluissa ja oppilaitoksissa mm. tukikeskustelujen ja toiminnallisten menetelmien avulla. Kuraattori toimii tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Oppilas voi hakeutua kuraattorin luo oma-aloitteisesti, huoltajien, opettajien, opiskeluhuollon psykologin, terveydenhoitajan tai muun tahon ohjaamana. Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskusteluun kuraattorin kanssa henkilökohtaisesti viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä, kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana työpäivänä.

Koulun, oppilaitoksen ja opiskeluhuollon työntekijällä on **yhteydenottovelvollisuus** kuraattoriin oppilaan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Yhteydenottaja on yhteydessä huoltajaan ohjatessaan oppilasta kuraattorille. Kuraattorin arvion perusteella oppilaalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksiensa ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Kuraattorityötä tehdään myös työparityöskentelynä. Kuraattori ohjaa oppilasta ja hänen perhettään tarvittaessa muiden tukipalveluiden piiriin.

Opiskeluhuollon kuraattorin luokse voi hakeutua mm. seuraavissa asioissa:

1) Sosiaaliset suhteet

- vaikeudet suhteissa kavereihin, toisiin oppilaisiin ja opettajiin
- koulukiusaaminen
- vaikeudet sosiaalisissa taidoissa
- yksinäisyys ja syrjään vetäytyminen
- itsetunto

2) Koulutyöskentely

- luvattomat/ runsaat poissaolot
- heikko kiinnostus koulutyöhön
- luokan ilmapiiri

3) Käyttäytyminen

- levottomuus ja työrauhaongelmat
- vaikeudet oman toiminnan ohjauksessa

4) Tunne-elämä

- alakuloisuus, suru, masennus
- jännitys ja pelko
- stressi ja uupumus
- itsetuhoisuus ja vihamielisyys

5) Perheeseen liittyvät asiat

- ristiriidat kotona
- muutokset perhesuhteissa
- läheisen kuolema tai sairastuminen
- päihteiden käyttö tai väkivalta
- huolenpitoon liittyvät huolet

6) Siirtymävaiheet

- alakoulusta yläkouluun
- yläkoulusta jatko-opintoihin
- lukiosta ja ammatillisista opinnoista jatko-opintoihin / työelämään

Toisella asteella opiskeluhuollon kuraattoripalvelut on tarkoitettu kaikille lukiolaisille ja ammatillista tutkintoa suorittaville opiskelijoille¹¹³. Työn keskeiset tehtäväalueet ovat ennaltaehkäisevässä, yksilöllisessä asiakastyössä ja moniammatillisessa yhteistyössä oppilaitoksen sisäisten ja ulkoisten verkostojen kanssa. Sosiaalialan asiantuntijana kuraattori tuo opiskeluhuollon toimintaan kokonaisvaltaisen näkemyksen opiskelijan elämäntilanteesta. Sosiaalisten ongelmien tunnistaminen, arviointi ja niihin puuttuminen on olennainen osa oppilaitoksen sosiaalityötä. Kuraattorilla on tietämys erilaisista palvelujärjestelmistä, tukipalveluista, hoitoon ohjausmalleista sekä valmius vastata myös kriisitilanteisiin.

Kuraattorin työssä kiinnitetään huomiota opiskelijoiden arjen sujumiseen, toimintakykyyn ja vuorovaikutussuhteisiin. Kuraattori kohtaa opiskelijoiden kanssa kasvuun, kehitykseen ja identiteetin rakentumiseen liittyviä kysymyksiä, päihde- ja mielenterveysongelmia, ihmissuhdeongelmia, arkisen elämänhallinnan pulmia, kuten talous- ja velka-asioita, asumiseen liittyviä haasteita sekä erilaisia rikosasioita ja väkivallan erilaisia muotoja. Monet opiskelijat saattavat tarvita sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluja. Kuraattorin tehtävänä on saada opiskelijaa tukevia resursseja ja verkostoja toimimaan yhdessä opiskelijan hyvinvoinnin tukemiseksi.

Toisen asteen kuraattori toimii oppilaitoksen kriisiryhmän jäsenenä ja on suunnittelemassa ja toteuttamassa tarvittavia toimenpiteitä. Turvallisen arjen toteutumista oppilaitoksessa ohjaavat osaltaan poissaoloihin, kiusaamis-, väkivalta-, päihde- ja kriisitilanteisiin laaditut toimintamallit.

¹¹³ Laki ammatillisesta koulutuksesta 9 § (531/2017)

Kuraattori osallistuu niiden laadintaan, päivittämiseen ja soveltamiseen oppilaitoksessa. Opiskelijoiden osallisuutta kuraattori tukee olemalla mukana oppilaitoksen erilaisissa työryhmissä ja hankkeissa, jotka lisäävät opiskelijoiden hyvinvointia esim. hyvinvointitapahutumien suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Kuraattori toimii opiskelijan edunmukaisesti, jolloin opiskelijan sosiaaliset ja emotionaaliset tarpeet huomioidaan ja opiskelija tulee kuulluksi itseään koskevissa asioissa. Kuraattorilla on ammattieettinen vastuu omasta toiminnastaan. Kuraattorin työssä korostuu entisestään reflektiivinen työote ja reagoiminen yhteiskunnallisiin sekä nuorten elämässä tapahtuviin muutoksiin.

3.3 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 §:n mukaista kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluterveydenhuollolla mainitun lain 17 §:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säännellään tarkemmin terveydenhuoltolain nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella (338/2011). Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.¹¹⁴ Pieksämäellä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työntekijänä toimii myös nuorten sairaanhoitaja.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä oppilaiden, vanhempien, opettajien ja opiskeluhuollon muun henkilöstön kanssa. Tavoitteena on löytää yksittäisten oppilaiden kasvun ja kehityksen poikkeamat sekä hyvinvoinnin vaaratekijät mahdollisimman varhain tarvittavia jatkotoimenpiteitä ja tukea varten.

3.3.1. Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on tarkoitettu peruskoululaisille ja heidän perheilleen. Se on lakisääteistä ja maksutonta perusterveydenhuollon ehkäisevää palvelua, jota on saatavilla pääsääntöisesti koulupäivien aikana koululta. Huoltajat voivat ottaa yhteyttä ja varata ajan oppilaan terveyttä ja hyvinvointia koskevissa asioissa puhelimitse tai Wilman kautta. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on tukea jokaisen oppilaan mahdollisimman tervettä kasvua ja kehitystä, hyvää oloa ja toimintakykyä sekä siten luoda pohjaa terveelle aikuisuudelle. Kouluterveydenhuollossa terveyttä edistetään yhdessä lapsen, nuoren ja heidän perheidensä kanssa. Kunkin lapsen, nuoren ja perheen omia yksilöllisiä voimavaroja vahvistetaan ja tuetaan.

¹¹⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 8 § (1287/2013)

Tavoitteena on ennaltaehkäistä sairauksien syntymistä ja ohjata oppilasta hoitoon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä tukea oppilaan omaa vastuuta omasta terveydestään. Kouluterveydenhuolto edistää terveyttä terveystarkastusten keinoin, tunnistaa terveyttä suojaavia tekijöitä ja vahvistaa niitä. Kouluterveydenhuollossa korostetaan kodin, koulun ja kouluterveydenhuollon yhteistyön merkitystä. Tavoitteena on myös koko koulu yhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen yhteistyössä oppilaiden, oppilashuollon muun henkilöstön, opettajien ja huoltajien kanssa.¹¹⁵

Koululaisen terveydentilaa seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Terveystarkastajat tapaavat lapset ja nuoret vuosittain. Terveystarkastuksissa ja vastaanotoilla selvitetään oppilaan kasvuun ja kehitykseen liittyviä asioita ja keskustellaan perheen terveystottumuksista. Luokilla 1, 5 ja 8 tehdään laaja-alaiset terveystarkastukset, johon sisältyy terveydenhoitajan tekemän tarkastuksen lisäksi lääkärintarkastus sekä vanhempien tapaaminen ja haastattelu. Perheen hyvinvoinnin selvittäminen tarkoittaa perehtymistä perheen elinoloihin, vanhempien hyvinvointiin, terveyteen ja terveystottumuksiin, perheen sisäiseen vuorovaikutukseen sekä sisarusten keskinäisiin suhteisiin ja vointiin.¹¹⁶

Terveystarkastuksista annetaan vanhemmille joko suullinen tai kirjallinen palaute. Terveystarkastuksia voidaan järjestää yksilöllisen tarpeen mukaan myös muina ajankohtina. Lisäksi lapsilla, nuorilla ja heidän perheillään on mahdollisuus hakeutua terveydenhoitajan vastaanotolle yksilöllisten tarpeidensa ja elämäntilanteensa mukaan. Oppilaat voivat tulla aikaa varamatta keskustelemaan oireistaan ja mieltään vaivaavista asioista.

Koulupäivän tai koulumatkan aikana tapahtuneen tapaturman sattuessa tai oppilaan äkillisesti sairastuessa ensiapu annetaan koululla ja otetaan yhteyttä vanhempiin, jotka huolehtivat lapsensa tarvittaessa jatkohoitoon terveystasemalle. Myös mikäli sairastunut lapsi tarvitsee lääkärin tai terveydenhoitajan arviota tai hoitoa, hakeudutaan omalle terveystasemalle huoltajan kanssa. Lapsen pitkäaikaissairauksien hoito ja seuranta kuuluvat terveystasemalle.

3.3.2 Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa¹¹⁷

Kouluterveydenhuollon piiriin kuuluvalla oppilaalla järjestetään tarpeen vaatiessa terveydentilan toteamista varten tarvittavat erikoislääkärin tekemät **näön ja kuulon tutkimukset** sekä näiden määräämät lisätutkimukset. Samoin järjestetään **lasten- ja nuorisopsykiatriin tekemä tutkimus mielenterveyden selvittämiseksi** sekä psykologin tutkimukset. Mielenterveyden ongelmien arvioiminen edellyttää yhteistyötä lapsen ja nuoren arkiympäristössä työskentelevien ja perheen kanssa.

¹¹⁵ Terveydenhuoltolaki 16§ (1326/2010), Valtioneuvoston asetus (338/2011)

¹¹⁶ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja terveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisystä suun terveydenhuollosta 6 § (338/2011)

¹¹⁷ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisystä suun terveydenhuollosta 11 § (338/2011)

3.3.3 Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen¹¹⁸

Kouluterveydenhuolto tukee yhteistyössä muun oppilashuollon kanssa erityisesti niitä oppilaita, joilla on vaikeuksia koulussa, kotona tai sosiaalisissa toimintaympäristöissä. Erityisen tuen tarpeen tunnistamisessa ja tuen järjestämisessä on tärkeää yhteistyö sekä lapsen, nuoren ja hänen perheensä kanssa, että koulun kanssa osana oppilashuoltoa. Terveystarkastuksissa pyritään havaitsemaan lapset ja nuoret, joita on tarpeen seurata tiiviimmin. Tarkempaa seurantaa tarvitsevat yleensä sairaat ja vammaiset lapset, lapset ja nuoret, joita perhe ei pysty tukemaan riittävästi, vieraista kulttuureista tulevat lapset ja lapset, joilla on oppimisvaikeuksia tai häiriökäyttäytymistä. Erityistä huomiota pyritään kiinnittämään mielen-terveysongelmien, kuten masentuneisuuden tai syömishäiriöiden varhaiseen puuttumiseen ja hoitoon ohjaukseen sekä ongelmiin, jotka voivat johtaa koulun keskeyttämiseen. Sekä kiusaaminen että kiusaamisen uhriksi joutuminen ovat vakavasti otettavia asioita.

Pitkäaikaissairauksien hoito hoidetaan terveysasemalla tai muussa hoitolaitoksessa. Pitkäaikaissairauden vuoksi seurantaa tai hoitoa koulupäivän aikana tarvitsevan oppilaan hyvinvointi- ja terveyssuunnitelmaan kirjataan yhteistyössä lapsen, huoltajan ja oppilashuollon kanssa tuki ja seuranta, jota oppilas tarvitsee koulupäivän aikana. Kouluterveydenhuollon tehtävänä on vahvistaa lapsen/nuoren taitoja huolehtia omasta sairaudestaan.

Toimiva yhteistyö ja hoidon porrastuksen selkeys perusterveydenhuollon (koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) ja erikoissairaanhoidon välillä mahdollistavat lapselle, nuorelle ja perheelle asianmukaisen tuen. Tämän vuoksi Etelä-Savon sairaanhoitopiirin alueella on laadittu alueellisia hoito-ohjelmia yhteisistä hoito- ja tutkimuskäytänteistä. (mm. masennuksen hoito, syömishäiriöt, lihavuus, ADHD).¹¹⁹

3.3.4 Opiskeluterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuolto huolehtii Pieksämäellä sijaitsevien oppilaitoksien opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoidosta. Opiskeluterveydenhuollon palveluihin ovat oikeutettuja opiskelijat, jotka opiskelevat vähintään kaksi kuukautta päätoimisesti ammattikorkeakoulussa, toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa tai luki-ossa.¹²⁰ Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan työssäoppimisen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto.¹²¹ Opiskeluterveydenhuollon palvelut eivät koske oppisopimus- eivätkä iltaopiskelijoita.

¹¹⁸ Terveystarkastuslaki 13 § (1326/2010) Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 13 § (338/2011)

¹¹⁹ Etelä-Savon Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. www.esshp.fi

¹²⁰ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 11 § (338/2011)

¹²¹ Terveystarkastuslaki 17 § (1293/2013)

Opiskelijalla on mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon esimerkiksi puhelimitse. Hoidon tarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestetty terveydenhuoltolain 51 §:n mukaisesti.¹²² Terveydenhoitaja tekee hoidon tarpeen arvioinnin viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun opiskelija on ottanut yhteyden, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana.

Opiskeluterveydenhuollon perustehtävänä on edistää opiskelijoiden terveyttä, vastata heidän sairauksiensa hoidon järjestämisestä ja valvoa heidän opiskeluympäristönsä terveydellisiä oloja. Opiskeluterveydenhuollon henkilöstö on perehtynyt opiskelevien nuorten ja nuorten aikuisten kehitysvaiheisiin, terveysriskeihin ja opiskelukykyyhin liittyviin asioihin sekä opiskeltavan ammatin erityispiirteisiin.

Terveydenhoitaja tekee kaikille lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa ensimmäistä vuotta opiskeleville terveystarkastuksen. Terveystarkastuksessa selvitetään opiskelijan voimavarat ja mahdolliset tuen tarpeet sekä psyykinen ja fyysinen terveydentila. Tarkastuksessa huomioidaan terveystottumukset ja mahdolliset aikaisemmat sairaudet. Terveysneuvonnan painopisteitä ovat mielenterveyden tukeminen, ruokailu- ja liikuntatottumukset, päihitteiden käytön ehkäisy ja seksuaaliterveys huomioon aikaisempi terveys- ja hyvinvointisuunnitelma. Tarvittaessa tilataan aiemmat terveystiedot. Ammatillisen koulutuksen terveystarkastuksissa kiinnitetään lisäksi huomiota opiskelualaan liittyviin terveydellisiin vaatimuksiin ja otetaan huomioon työelämää koskevat lait ja säädökset. Opiskelijan terveydentilaa arvioidaan erityisesti opinnoista selviytymisen kannalta.

Lääkärintarkastus järjestetään toisen asteen koulutuksessa opiskeleville ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna. Mikäli lääkärintarkastus on tehty opiskelijavalinnan yhteydessä kyseisen opiskelualan lainsäädännön tai erityispiirteiden vuoksi, ja siitä on kirjoitettu T-todistus tai vastaava, erillistä lääkärintarkastusta ei tarvitse enää tehdä, ellei terveydenhoitajan terveystarkastuksessa ilmene siihen uutta tarvetta.

Lääkärintarkastus tehdään ensimmäisenä opiskeluvuotena kuitenkin aina erityisopiskelijoille/ opiskelijoille, joilla on opiskelualaan tai tulevaan ammattiin vaikuttava pitkäaikaissairaus tai vamma sekä opiskelijoille, jotka joutuvat opiskeluaikanaan alttiiksi erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttaville tekijöille terveydenhoitajan arvion mukaan

Opiskeluterveydenhuollon lääkärintarkastus on perusteltua tehdä miespuolisille opiskelijoille sinä vuonna, kun opiskelija on **kutsunanalainen**. Lääkärintarkastuksen yhteydessä kutsunanalaisille kirjoitetaan lääkärintarkastuksen yhteydessä puolustusvoimille. Tarvittaessa opiskelija ohjataan lisätutkimuksiin tai jatkohoitoon.

¹²² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 17 § (1287/2013)

3.3.5 Koululääkäri- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäri

Lääkäri vastaa **lääketieteellisenä asiantuntijana** koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta ja osallistuu opetussuunnitelman valmisteluun, oppilashuoltotyöryhmän toimintaan, terveystiedon opetukseen sekä koulun sisäiseen ja ulkoiseen arviointiin. Yhteistyössä terveydenhoitajan kanssa hän huolehtii terveystarkastuksista ja kouluympäristön terveyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastamisesta. Lääkäri vastaa koulutyöhön ja opiskeluun liittyvistä lääkärintlausunnoista, lääketieteellisen asiantuntemuksen tuomisesta oppilashuoltoryhmään ja terveystiedon opetukseen sekä pitkäaikaissairaiden ja vammaisten oppilaiden hoito- ja kuntoutussuunnitelmien sovittamisesta yhteen koulutyön kanssa

Lääkäri toimii terveydenhoitajan työparina ja on konsultoitavissa myös silloin, kun ei ole varsinaisesti koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävissä. Kouluterveydenhuollon lääkärin tehtävät voivat liittyä koulu yhteisöön, yksittäiseen oppilaaseen tai moniammatilliseen yhteistyöhön koulussa tai laajemmin kunnassa ja palvelujärjestelmässä.

Koululääkärin vastaanotoista sovitaan aina terveydenhoitajan kanssa. Lääkäri tapaa oppilaat laajoissa terveystarkastuksissa 1.-, 5.- ja 8.-luokilla. Koululääkärin työhön kuuluvat tarpeen mukaiset lisä- ja seurantakäynnit, koulunkäyntiin vaikuttavien terveysongelmien selvittely, fyysiseen ja psyykkiseen kasvuun ja kehitykseen liittyvien pulmien jatkoselvittely ja koulunkäyntiin liittyvät lääkärintlausunnot. Koululääkäri osallistuu lapsen/nuoren tarkkaamattomuuden ja keskittymisvaikeuksien arviointiin, voi tehdä diagnoosin ja aloittaa lääkityksen.

Opiskeluterveydenhuollossa lääkärin vastaanotto toimii ajanvarauksella. Opiskeluterveydenhuollon lääkärin työ sisältää terveystarkastusten lisäksi terveydenhoitajan varaamat vastaanotot ja yhteisneuvottelut sekä tavoitettavissa olemisen työpäivinä terveydenhoitajan konsultaatioita varten. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä muiden hoitotahojen kanssa tai ohjataan asiakkaita mielenterveys-, päihde- ja seksuaaliterveyspalveluihin.

Terveydentilan selvittelyissä sekä mm. mielenterveysongelmissa, keskittymishäiriöissä sekä muissa neuropsykologisissa asioissa/ongelmissa koulun tulee ohjata oppilaat koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Alustavat selvitykset ja tutkimukset suoritetaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, josta opiskelijat ohjataan tarvittaessa lisätutkimuksiin ja erikoissairaanhoidon selvityksiin. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollolla on käytössään alustavia selvityksiä varten tiedot terveystarkastuksista ja näin ollen voidaan ottaa kantaa myös oppilaan jaksamiseen ja selviytymiseen koulussa ja tehdä yhteistyötä opettajien/koulun kanssa oppilaan mahdollisten erityistarpeiden huomioimiseksi.

3.3.6 Nuorten sairaanhoitaja

Pieksämäellä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työntekijänä toimii myös psykiatrinen sairaanhoitaja. Nuorten psykiatrisena sairaanhoitajana toimii ns. jalkautunut sairaanhoitaja, joka auttaa toisen asteen oppilaita. Psykiatrisen sairaanhoitajan työ painottuu päihde- ja mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen.

Pyrkimyksenä on ehkäistä kasvuun ja kehitykseen liittyvien kriisien sekä erilaisten elämäntilanteiden aiheuttamien kriisitilanteiden vaikeutuminen. Nuorten sairaanhoitaja arvioi hoidon tarvetta, järjestää päihde- ja mielenterveysseurantaa, antaa tukea ja hoitoa, sekä tarvittaessa ohjaa nuoria muun hoidon piiriin.

Käynneillä voidaan tukea myös nuoria, jotka odottavat psykiatrisen avohoidon alkamista tai tulevat sairaalahoidosta ja odottavat varsinaisen jatkohoidon alkamista. Nuorten sairaanhoitaja voi toimia opiskeluhuollon työntekijöiden kanssa työparina ja konsulttina tilanteissa, joissa nuori tarvitsee erityisiä opetusjärjestelyjä mielenterveysongelmien vuoksi.

3.3.7 IPC eli interpersoonallinen ohjaus ja neuvonta yksilöllisen opiskeluhuollon yhteydessä

Interpersoonallinen ohjaus (IPC) on ihmissuhdetaitojen ohjaukseen perustuva menetelmä mielialaoireista kärsivän nuoren varhaiseksi tukemiseksi. Menetelmä on tarkoitettu 13-18-vuotiaille, joilla on masennukseen sopivia oireita, kuten surullisuutta, alakuloa, ärtyneisyyttä, vetäytymistä, keskittymisvaikeuksia, koulumenestyksen laskua tai ahdistuneisuutta.

Menetelmän taustalla on ajatus siitä, että masennus johtuu ihmissuhteissa ilmenevistä ongelmista. Ongelmakohtien tunnistamisen ja aktiivisen ratkaisemisen myötä masennusoireet lievittyvät eikä raskaita hoitomuotoja aina tarvita.

IPC-menetelmän on todettu olevan vaikuttava menetelmä masennusoireista kärsiville nuorille. Menetelmä sopii käytettäväksi nuoren omissa arkiympäristöissä, kuten kouluissa ja oppilaitoksissa. Matalalla kynnyksellä toteutettu ohjaus on usein riittävä apu vähentämään masennusoireita ja ehkäisemään niiden pahenemista.

IPC-ohjaus tarkoittaa noin kuutta käyntiä IPC-menetelmäkoulutuksen käyneen ammattilaisen, esimerkiksi terveydenhoitajan, kuraattorin tai psykologin vastaanotolla. Käynnit toteutetaan säännöllisesti noin yhden tai kahden viikon välein. Käynneillä tarkastellaan nuoren elämäntilanteeseen liittyviä muutoksia ja ihmissuhdevaikeuksia sekä niiden yhteyttä mielialaoireisiin. Jokaisella käynnillä on selkeä rakenne, minkä avulla työskennellään yhdessä nuoren asettaman tavoitteen saavuttamiseksi.¹²³ IPC-menetelmäkoulutukseen ovat Piekämäeltä opiskeluhuollon puolella osallistuneet kuraattorit, psykologi ja terveydenhoitajat.

3.3.8 Suun terveydenhuolto ¹²⁴

Suun terveystarkastuksen voi tehdä oppilaalle suun terveydenhuollon ammattilainen eli hammaslääkäri, suuhygienisti tai hammashoitaja asetuksen ohjeiden mukaan (asetus

¹²³ Interpersoonallinen ohjaus ja neuvonta IPC Nuorten IPC käsikirja

¹²⁴ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 11 § (338/2011)

380/2009) koko ikäluokan kattavina määräaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina.

Tarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, kehitys ja hoidon tarve ja tehdään tarvittaessa henkilökohtainen terveystarkastus. Oppilaalle tehtävät suun määräaikaistarkastukset sisältävät suuhygienistin ja tarpeen mukaiset hammaslääkärin terveystarkastukset, mukaan lukien erikoisalakohtaiset suun tutkimukset. Lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin, on järjestettävä tehostettu ehkäisevä suun terveydenhuolto ja yksilöllisesti määritellyt terveystarkastukset.

Oppilaan laajaan terveystarkastukseen voidaan sisällyttää kysymyksiä suun terveystavoista. Terveydenhoitaja tai lääkäri kiinnittää asiakkaan huomiota erityisesti niihin omahoidon osa-alueisiin, joissa on kehitettävää. Hän myös kehottaa tarvittaessa ottamaan yhteyttä suun terveydenhuoltoon esiin tulleiden tarkastusta tai hoitoa tarvitsevien löydösten vuoksi tai jos lapsi tai nuori on tehostetun ehkäisevän hoidon tarpeessa. (Mäki ym. 2011.)

Suun terveystarkastus on 6- vuoden iässä sekä ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella luokalla ja vähintään kerran opiskeluaikana. Työntekijöiden tulee pyrkiä selvittämään määräaikaistarkastuksista poisjäävien tuen tarve. Tarkastuksessa seurataan ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaan kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Suun terveystarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve ja tehdään tarvittaessa henkilökohtainen terveystarkastus.

3.3.8 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Oppilaiden sairauden vuoksi tarvitsema tuki ja hoito koulussa voi olla monenlaista. Erityisruokavalioiden ja lääkitysten lisäksi voidaan tarvita muuta tukea, hoitoa tai apuvälineitä. Aisti- tai kehitysvammaisten oppilaiden tuen tarpeet ovat ilmeiset. Diabeetikot ovat hoidon ja tuen tarpeessa, samoin epilepsiaa, vaikeaa allergiaa tai muita pitkäaikaissairauksia sairastavat lapset ja nuoret. Runsaasti yksilöllisiä tuen tarpeita voi myös olla psyykkisesti oireilevilla oppilailla, kuten esimerkiksi depressio-, paniikkihäiriö- tai syömishäiriö-oireisilla sekä lapsilla ja nuorilla, joilla on neuropsykiatrinen häiriö kuten ADHD tai Aspergerin oireyhtymä.

Oppilaan terveyden ja sairauden hoitoon liittyviin tuen tarpeisiin suunnitellaan koulussa **yksilölliset tukimuodot**. Kouluyhteisön hyvinvoinnin lisäksi **opiskeluhollossa** huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon koulun arjessa. Oppilaan tarvitseman lääkityksen toteuttaminen sekä hoidon tukeminen koulussa sovitaan monialaisesti ja tapauskohtaisesti yhdessä huoltajien, oppilaan, kouluterveydenhuollon, muun koulun henkilöstön ja hoitavan tahon kanssa suullisesti ja kirjallisesti.

Kouluterveydenhuollolla on kokonaisvastuu oppilaan koulunkäyntiin vaikuttavista terveyteen liittyvistä asioista. Kouluterveydenhuollon tulee olla aina tietoinen oppilaan yhteyksistä erikoissairaanhoidon, saamastaan hoidosta, lääkityksistä sekä tehdyistä tutkimuksista.

Erityisruokavaliotodistus laaditaan koulu- ja opiskeluhuollossa vallitsevien käytänteiden mukaisesti. Terveystoimittaja laatii todistuksen erityisruokavaliosta, määrää tarvittavat laboratoriokokeet ja/tai ohjaa lääkärille tarvittaessa. Todistus lähetetään ruokapalvelun tuottajalle ja siitä ilmoitetaan opettajalle.

Huoltajalla on vastuu informoida ruokavaliomuutoksista ja allergiaepäilyistä terveydenhoitajaa. Nämä tarkastetaan oppilaalta ja huoltajalta terveystarkastuksen yhteydessä vuosittain. Kansallisen allergiaohjelman mukaisesti lievään allergiaan riittää itsehoito ja seuranta, mutta erityisruokavaliota oppilaitoksessa ei tarvita. Oppilaan koulupäivän aikana tarvitsemasta yksilöllisestä ravitsemuksesta, hoidosta, tuesta ja seurannasta sovitaan yhdessä oppilaan, perheen sekä terveys- ja opetustoimen edustajien kanssa. Hyviä kokemuksia on saatu kaikkien näiden tahojen yhteistapaamisesta tuen tai hoidon suunnittelemiseksi. Tarvittaessa voidaan konsultoida tai kutsua mukaan lapsen tai nuoren hoidosta tai kuntoutuksesta vastaavia terveydenhuollon ammattilaisia.

Pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten kohdalla on tarkoituksenmukaista ajoittain kokoontua arvioimaan tuen ja hoidon sujuvuutta eri tahojen näkökulmista. Sovituista asioista, kuten mitä tukea tai hoitoa annetaan, kuka sen antaa ja miten tarvittava seuranta järjestetään, tehdään kirjallinen suunnitelma ja tieto suunnitelman laatimisesta kirjataan myös kouluterveydenhuollon potilasasiakirjoihin. Suunnitelmaa tehtäessä huomioidaan oppilaan sairauden hoidosta vastaavan tahon ohjeet sekä kansalliset ja paikalliset kouluterveydenhuollolle ja opetustoimelle annetut menettelytapaohjeet.

3.4 Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä

Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.¹²⁵

3.4.1 Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhuollossa

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa

Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskeissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti.¹²⁶

¹²⁵ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 14 § 4 mom. (1287/2013)

¹²⁶ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 18 § 1 mom. (1287/2013)

Huoltajan osallisuuden epääminen

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhuollon tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluva sosi-aali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.¹²⁷

Oikeus opiskeluhoitopalvelujen käyttöön

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhuollon palveluja¹²⁸.

3.4.2 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhoitotietojen käsittely

Suullinen ja kirjallinen suostumus

Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa **suostumukseen**¹²⁹.

Opiskelijan **yksilöidyllä kirjallisella** suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä.

Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.¹³⁰

Oikeus asiantuntijoiden käyttöön

Opiskeluhoitotietojen käsittelyssä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään¹³¹.

3.4.3 Opiskeluhoitokertomus ja opiskeluhuollon rekisterit

Tarpeellisten tietojen kirjaaminen

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjaetaan opiskeluhuollon kertomuksiin siten kuin tässä pykälässä säädetään.

¹²⁷ Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 18 § 2 mom. (1287/2013)

¹²⁸ Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 18 § 3 mom. (1287/2013)

¹²⁹ Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 19 § 1 mom. (1287/2013)

¹³⁰ Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 19 § 2 mom. (1287/2013)

¹³¹ Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 19 § 3 mom. (1287/2013)

Tässä laissa ei säädetä sellaisista opiskelijoista koskevista tiedoista, joita tallennetaan oppilas- tai opiskelijarekistereihin opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.¹³²

Potilas- ja asiakaskertomukset

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö sekä muut opiskeluhuoltoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä¹³³.

Opiskeluhuollon psykologit ovat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (599/1994) 2 § ja 5 § mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Opiskeluhuollon psykologit kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, jotka tallennetaan opiskeluhuollon psykologin potilasrekisteriin. Niiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä.

Opiskeluhuollon kuraattorit kirjaavat yksilötapaamisissa kertyvät asiakastiedot opiskeluhuollon kuraattorin asiakaskertomukseen, joka tallennetaan opiskeluhuollon kuraattorin asiakasrekisteriin. Siihen tallennettujen tietojen salassapitoon ja tietojen luovutustilanteisiin sovelletaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (812/2000, sosiaalihuollon asiakaslaki). Opiskeluhuollon kuraattoripalveluihin sovelletaan lisäksi uuden sosiaalihuoltolain (1301/2014) sosiaalipalveluja koskevia säännöksiä sekä palveluissa syntyviin asiakaskertomuksiin ja muihin asiakasasiakirjoihin uutta lakia sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (245/2015, asiakasasiakirjalaki). Molemmat lait ovat tulleet voimaan 1.4.2015.

Vastuu kirjauksista

Kun 14 §:ssä tarkoitetussa opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollon tarvetta, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhuollon tukitoimia, **asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava** ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhuoltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.¹³⁴

Kirjattavat asiat

Opiskeluhuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;

¹³² Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 20 § 1 mom. (1287/2013)

¹³³ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 20 § 2 mom. (1287/2013)

¹³⁴ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 20 § 3 mom. (1287/2013)

- 2) asian aihe ja vireillepanija;
- 3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;
- 4) tiedot asian käsittelystä opiskeluhooltoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
- 5) toteutetut toimenpiteet;
- 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhohtokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.¹³⁵

Opiskeluhohtorekisteri

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhohtolon rekisteriä (*opiskeluhohtorekisteri*). Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhohtollossa laadittavat opiskeluhohtokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Rekisterinpitäjän on nimettävä rekisterille vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin.¹³⁶

Opiskeluhohtorekisteriin sisältyvien tietojen salassapito

Opiskeluhohtorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ssä säädetään¹³⁷.

Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhohtopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhohtolon toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhohtolon toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet eivät saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluhohtolon asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

- 1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka
- 2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhohtolon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin.¹³⁸

¹³⁵ Oppilas- ja opiskeluhohtolaki 20 § 4 mom. (1287/2013)

¹³⁶ Oppilas- ja opiskeluhohtolaki 21 § 1 mom. (1287/2013)

¹³⁷ Oppilas- ja opiskeluhohtolaki 22 § 1 mom. (1287/2013)

¹³⁸ Oppilas- ja opiskeluhohtolaki 22 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista

Opiskeluhoitoa koskevista salassapitovelvoitteista voidaan poiketa siten kuin viranomais-ten toiminnan julkisuudesta annetun lain 7 luvussa säädetään, ellei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoillosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksi-lökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.¹³⁹

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annetta- van suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoillon asiakasrekiste-ristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoillon jatkuvuuden kannalta.¹⁴⁰

3.5 Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä Pieksä- mäellä

Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskelu- huillon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jä- seneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.¹⁴¹

3.5.1 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhoitoasian käsittely Pieksämäellä

Yksittäisen oppilaan tai opiskelijan asioita käsitellään ensisijaisesti tilannekohtaisesti koo- tussa monialaisessa suppeassa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään kuuluu kulloi- senkin tarpeen mukaan, joku/joitakin kyseisen koulun tai oppilaitoksen opiskeluhoitoa to- teuttavista henkilöistä: opiskeluhoillon kuraattori ja/tai psykologi, koulu- tai opiskelutervey- denhoitaja ja/tai koululääkäri. Tarpeen mukaan ryhmään voi kuulua luokanopettaja/ luok- canohjaaja/ ryhmänohjaaja, erityisopettaja, oppilaanohjaaja, tai muu siinä tilanteessa kes- keinen opettaja. Opiskeluhoillon monialaisen asiantuntijaryhmän muodostaa jo kaksi eri alan asiantuntijaa, oppilaan/opiskelijan ja huoltajan kanssa. Tehostetun tai erityisen tuen järjestäminen, työrauhan ylläpitäminen ja kurinpidolliset asiat eivät ole yksilökohtaista opis- keluhoitoa, vaan niihin sovelletaan koulutusta koskevia lakeja.

¹³⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § (1287/2013)

¹⁴⁰ Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 23 § (1287/2013)

¹⁴¹ Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 14 § 4. mom. (1287/2013)

Opettaja toimii työssään opetustehtävissä, sekä osallistuu opiskeluhooltoon. Toimies-
saan monialaisessa asiantuntijaryhmässä yhteistyössä opiskeluhooltohenkilöstön, eli kou-
luterveydenhuollon, psykologin tai kuraattorin kanssa, kyseessä on opiskeluhoolto.

Kaksi tai useampi saman alan asiantuntijaa eivät täytä monialaisen asiantuntijaryhmän kri-
teeriä. Näin ollen esimerkiksi kahden opettajan, erityisopettajan, opinto-ohjaajan tai rehtorin
käsitellessä oppilaan asiaa keskenään, kyseessä ei ole monialainen opiskeluhoollollinen
asiantuntijaryhmä, koska kaikki jäsenet ovat opetushenkilöstöön kuuluvia.

Myöskään kaksi koulu- tai opiskelijaterveydenhuollon edustajaa ei täytä monialaisen asian-
tuntijaryhmän kriteeriä. Monialaiseen tapauskohtaisesti koottavaan asiantuntijaryhmään tu-
lee kuulua myös muita opiskeluhoollon palveluja tuottavaa henkilöstöä.

Rehtori ei kuulu automaattisesti virkansa ja asemansa perusteella yksilökohtaista opiskelu-
huoltoa toteuttavaan tapauskohtaisesti koottavaan monialaiseen asiantuntijaryhmään. Reh-
torin tehtäviin saattaa hänen asemansa vuoksi kuulua myös velvollisuus tehdä samaa opis-
kelijaa koskevia hallinnollisia päätöksiä esimerkiksi erityisestä tuesta tai kurinpidollisesta toi-
menpiteestä. Rehtorin päätökseen eivät saisi tällöin vaikuttaa opiskelijan tai huoltajan koke-
mana kielteisesti sellaiset seikat, joita rehtori on saanut tietoonsa monialaisen asiantuntija-
ryhmän jäsenenä tai ryhmän kuulemana asiantuntijana.¹⁴²

Tärkeää on varmistaa, että rehtori saa oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen
edellyttämät välttämättömät tiedot. Sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvol-
lisuudesta erikseen säädetään, on oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla oikeus saada
toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta
opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen
järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot¹⁴³.

Asiantuntijaryhmän kokoaa se opiskeluhoollon tai oppilaitoksen henkilökunnan edustaja,
jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän kokoaja toimii asiassa
vastuuhenkilönä, ellei toisin sovita. Vastuuhenkilö hankkii oppilaan ja/tai huoltajan suostu-
muksen/ kirjallisen luvan ja vastaa, että asian käsittely kirjataan oppilaan yksilölliseen opis-
keluhuoltokertomukseen ja että se säilytetään lain vaatimalla tavalla opiskeluhooltorekiste-
rissä.¹⁴⁴

¹⁴² Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi. 2015.

¹⁴³ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

¹⁴⁴ Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 14 § 4 mom. (1287/2013)

Usein ryhmän kokoaa opiskeluhoollon kuraattori, mutta esimerkiksi terveydenhoitaja tai lääkäri voi koota ryhmän asian koskiessa terveydenhuoltoa. Myös oppilaitoksen opinto-ohjaaja tai erityisopettaja voi tarvittaessa koota ryhmän. Asiantuntijaryhmän työskentelyssä kiinnitetään erityisesti huomiota siihen, että käsittelyaikana läsnä ovat vain ne henkilöt, joiden opetus ja opiskeluhoollon tehtävien toteuttamiseen käsiteltävä asia välittömästi kuuluu.

3.5.2 Opiskeluhooltokertomus ja opiskeluhoollon rekisterit Pieksämäellä

Opiskeluhooltokertomus

Jokaisesta yksittäisen oppilaan/opiskelijan tai oppilas-/opiskelijaryhmän ympärille kootusta asiantuntijaryhmästä (jo kaksikin eri alan asiantuntijaa riittää) kirjataan aina opiskeluhooltokertomus, josta tulee selvitä oppilas- ja opiskelijahuoltolain määrittelemät asiat (kohdassa 3.5.3). Pieksämäen kaupungissa opiskeluhooltokertomukset kirjataan pääsääntöisesti oppilaskohtaisesti sähköiseen opiskelun seurantajärjestelmään Wilmaan (oppilas-tuki-muistiot).

Lukiossa on käytössä paperinen opiskeluhooltokertomuslomake, jossa on huomioitu oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiset kirjattavat asiat (Liite 2). Opiskeluhooltokertomuksen kirjaaja toimittaa kertomuksen aina paperisena mahdollisimman pian koulu-/oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltorekisterin vastuuhenkilölle. Opiskeluhooltokertomuksia ei saa tallentaa omalle tietokoneelle tai muualle, vaan ne säilytetään ainoastaan opiskeluhooltorekisterissä.

Opiskeluhooltorekisteri

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoollon rekisteriä. Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa laadittavat opiskeluhooltokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Tällä hetkellä ei ole olemassa vielä virallista, valtakunnallista, sähköistä opiskeluhooltorekisteriä.

Pieksämäellä opiskeluhooltorekisterit ovat koulu-/oppilaitoskohtaisia ja niitä säilytetään lukitussa tilassa kouluilla/oppilaitoksissa. Rekisterit koostuvat paperille tulostetuista opiskeluhooltokertomuksista ja muista asiakirjoista, kunnes rekisterin pitoa varten valmistuu valtakunnallinen ohjeistus ja sähköinen järjestelmä. Rekisterin pitämisessä noudatetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä henkilötietolakia (523/1999).

Opiskeluhooltorekisterin pitäjinä kouluilla/oppilaitoksissa toimivat koulutuksen järjestäjän nimeämät vastuuhenkilöt, jotka määrittelevät tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin. Opiskeluhooltorekisterin vastuuhenkilönä toimii alakouluissa erityisopettaja, yläkoulussa, Etelä-Savon ammattiopistolla, TEP-koulutuksessa ja lukiossa kuraattori. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollolla on käytössä potilastietojärjestelmä Pegasos, opiskeluhoollon kuraattoreilla ja psykologeilla Aura-asiakastietojärjestelmä.

3.6 Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä joustavan perusopetuksen yhteydessä

Oppilaalla on oikeus riittävään oppimisen ja koulunkäynnin tukeen heti tuen tarpeen ilmeessä.¹⁴⁵ Uusi 1.8.2014 voimaan tullut oppilashuollon lainsäädäntö toi muutoksia myös oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämistä koskeviin säännöksiin. Uusi lainsäädäntö erottaa toisistaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetyn yksilökohtaisen oppilashuollon ja perusopetuslaissa säädetyn oppimisen ja koulunkäynnin tuen.¹⁴⁶

Oppilashuoltolain mukainen yksilökohtainen opiskeluhoito ja perusopetuslain mukainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki eroavat oikeudellisesti toisistaan. Molemmissa lähtökohdina on yhteistyö ja vuorovaikutus oppilaan ja huoltajan kanssa. Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu kuitenkin aina vapaaehtoisuuteen, kun taas oppimisen ja koulunkäynnin tuki ei edellytä oppilaan tai huoltajan suostumusta.¹⁴⁷

Tehostettu tuki ja erityinen tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa tehtävä moniammatillinen yhteistyö ei kuulu yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Tästä syystä pedagogisen tuen edellyttämää moniammatillista yhteistyötä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa ei toteuteta oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisessa asiantuntijaryhmässä. Perusopetuslaissa säädetyn tehostetun ja erityisen tuen antaminen edellyttää yhteistyötä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa seuraavissa tilanteissa:

- tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa¹⁴⁸ ja
- ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä tehdään oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta. Näiden perusteella tehdään arvio erityisen tuen tarpeesta. Nämä kolme muodostavat pedagogisen selvityksen.¹⁴⁹
- moniammatillisuuden kriteeri toteutuu silloin, kun asian käsittelyyn osallistuu opetushenkilöstön lisäksi käsiteltävän asian mukaan kouluterveydenhuoltoa ja/tai psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Perusopetuslaki 30 § (642/2010)

¹⁴⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § (1287/2013), Perusopetuslaki 16 a § ja 17 § (1288/2013)

¹⁴⁷ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki. http://www.oph.fi/download/163540_Oppilashuolto_ja_kolmiportainen_tuki.pdf

¹⁴⁸ Perusopetuslaki 16 a § (1288/2013)

¹⁴⁹ Perusopetuslaki 17 § (1288/2013)

¹⁵⁰ <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki-ja-oppilashuolto>

Perusopetuslain mukaiset prosessit:

a) Erityiset opetusjärjestelyt

- Laissa perusteet joilla voidaan tehdä, tehdään valituskelpoinen hallintopäätös
- Edellyttää yhteistyötä, mutta ei suostumusta

b) Kolmiportainen tuki

- Joustavat tukimuodot, erityisestä tuesta valituskelpoinen hallintopäätös
- Oppiaineen yksilöllistäminen edellyttää aina erityisen tuen päätöstä
- Tehostettu tuki ja erityinen tuki: moniammatillinen yhteistyö oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa
- Edellyttää yhteistyötä, mutta ei suostumista

Oppilashuoltolain mukainen yksilökohtainen oppilashuolto:

- Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen, jos välttämätöntä opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta
- Lievennetään ja ehkäistään oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia
- Selvitetään ja arvioidaan tuen tarvetta ja sovitaan tukitoimista ja niiden toteuttamisesta, oppilaalla oikeus saada ”riittävä tuki”
- Ei tehdä valituskelpoisia hallintopäätöksiä, edellyttää yhteistyötä ja suostumuksia
- Monialainen asiantuntijaryhmä¹⁵¹

Tuen kirjaaminen asiakirjoihin

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät asiat kirjataan perusopetuslain ja opetussuunnitelman perusteiden edellyttämällä tavalla eri asiakirjoihin. Opetuksen järjestäjän on annettava opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot oppilaan kanssa työskenteleville, jotta oppilaan perusopetuslain 30 §:n mukainen oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen toteutuisi.¹⁵²

Pedagogisiin asiakirjoihin voidaan kirjata, että oppilas on ohjattu kääntymään jonkun oppilashuollon asiantuntijan puoleen palveluiden saamiseksi. Asiakirjoihin ei voi kirjata ohjaamisen syitä eikä palveluihin liittyviä toimenpiteitä.¹⁵³

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaiseen, tapauskohtaisesti koottavan asiantuntijaryhmän työssä kertyvät tiedot kirjataan oppilashuoltokertomukseen. Tiedot ovat salassa pidettäviä. Oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät

¹⁵¹ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki

¹⁵² Perusopetuslaki 40 § § (1288/2013)

¹⁵³ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki

välttämättömät tiedot¹⁵⁴. Oppilashuoltokertomukseen voidaan kirjata tieto, että oppilas saa oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tai tieto, että tuen antamista selvitetään.¹⁵⁵

Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.¹⁵⁶

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta.¹⁵⁷

Tiedonsiirto teknistä käyttöyhteyttä hyväksikäyttäen

Tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.¹⁵⁸

Joustava perusopetus

Joustavassa perusopetuksessa:

- opetus sovitetaan oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja tilanteisiin
- perustuu toiminnalliseen ja työpainotteiseen opiskeluun
- mahdollisuus suorittaa peruskoulun oppimäärää osin työpaikkaopiskeluna ja tutustua erilaisiin ammatteihin ja työtehtäviin
- keskeisenä ideana moniammatillinen yhteistyö, verkostoituminen
- varhainen puuttuminen ongelmiin
- tavoitteena kehittää joustavia ja yksilöllisiä opetusmenetelmiä ja toimintatapoja vastamaan tämän päivän haasteisiin
- jokaisella oppilaalla koulun päätyttyä jatkosuunnitelma

¹⁵⁴ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

¹⁵⁵ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki

¹⁵⁶ Laki perusopetuslain muuttamisesta 40 § 1288/2013

¹⁵⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § (1287/2013)

¹⁵⁸ Perusopetuslaki 41 a § (1288/2013)

Joustava perusopetus on tarkoitettu 8. - 9.-luokkalaiselle, jolla on esim. heikot taidot ja koulumenestys, arkuutta tai jännitteisyyttä sosiaalisissa tilanteissa, puutteelliset taidot ryhmässä toimimiseen, heikko koulumotivaatio, runsaasti poissaoloja, oppilas on vaarassa jäädä ilman peruskoulun päättötodistusta ja ilman jatko-opiskelupaikkaa.

Huoltajat ovat keskeisessä asemassa Joustavan perusopetuksen ja kodin välisessä yhteistyössä. Jopo-opiskelusta koulun puolella vastaa JOPO-tiimi, johon kuuluvat rehtori, opettaja (opetusvastuu, arviointi, yhteydet) ja nuorisotyöntekijä (työpaikkaverkoston ylläpito, yhteistyö kodin kanssa, osa nuoren tukiverkkoa, mukana luokkaopetuksessa).

Muita yhteistyötahoja ovat koulun muut opettajat, työpaikkaohjaaja, nuorisotoimi, sosiaali- ja ammatilliset oppilaitokset. Jopo-opiskelijat ovat oikeutettuja opiskeluhooltoon. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetussa opetuksessa olevan oppilaan olevan oppilaan oikeudesta opiskeluhooltoon¹⁵⁹.

3.7 Yhteistyö oppivelvollisuusiän laajentamisen yhteydessä

Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun lukuvuoden alkaessa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun tutkinnon taikka niitä vastaavan Ahvenanmaalla suoritettua tai ulkomaisen koulutuksen.¹⁶⁰

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen suorittamisen jälkeen

Oppivelvollisen on perusopetuslaissa tarkoitetun perusopetuksen oppimäärän suoritettuaan suoritettava lukiolaissa (714/2018) tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää taikka ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa tai ammattitutkintoa. Oppivelvollinen voi suorittaa myös ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tarkoitettua ylioppilastutkintoa.¹⁶¹

Oppivelvollisuuden suorittaminen opiskelu-oikeuden määräaikaisen menettämisen aikana

Jos oppivelvollinen on 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa määräaikaisesti erotettu oppilaitoksesta tai hänen opiskelu-oikeutensa on pidätetty, koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa laatia suunnitelma

¹⁵⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1287/2013)

¹⁶⁰ Oppivelvollisuuslaki 2 § (1214/2020)

¹⁶¹ Oppivelvollisuuslaki 4 § (1214/2020)

oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen tai opiskeluoikeuden pidentämisen aikana. Oppivelvollisen tulee suunnitelman mukaisesti edistää opintojaan itsenäisesti tai muissa oppimisympäristöissä kuin oppilaitoksessa tai työpaikalla.¹⁶²

Oppivelvollisella on oikeus saada sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa opintojen etenemisen suunnitelman mukaisesti. Oppivelvollisella on oikeus oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa tarkoitettuihin palveluihin.¹⁶³

Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

Lain 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa koulutuksen järjestäjän opiskelijana. Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy, kun oppivelvollisen opiskeluoikeus tai oppivelvollisuus päättyy.

Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppivelvollisen opintojen edistymistä ja ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti.

Jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen. Tarvittaessa vaihtoehdot selvitetään yhteistyössä toisen koulutuksen järjestäjän kanssa.

Edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa koulutuksen järjestäjän on lisäksi selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys sekä tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.¹⁶⁴

Tietojensaanti

Lain 11 ja 12 §:ssä tarkoitetulla oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuussa olevalla koulutuksen järjestäjällä ja 14 §:ssä tarkoitetulla kunnalla on salassapitosäynnösten estämättä oikeus saada tässä laissa säädettyjen tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppivelvollisen hakeutumisesta, opiskelupaikan saamisesta ja opiskelupaikan vastaanottamisesta sekä opintojen aloittamisesta ja keskeyttämisestä sekä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä toiselta koulutuksen järjestäjältä tai kunnalta.

Koulutuksen järjestäjällä on oikeus salassapitosäynnösten estämättä saada tässä laissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen liittyvien tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskelijan oppivelvollisuudesta ja aiemmista opinnoista sekä niiden keskeyttämisestä toiselta koulutuksen järjestäjältä tai ohjaus- ja valvontavastuussa olevalta kunnalta.

¹⁶² Oppivelvollisuuslaki 8 § (1214/2020)

¹⁶³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

¹⁶⁴ Oppivelvollisuuslaki 12 § (1214/2020)

Oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot on annettava myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Sen lisäksi, mitä 3 momentissa säädetään, rehtorilla ja oppivelvollisen opetukseen osallistuvalla opettajalla on 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa oikeus salassapitosäännösten estämättä saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilta.¹⁶⁵

3.8 Tuki kurinpitotoimien yhteydessä

Oppilas, joka häiritsee opetusta, muuten rikkoo koulun järjestystä tai menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitorangeistuksia.¹⁶⁶ Jälki-istuntorangeistus koskee vain perusopetusta.

Perusopetuksen oppilas, joka häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti, voidaan ensisijaisena toimenpiteenä määrätä osallistumaan yhteensä enintään kaksi tuntia kestävään kasvatust keskusteluun.

Kasvatust keskustelu voidaan järjestää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella. Kasvatust keskustelussa yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa ja tarvittaessa selvitetään laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Kasvatust keskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori. Kasvatust keskustelu tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajille. Huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua kasvatust keskusteluun tai osaan siitä.¹⁶⁷

Perusopetuksessa oppilaalle, jolle on koulun järjestyssääntöjen rikkomisesta määrätty rangaistukseksi opetuksen kieltäminen loppupäiväksi, kirjallinen varoitus tai määräaikainen erottaminen, järjestetään tarvittava oppilashuolto. Määräaikaisesti erotetulle oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan, ja oppilaan oppimista seurataan¹⁶⁸.

¹⁶⁵ Oppivelvollisuuslaki 24 § (1214/2020)

¹⁶⁶ Perusopetuslaki 36 § (2003/477), Lukiolaki 26 § (478/2003), Laki ammatillisesta koulutuksesta 35 § (951/2011)

¹⁶⁷ Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013)

¹⁶⁸ Perusopetuslaki 36 h § ja 36 i § (1267/2013), Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2011

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa opetustoimesta vastaavassa toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta¹⁶⁹. Opiskelijan opetuksen epäämisestä on tarvittaessa ilmoitettava oppilaitoksen sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle¹⁷⁰.

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevan opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus.¹⁷¹ Sora-lainsäädännöllä on tarkennettu ammatillisessa koulutuksessa opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä ja kurinpitoa koskevia säännöksiä sekä lisättiin opiskeluoikeuden peruuttamista ja opiskelijoiden huumausainetestausta koskevat säännökset¹⁷².

3.9 Yksilökohtainen yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyötahojen kanssa

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden, kuten sosiaalihuollon/lastensuojelun, erikoissairaanhoidon, nuorisotoimen ja poliisin kanssa¹⁷³.

Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.¹⁷⁴

Opiskeluhuoltoryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään.¹⁷⁵

¹⁶⁹ Lastensuojelulaki 24 § 2. mom. (1015/2005)

¹⁷⁰ Lukiolaki 26 a § (478/2003)

¹⁷¹ Laki ammatillisesta koulutuksesta 35 a § (951/2011)

¹⁷² Laki ammatillisesta koulutuksesta 34 a § (951/2011)

¹⁷³ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

¹⁷⁴ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 19 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁷⁵ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 19 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.¹⁷⁶

3.9.1 Palveluohjaus

Pieksämäen kaupungin perhepalveluissa toimii palveluohjaus. Palveluohjaus tarjoaa ohjausta ja neuvontaa lapsiperheille suunnattuihin sosiaali- ja terveystalouteen liittyen. Palvelu on tarkoitettu kaikille Pieksämäen kaupungin perheille. Palveluohjaus on maksutonta. Palveluohjauksen numeroon 0400 855 627 voi soittaa arkisin klo 8-14. Kaikki puhelut hoidetaan takaisinsoittona samana tai seuraavana arkipäivänä. Käytössä on myös sähköinen yhteydenottolinkki, jonka kautta joko perhe tai ammattilainen yhdessä perheen kanssa voi ottaa palveluohjaukseen yhteyttä. <https://www.pieksamaki.fi/terveys-ja-hyvinvointi/palvelu-neuvonta-1/>.

Palveluohjaus ottaa vastaan kaikki yhteydenotot perheneuvolaan sekä lapsi- ja perhesosiailyöhön. Palveluohjaukseen voi soittaa lapsi tai perhe itse, ammattilainen tai ammattilainen yhdessä perheen kanssa. Palveluohjaukseen voi olla yhteydessä, kun jokin asia perheen, lapsen tai nuoren tilanteesta huolestuttaa. Palveluohjauksesta neuvotaan ja ohjataan oikean tahon piiriin esimerkiksi,

- *kun on tarve käytännön apuun kotiin,
- *toiveissa saada tukea kasvatukseen tai parisuhteeseen liittyen,
- *perhe tarvitsee neuvoja ja tukea eron jälkeen,
- *on huoli alaikäisen käytöksestä, kehityksestä tai mielialasta,
- *lapsella on vaikeuksia päiväkodissa, koulussa tai kaveripiirissä,
- *lapsella on pulmia puheen ja/tai kielen kehityksessä,
- *on huoli jaksamisesta vanhempana,
- *perhe on kohdannut menetyksiä tai muita vaikeita elämäntapahtumia, perheväkivaltaa tai sen uhkaa,
- *on huoli jostakin perheeseen liittyvästä asiasta, muttei tietoa siitä, mihin ottaa yhteyttä.

Yhteydenottajan ei tarvitse tietää, kuuluuko asia sosiaali- vai terveydenhuollon palveluiden piiriin; palveluohjauksessa tehdään arvio lapsen ja perheen tilanteesta yhteydenoton perusteella ja sovitaan yhteydenottajan kanssa, miten asiaa lähdetään viemään eteenpäin. Tuen ja palveluiden tarvetta arvioidaan ensikäynnillä tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa ja tarvittava tuki järjestetään perheen ja mahdollisen verkoston kanssa yhdessä tehdyn arvioinnin perusteella.

¹⁷⁶ Perusopetuslaki 41 § 4 mom. ([2010/642](#))

Ensikäynnille tai mahdollisen jatkotyöskentelyn aikana yhteistyöhön kutsutaan myös muita lapsen ja perheen kanssa työskenteleviä ammattilaisia. Yhteistyöstä ja tapaamisiin kutsuttavista ammattihenkilöistä sovitaan aina perheen kanssa.

Mikäli lapsella tai perheellä on jo asiakkuus perhepalveluissa, yhteydenotto tehdään suoraan omatyöntekijälle tai lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Mikäli ei ole varmaa, kuka lapsen tai perheen asiaa hoitaa, soittopyyntöä voi pyytää välittämään palveluohjauksen kautta. Kiireellisissä kriisi- ja hätätilanteissa tulee ottaa yhteyttä yleiseen hätänumeroon 112. Hätäkeskuspäivystäjä arvioi päivystyksellisen sosiaalityön tarpeen.

3.9.2 Yhteistyö lapsi- ja perhesosiaalityön kanssa

Asian vireilletulo / yhteydenotto

Sosiaalihuollon tai lastensuojelun asia voi tulla vireille usealla tavalla. Sosiaalihuoltoon ollaan yhteydessä mahdollisuuksien mukaan asiakkaan suostumuksella tai yhdessä hänen kanssaan. Tällöin tehdään **Yhteydenotto sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen**. Jos henkilön suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan tai jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii, ilmoitusvelvollisten on tehtävä viipymättä ja salassapitosäännösten estämättä **Ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta**.

Lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää palvelutarpeen arviointia ja lastensuojelun tarpeen selvittämistä, tehdään **lastensuojeluilmoitus**. Lisäksi ilmoitusvelvollinen voi tehdä **ennakollisen lastensuojeluilmoituksen**, kun on perusteltu syy epäillä syntyvän lapsen tarvitsevan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Asia voi tulla vireille myös neuvottelun yhteydessä tai sosiaalihuollon viranomaisen voi havaita tarpeen sosiaalihuollon palveluille.

Lastensuojeluilmoitus on ilmoitus lapsesta, jonka tilanne edellyttää palvelutarpeen arviointia ja lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Ilmoitus on aina lapsikohtainen. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, joka havaitsee tai saa tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on ilmoittajan oman arvion perusteella syytä selvittää. Lisäksi lähes kaikilla työnsä puolesta lapsia kohtaavilla henkilöillä on velvollisuus tehdä ilmoitus. Ilmoitusvelvollisuus syrjäyttää säännöksessä mainittujen henkilöiden salassapitovelvollisuuden (Lastensuojelulaki 25 §).

Ilmoitusvelvollisilla ei ole lain mukaan harkintavaltaa, jonka perusteella he olisivat oikeutettuja siirtämään lastensuojeluilmoituksen tekemistä sen vuoksi, että itse arvioivat, ettei ilmoitus todennäköisesti tule johtamaan välittömiin lastensuojelutoimenpiteisiin (esim. kiireelliseen sijoitukseen). Ilmoituksen tekemistä ei myöskään voi viivästyttää tai jättää tekemättä sillä perusteella, että arvioi/tietää jonkun muun tahon jo tehneen samasta asiasta ilmoituksen (ei poista työntekijän omaa ilmoitusvelvollisuutta). Lastensuojeluilmoitus tulee aina tehdä viivytyksettä. Kiireellisissä tilanteissa tulee olla välittömästi yhteydessä virka-aikana klo 8.00-16.00 Pieksämäen lastensuojelun päivystykseen ja virka-ajan ulkopuolella Essoten sosiaali- ja kriisipäivystykseen.

Pieksämäen kaupungin perusturva on ottanut käyttöön sosiaalihuollon sähköiset ilmoituslomakkeet toukokuussa 2019. Linkit on tarkoitettu ainakin aluksi vain viranomaisten ja yhteistyötahojen käyttöön. Linkit sähköisiin ilmoituslomakkeisiin löytyvät intrasta osoitteesta <http://intra.pieksamaki.fi/toimialat/perusturva/sosiaalihuollon-sahkoiset-ilmoitukset/> ja sieltä löytyvästä tiedotteesta.

Ennakollista lastensuojeluilmoitusta ei voi tehdä sähköisesti, mutta tulostettava lomake löytyy [intrasta](#). Lomakkeen voi täyttää koneella allekirjoitusta lukuun ottamatta ennen tulostusta. **Sähköisten ilmoitusten käyttöönoton myötä kaikki tulostettavat ilmoituslomakkeet on päivitetty ja uudet lomakkeet korvaavat aiemmin käytössä olleet lomakkeet.** Uusia lomakkeita voi tulostaa [intrasta](#). Lomakkeet löytyvät myös Pieksämäen kaupungin internetsivuilta osoitteesta <https://www.pieksamaki.fi/palvelut/sosiaali-ja-terveyspalvelut/> ja eri yksiköiden sivuilta. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus -lomake löytyy vain [intrasta](#), koska lomake on tarkoitettu ilmoitusvelvollisten käyttöön.

Jos olet epävarma siitä, tulisiko tietyissä tilanteissa tehdä lastensuojeluilmoitus, voit kysyä neuvoa lapsiperheiden palveluista ilmaisematta lapsen henkilöllisyyttä. Kiireettömissä asioissa pyydämme ensisijaisesti ottamaan yhteyttä sähköpostitse osoitteeseen perusturva.lastensuojelu.ilmoitukset@pieksamaki.fi.

Viranomaisen ei voi tehdä yhteydenottoa tai ilmoitusta nimettömänä tai työryhmän nimissä. Asiakkaalla itsellään ja huoltajilla on oikeus nähdä asiakirjat. Hyvä käytäntö on, että yhteydenotosta/ ilmoituksesta keskustellaan lapsen tai nuoren ja huoltajien kanssa ennen sen tekemistä, sekä kerrotaan ilmoitukseen johtaneista huolista. Poikkeuksia ovat sellaiset tilanteet, joissa on perusteltua syytä epäillä lapsen tilanteen vaarantuvan, jos asiasta kerrotaan huoltajille (esim. lapseen kohdistuva kaltoin kohtelu tai pahoinpitely).

Ilmoitusvelvollisuus

Jos terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö, sosiaalikirjuri (puolustusvoimat) taikka sosiaalitoimen, opetus-toimen, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin, poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin. Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan, tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä viipymättä.¹⁷⁷

Kunnallisina sosiaalipalveluina järjestetään sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään:

- 1) sosiaalityötä;

¹⁷⁷ Sosiaalihuoltolaki 35 § (1301/2014)

- 2) sosiaaliohjausta;
- 3) sosiaalista kuntoutusta;
- 4) perhetyötä;
- 5) kotipalvelua;
- 6) kotihoitoa;
- 7) asumispalveluja;
- 8) laitospalveluja
- 9) liikkumista tukevia palveluja;
- 10) päihdetyötä;
- 11) mielenterveystyötä;
- 12) kasvatus- ja perheneuvontaa;
- 13) lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa;
- 14) muita 11 §:n mukaisiin tarpeisiin vastaavia asiakkaan hyvinvoinnille välttämättömiä sosiaalipalveluja > **oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiset sosiaalipalvelut** ¹⁷⁸

Sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. Työntekijän on oltava tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään.¹⁷⁹

Velvollisuudesta lastensuojeluilmoituksen tekemiseen säädetään lastensuojelulain 25 §:n 1 momentissa. Ilmoitusvelvollisia ovat:

- 1) Sosiaali- ja terveydenhuollon ja lasten päivähoidon;
- 2) opetustoimen;
- 3) nuorisotoimen;
- 4) poliisitoimen;
- 5) Rikosseuraamuslaitoksen;
- 6) palo- ja pelastustoimen;
- 7) sosiaalipalvelujen, lasten päivähoidon tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan;
- 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjän;
- 9) seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan;
- 10) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain (746/2011) 3 §:ssä tarkoitetun vastaanottokeskuksen ja järjestelykeskuksen;
- 11) hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön;
- 12) koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön;
- 13) Tullin;
- 14) rajavartiolaitoksen; taikka

¹⁷⁸ Sosiaalihuoltolaki 14 § (1301/2014)

¹⁷⁹ Sosiaalihuoltolaki 41 § (1301/2014)

15) ulosottoviranomaisen

palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.¹⁸⁰

Edellä 25 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa salassapitosäännösten estämättä myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä sosiaalihuoltolain 35 §:n mukaisena yhteydenottona tuen tarpeen arvioimiseksi edellyttäen, että:

- 1) yhteydenotto tehdään viipymättä; ja
- 2) yhteydenoton yhteydessä 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen henkilö ilmoittaa yhteydenottoon johtaneet syyt.¹⁸¹

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä¹⁸².

Palvelutarpeen arviointi

Asian tullessa vireille, arvioidaan välittömästi kiireellisen tuen tarve ja sen jälkeen ratkaistaan seitsemän päivän kuluessa, aloitetaanko palvelutarpeen arviointi, vai onko se ilmeisen tarpeetonta. Palvelutarpeen arviointi on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Palvelutarpeen arviointi on monitoimijaista yhteistyötä, jossa huomioidaan perheen oma näkemys tilanteesta sekä lapsen elämässä keskeisten toimijatahojen (neuvola, päivähoido, koulu) arvio.

Palvelutarpeen arviointi sisältää kuvauksen lapsen ja perheen tilanteesta sekä arvion erityisen tuen tarpeesta. Samalla arvioidaan myös mahdollinen lastensuojelun tarve. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä ennakoitaan myös sosiaalihuollon asiakkuuden kesto. Jos lapsi on erityisen tuen tarpeessa, nimetään lapselle omatyöntekijäksi sosiaalityöntekijä. Kaikista sosiaalipalveluista tehdään päätös.

Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut

Sosiaalihuoltolain perusteella perheiden ja lasten on mahdollista saada tukea ja apua yleisistä perhepalveluista aikaisempaa varhaisemmassa vaiheessa ilman lastensuojelun asiakkuutta. Näitä sosiaalihuoltolain mukaisia tukitoimia ovat mm. lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilö, tukiperhe, vertaisryhmätoiminta, tai tuki lomanviettoon /virkistämiseen.

¹⁸⁰ Laki lastensuojelulain muuttamisesta 25 a § (1302/2014)

¹⁸¹ Laki lastensuojelulain muuttamisesta 26 a § (1302/2014)

¹⁸² Lastensuojelulaki 43.3 § (642/2010)

Jos lastenvalvoja on vahvistanut vanhempien keskinäisen sopimuksen tai käräjäoikeus on antanut päätöksen lapsen valvotusta /tuesta tapaamisesta tai vaihdosta, järjestetään palvelu sosiaalihuoltolain mukaisena tukitoimena.

Lapsiperheiden kotipalvelu ja lapsen valvotut, tuetut tapaamiset sekä vaihdot ovat palveluita, joihin kaikilla lapsiperheillä on oikeus silloin kun tarve niihin on havaittu (palvelutarpeen arviointi). Muut sosiaalihuoltolainmukaiset palvelut kuuluvat lapselle silloin, kun hänellä on katsottu olevan erityinen tuen tarve.

Sosiaalihuoltolaissa *erityistä tukea tarvitsevalla lapsella* tarkoitetaan alle 18-vuotiasta lasta, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään (esim. päihteiden käyttö) tai joka on erityisen tuen tarpeessa 3 kohdassa mainituista syistä.

Kohdassa 3 todetaan, että *erityistä tukea tarvitsevalla henkilöllä ja asiakkaalla* tarkoitetaan henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalvelujaterveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi ja jonka tuen tarve ei liity korkeaan ikään siten kuin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain (980/2012), jäljempänä *vanhuspalvelulaki*, 3 §:ssä säädetään.¹⁸³

Lastensuojelun palvelut

Jos lapsen tarvitsemia palveluita ei voida järjestää sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina, tai jos nämä palvelut eivät riitä lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi, lapsi tarvitsee lastensuojelun asiakkuuden. Lastensuojelun avohuollon palveluita ovat mm. avohuollon sijoitus, perhekuntoutus sekä tehostettu perhetyö. Mikäli lapsen tilanne voitaisiin turvata sosiaalihuollon palveluina, mutta lapsi tai perhe ei näitä palveluita halua ottaa vastaan, voidaan tarvita lastensuojelun asiakkuutta. Tarve lastensuojelun asiakkuudelle arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Lastensuojelun avohuollossa lapselle nimetään aina lapselle hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Tämä sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä myös koulun ja oppilashuollon kanssa ja lapsen tilannetta arvioidessaan ja tukitoimia järjestäessään hän voi pyytää lausuntoja sekä koulun työntekijöitä yhteisiin palavereihin.

Kun lapsi sijoitetaan kiireellisesti lyhytaikaiset pois kotoa tai hänet otetaan perusturvalautakunnan huostaan toistaiseksi, hänelle on nimetty hänen asioista vastaava sosiaalityöntekijä sijaishuollosta. Lapselle syntyy myös oikeus jälkihuoltoon sijaishuollon aikana tai jos hän on ollut sijoitettuna avohuollon tukitoimena yksin kodin ulkopuolelle vähintään puolen vuoden ajan.

¹⁸³ Sosiaalihuoltolaki 3 § (1301/2014)

Sijaishuollossa olevan lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä koulun ja oppilashuollon kanssa lapsen koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Sijaishuollossa olevan lapsen asioissa yhteistyökumppani ja lapsen asioista (myös koulunkäyntiin liittyvistä asioista) päättävä henkilö on hänen kotikuntansa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Pieksämäellä lapsi- ja perhesosiaalityö on organisoitu siten, että kaupungissa työskentelee lastenvalvoja ja varalastenvalvoja, jotka vastaavat perheoikeudellisista palveluista. Sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa työskentelee sosiaalityöntekijöitä, sosiaaliohjaajia, perheohjaajia, ammatillisia tukihenkilöitä, psykoterapeutti ja lähihoitajia (kotipalvelu). Lakisääteinen sosiaalipäivystys on järjestetty virka-aikana omana työnä ja virka-ajan ulkopuolella Essoten kautta ostopalveluna.

3.9.3 Yhteistyö perheneuvolan kanssa

Perheneuvolan palveluihin kuuluvat kasvatusta- ja perheneuvonta sekä lasten ja nuorten psyykinen arviointi ja hoito. Perheneuvola tarjoaa ammattiapua lasten, nuorten ja lapsiperheiden tueksi erilaisissa elämäntilanteissa. Toiminnan tavoitteena on luoda edellytykset lapsen turvallisille kasvuoloille ja lisätä perheiden ja perheenjäsenten psykososiaalista hyvinvointia. Perheneuvolatyö on sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa. Palvelu on maksutonta ja asiakaslähtöistä. ¹⁸⁴ .

Perheneuvolassa etsitään ratkaisuja huolen aiheisiin yhdessä perheen kanssa. Lapsen ja perheen kanssa työskentelyssä ovat tarpeen mukaan yhteistyökumppaneina lapsen/nuoren lähiverkostot sekä viranomaistahot kuten neuvola, päivähoito, koulu, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ja lapsi- ja perhesosiaalityö.

Perheneuvolan palvelut:

- puhelinneuvonta ja konsultaatio
- lasten ja nuorten psykologiset tutkimukset ja yksilöpsykoterapiat ja tukikäynnit
- puheen kehitykseen liittyvät tutkimukset ja puheterapia
- vanhempien neuvonta ja tukeminen
- perhetilanteitten selvittely
- perheneuvonta ja perheterapia
- parisuhdeterapia
- avioeroon liittyvä perheasiain sovittelu
- lähisuhdeväkivaltatyö, uhrin/tekijän/lasten auttaminen
- ryhmätoiminnot

¹⁸⁴ Sosiaalihuoltolaki 14 § ja 26 § (1301/2014)

Käytännössä varsin iso osa perheneuvolan asiakkaana olevista lapsista ja nuorista on kouluikäisiä, mistä johtuu se, että yhteistyötä koulun ja perheneuvolan välillä on viikoittain. Tärkeää yhteistyön kannalta on, että yhteisistä toimintamalleista käydään jatkuvaa avointa keskustelua ja niitä kehitetään joustaviksi ja tarkoituksenmukaisiksi niin että lapset/nuoret ja heidän perheensä saisivat elämäntilanteeseensa sopivaa, oikea-aikaista ja riittävän tehokasta apua.

Hyväksi työkäytännöksi on osoittautunut malli, jossa koulusta perheneuvolan asiakkaaksi ohjatun lapsen tai nuoren alkutapaamiseen osallistuu lapsen ja perheen lisäksi myös koulun edustajia (opettaja, kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja), jotka tuntevat lapsen. Yhteinen keskustelu, jossa kaikki osapuolet kertovat omat näkemyksensä lapsen asioista, antaa hyvän lähtökohdan jatkotyöskentelylle. Yhdessä on hyvä myös sopia siitä, millainen yhteydenpito on jatkossa asianmukaista niin, että se palvelisi parhaiten lapsen ja hänen perheensä selviytymistä. Avoimuus lisää perheen luottamusta lapsen asioissa toimiviin viranomaisiin jolloin myös lapsi parhaiten hyötyy saamastaan tuesta. Perheneuvolan asiakkuus perustuu asiakkaan vapaaehtoisuuteen.

3.9.4 Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa

Esi- tai perusopetuksessa olevalle oppilaalle annetaan opetusta, jolla on oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa, johon oppilas on otettu. Sairaalan sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.¹⁸⁵

Tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisten oppilaiden, lasten- ja nuorisopsykiatriseen tutkimukseen ja hoitoon pääsy ja joustava siirtyminen takaisin kouluun on ensiarvoisen tärkeää.

Osa oppilaista on erilaisten tilapäisten opetusjärjestelyjen varassa ja hoidosta takaisin omaan kouluun siirtyvän oppilaan opetuksen järjestäminen tuottaa monesti vaikeuksia. Sairaaloiden potilaspaikkoja on vähennetty, ja hoito on viime vuosina painottunut avohuoltoon. Erikoissairaanhoidossa olevien oppivelvollisten asemaa halutaan selkeyttää tilanteessa, joissa oppilaan oman koulun tukitoimenpiteet eivät ole riittäviä. Oppilaan omalla koululla ja sairaalakoululla on velvollisuus yhteistyöhön siirryttäessä sairaalaopetukseen ja sieltä pois. Oppilaan opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki opetuksen järjestämiseksi.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Laki perusopetuslain muuttamisesta 4 § (1267/2013)

¹⁸⁶ Laki perusopetuslain muuttamisesta 4 § (1267/2013)

Sairaalakoulussa olevien oppilaiden yksilökohtainen oppilashuolto

Sairaalakoulussa olevat oppilaat pysyvät aina oman koulun oppilaina. Sairaalakoulujakso on määräaikainen. Sairaalakoulujakson aikana oppilaan kouluterveydenhuollon palvelut sekä opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut toteutuvat sairaalakoulussa.

Sairaalakoulun opiskeluhooltohenkilöstö toimii tarvittaessa yhteistyössä oppilaan oman koulun opiskeluhooltohenkilöstön tai oppilaan asioissa kootun monialaisen asiantuntijaryhmän edustajien kanssa.

Sairaalakoulujakson aikana oppilaan asioista vastaava asiantuntijaverkosto kokoontuu sairaalakoulun kokoon kutsumana verkostotapaamisissa, joihin myös oppilaan oman koulun edustaja/edustajat osallistuvat. Verkostossa mukana ollut oman koulun edustaja kirjaa edellä mainituista verkostoista opiskeluhooltolain edellyttämän opiskeluhoitokertomuksen oman koulun rekistereihin.

3.9.5 Yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön.¹⁸⁷

Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:¹⁸⁸

- 1) koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa;

Sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:

- 1) opetuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;
- 2) koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa;

¹⁸⁷ Nuorisolaki 10§ (1232/2020)

¹⁸⁸ Nuorisolaki 11§ (1232/2020)

Koulutuksen järjestäjä voi jättää tiedot 2 momentissa tarkoitettu nuoresta luovuttamatta, jos ne arvioivat käytettävissään olevien tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole 10 §:ssä tarkoitettujen palvelujen ja muun tuen tarpeessa.

Pieksämäen kaupungissa hyvänä käytäntönä on, että nuoren luvalla oppilaitosten edustajat ottavat yhteyttä etsivään nuorisotyöhön jo ennen kuin nuoren opinnot keskeytyvät, jolloin nuorta pystytään ohjaamaan sekä tukemaan varhaisessa vaiheessa.

3.9.6 Yhteistyö poliisin kanssa

Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen velvoitettujen (myös lastensuojeluviranomaisten) on tehtävä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:

1. rikoslaissa (20 luku) seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko tai
2. henkeen tai terveyteen kohdistunut rikos, jos sen enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Poliisille tehtävän ilmoituksen lisäksi heillä on velvollisuus tehdä myös lastensuojeluilmoitus (molemmat ilmoitukset on tehtävä).¹⁸⁹

Seksuaali- ja pahoinpitelyrikosepäilyjen ilmoitusvelvollisuus on ensisijaisesti, sillä henkilöllä, jonka tietoon seksuaalirikosepäily on tullut. On tärkeää, että poliisi saa tiedot henkilöltä, jolla on eniten ensikäden tietoa tapahtumista, joita ilmoitus koskee.

Tästä syystä ilmoituksen tekemistä ei saa delegoida pelkästään hallinnollisen aseman tai työtehtävien perusteella. Mitä enemmän epäilyä koskevia tietoja joudutaan siirtämään ja käsittelemään ennen ilmoituksen tekemistä, sitä suurempi on riski ilmoituksen tekemisen viivästykselle ja tietojen vääristymiselle tai katoamiselle.¹⁹⁰

Kaikissa tilanteissa lapsen kertomus tai muut epäilyn heräämiseen johtaneet havainnot, on kirjattava välittömästi ja mahdollisimman tarkasti. Myös työntekijän omat kysymykset ja kommentit pitää dokumentoida. Toiminta riippuu siitä, milloin epäillyn rikoksen arvellaan tapahtuneen. Mikäli epäillään lapsen joutuneen esimerkiksi ahdistelun tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi aivan äskettäin, ensivaiheen toiminnalla on kiire.

Opiskeluhuollon henkilökunnalla on käytettävissä virka-aikaan lastensuojelun päivystysnumero, josta voi konsultoida lastensuojelua tai pyytää työpariksi. Asiasta on tehtävä välittömästi ilmoitus poliisille, jotta poliisi pääsee käynnistämään tutkinnan.¹⁹¹

¹⁸⁹ Lastensuojelulaki 25 § 3 mom (417/2007)

¹⁹⁰ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja

¹⁹¹ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja

Kun lapseen liittyvään pahoinpitely/ lievä pahoinpitely ilmoituksen perusteella kyseessä oleva yksittäinen teko, joka on aiheuttanut enintään kipua tai hyvin lieviä mustelmia, käsitellään asia rikosilmoitusten esikäsittely-yksikössä EKYSSÄ Mikkelissä. Akuutit vakavat väkivalta- ja seksuaalirikosasiat tulee toimittaa edelleen suoraan hätäkeskukseen tai Pieksämäen poliisiasemalle.

Itä-Suomen poliisilaitos Mikkelin poliisiasema
Rikosilmoitusten esikäsittely-yksikkö
Hallituskatu 4
50100 Mikkeli

Jos kyse on paljon aikaisemmin sattuneista tapahtumista tai tilanteista, jossa lapsi ei ole välittömästi vaarassa, voidaan toimia rauhallisemmin mutta viivyttelyyn ei näissäkään tilanteissa ole syytä. Jos lapsi esimerkiksi kertoo useita kuukausia sitten tapahtuneista tapahtumista, joihin ei ole liittynyt fyysistä kontaktia tai ahdistavista nettiviesteistä, ei lapsen somaattiselle tutkimukselle ole ehkä lainkaan tarvetta eikä sitä ainakaan tarvitse tehdä kiireellisenä. Mikäli epäily perustuu havaintoihin lapsen käyttäytymisestä, havainnot tulee kirjata huolellisesti ja ilmoitus poliisille pitää tehdä heti kun mahdollista.¹⁹²

Lapsiin kohdistuneiden rikosepäilyjen ilmoituslomake ja toimintaohjeet:

https://www.thl.fi/documents/647345/2637086/Ilmoituslomake_lapseen+kohdistuneesta+rikosep%C3%A4ilyst%C3%A4+versio+2016.pdf/14047add-676e-4909-9f62-e64e68bae944

Ankkuritoiminta

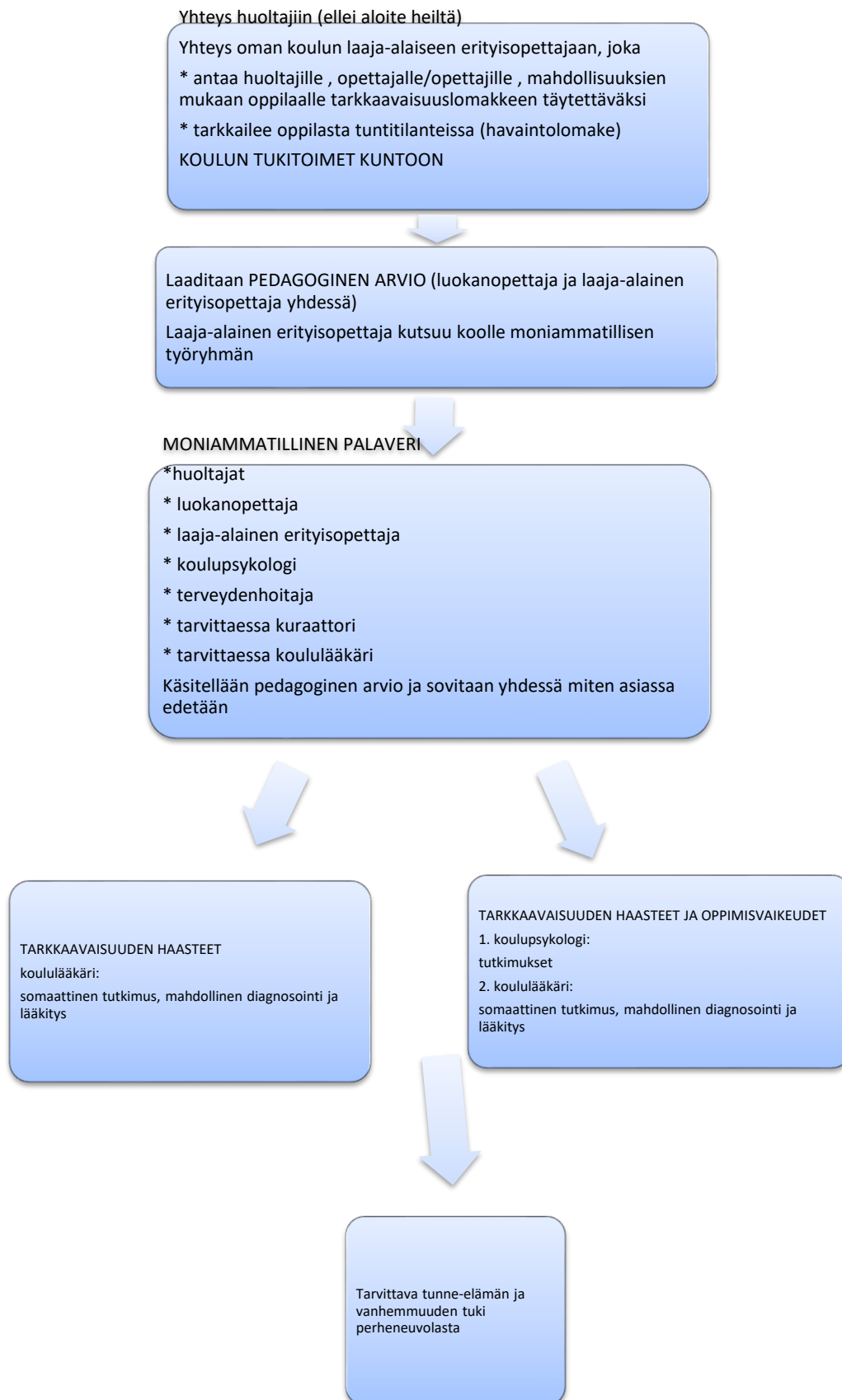
Ankkuritoiminnan tarkoituksena on varhaisen vaiheen nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja rikosten ennalta ehkäiseminen. Paikallisesti ankkurit voivat toimia myös lähisuhde- ja perheväkivaltatehtävissä.

Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisessa ankkuritiimissä. Mukana on asiantuntijoita poliisista, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimesta. Tiimin kokoonpano voi vaihdella taupauskohtaisesti. Moniammatillinen tiimi tapaa nuoren ja hänen huoltajansa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta nuorta voidaan tukea tarkoituksenmukaisesti ja tarvittaessa ohjata oikean avun tai tuen piiriin.¹⁹³

¹⁹² Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja

¹⁹³ <https://ankkuritoiminta.fi/toiminta>

3.9.7 ADHD-hoitopolku Pieksämäellä esikoulussa, alakoulussa ja yläkoulussa



4 YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ KANSSA

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen *opiskeluhoollasuunnitelma*. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa¹⁹⁴. Opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa¹⁹⁵.

4.1 Suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa

Oppilaskunnat

Opiskeluhoollasuunnitelmaa tulee käsitellä yhdessä koulun/oppilaitoksen oppilaskunnan kanssa oppilaiden ikäkaudelle soveltuvalla tavalla.

Vanhempainyhdistykset

Vanhempainyhdistyksiä kuullaan vuosittain opiskeluhoollon suunnitteluun liittyvistä asioista.

Opetussuunnitelman työversio

Opiskelijoilla ja huoltajilla on mahdollisuus kommentoida opiskeluhoollasuunnitelmaa. Kommentoinnit otetaan huomioon vuosittain hyväksyttävässä päivityksessä.

Huoltajien ja opiskelijoiden palaute

- Opiskeluhoollto on yhtenä kohtana joka vuosi järjestettävässä asiakastyytyväisyyspalauteessa, joka tehdään perusopetuksen toisen, viidennen ja kahdeksannen vuosiluokan oppilaiden perheille.
- Kouluterveyskyselyt THL
- Lukiossa toteutetaan vuosittain itsearviointikysely, jossa kysytään myös opiskelijoiden kokemuksia opiskeluhoollon tuesta.
- Hyvinvointiprofiilit

STEP-koulutuksessa opiskelijoilla on edustus johtokunnassa sekä opettajakunnan kokouksissa. Lisäksi suunnittelu- ja kehittämistyötä tekevissä verkostoryhmissä on opiskelijaedustajat. Hallinnollisen vaikuttamisen rinnalla muut vaikuttamiskanavat ovat osa arkipäivää: keskustelut, kirjalliset ja suulliset palautteet, vapaamuotoiset aloitteet jne.

¹⁹⁴ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 1 § (1287/2013)

¹⁹⁵ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 18 § (1287/2013)

Opetussuunnitelmaperusteisen koulutuksen opiskelijoilta kerätään palautetta opiskeluprosessista koko opiskelun ajan OPIX-järjestelmän kautta. Palautteen avulla kehitetään toimintaa entistä paremmaksi ja siksi on tärkeää, että mahdollisimman moni opiskelija antaa palautteen. Opiskelijapalautteen kysymykset liittyvät mm. ohjaamiseen, ilmapiiriin, koulutuksen toteutukseen (mm. opettajien työskentelyyn, opiskelumenetelmiin, työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen), arviointiin ja oppimisympäristöön.

4.2 Tiedottaminen oppilaille, opiskelijoille ja huoltajille

Tiedottaminen oppilaille ja opiskelijoille

Opiskeluhoitoa esitellään oppilaille ja opiskelijoille lukukauden alkaessa.

Tiedottaminen huoltajille

Keskeiset opiskeluhoollolliset asiat kuvataan koulujen ja oppilaitosten nettisivuilla.

Opiskeluhoitoa esitellään vanhempainilloissa.

Yksilöllinen oppilashuolto

Vastuhenkilö huolehtii, siitä että monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontuessa oppilas/opiskelija ja huoltaja saavat tietoa opiskeluhoollon periaatteista ja käytänteistä.

5 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN

5.1 Valtakunnallinen ohjaus

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista päätetään osana opetussuunnitelman perusteita¹⁹⁶. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja¹⁹⁷.

5.2 Opiskeluhuollon seuranta ja arviointi

Valtakunnallinen seuranta

Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos seuraavat yhteistyössä opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti¹⁹⁸.

Paikallinen seuranta

Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhoitoa koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset on julkistettava.¹⁹⁹

Tietojen toimittaminen

Koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimitettava opetushallintoviranomaiselle sekä Terveiden- ja hyvinvoinnin laitokselle opiskeluhuollon valtakunnallisessa arvioinnissa, kehittämisessä, tilastoinnissa ja seurannassa tarvittavat tiedot²⁰⁰.

5.3 Opiskeluhuollon valvonta²⁰¹

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen ohjauksesta ja valvonnasta säädetään lisäksi sosiaalihoitolain (710/1982) 3 §:ssä ja kansanterveyslain (66/1972) 2 §:ssä.

¹⁹⁶ Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003), Lukiolaki 10 § 2 mom. (478/2003), Laki ammatillisesta koulutuksesta 13 § 2 mom. (951/2011)

¹⁹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 24 § (1287/2013)

¹⁹⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁹⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 2 mom. (1287/2013)

²⁰⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 3 mom. (1287/2013)

²⁰¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 § (1287/2013)

Aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 6 §:ssä säädetyn opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhoillon tämän lain mukaisesti.

5.4 Opiskeluhoiltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Seurantavelvoite

Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppilaitoksen opiskeluhoiltosuunnitelman toteutumista²⁰².

Toteutus, seuranta ja tiedottaminen

Opiskeluhoiltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho koulussa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen koulun oppilashuillon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Omavalvonta

Opiskeluhoiltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa koulutuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoiltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa opiskeluhoillon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.²⁰³

5.5 Opiskeluhoiltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen Pieksämäellä

Vastuu

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjäkohtaisesta opiskeluhoillon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoillon ohjausryhmä. Koulun ja oppilaitoksen opiskeluhoillon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa oppilaitoskohtainen opiskeluhoiltoryhmä. Vastuu ryhmien toiminnasta on koulujen rehtoreilla, jotka kokoavat ryhmien toiminnasta palautetta oppilailta, opettajilta, huoltajilta sekä opiskeluhoillon eri toimijoilta. Opiskeluhoillon toimintaa arvioidaan ohjausryhmässä lukuvuoden päättyessä. Keskeisistä tuloksista tiedotetaan oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille. Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoiltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa opiskeluhoillon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

²⁰² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 4 mom. (1287/2013)

²⁰³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 § 1 mom. (1287/2013)

Menetelmät

Seurannassa käytetään hyväksi koulun hyvinvointiprofiilia, asiakastyytyväisyyskyselyä, oppilashuollon laatuarviointia, koulun olojen terveystarkastusta sekä muita oppilaiden hyvinvointiin kohdistuvia selvityksiä, joihin yläkoulussa ja toisella asteella kuuluvat esimerkiksi kouluterveyskysely ja Karvi-arvionti (Kansallisen koulutuksen arviointikeskus).

Aikataulu

Koulun hyvinvointiprofiilin selvitys ja koulun oppilashuollon laadunarviointi toteutetaan parillisina vuosina joka toinen vuosi. Koulun olojen terveystarkastus toteutetaan joka kolmas vuosi erillisen suunnitelman mukaan. Opiskeluhoito keskittyy siinä oppilaiden monipuoliseen hyvinvointiin.

Tulosten käsittely ja hyödyntäminen

Koulun opiskeluhoitoryhmä päätelee tulosten perusteella vaadittavat toimenpiteet, jotka rehtori kirjaa seuraavan lukuvuosisuunnitelman painopisteiksi.

Tuloksista tiedottaminen

Tulokset kootaan tiedoksi koulutuslautakunnalle esiteltävään lukuvuosikertomukseen. Rehtori vastaa tiedottamisesta koulunsa henkilöstölle, oppilaille, opiskelijoille, huoltajille sekä tarvittaville yhteistyötahoille.

Omavalvonta

Koulutuksen järjestäjät seuraavat ohjausryhmässä opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa. Jokainen viranhaltija toteuttaa työssään omavalvontaa ja tuo esille asioita kehittämisen näkökulmasta.

LÄHTEET

Ammatillisten perustutkintojen perusteet 2014/ Luku 8.7 opiskeluhoito. Opetushallitus.

Ankkuritoiminta. <https://ankkuritoiminta.fi/toiminta>

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes.

Etelä-Savon ammattiopiston järjestyssäännöt:

<https://www.esedu.fi/opiskelijalle/lomakkeet/jarjestyssaannot/>

Asuntolan säännöt:

https://www.esedu.fi/wp-content/uploads/2020/06/Asuntolasaannot_03062020.pdf

Etelä-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä. www.esshp.fi

Hietanen-Peltola, M.& Korpilahti, U.(toim.) Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126936/URN_ISBN_978-952-302-505-9.pdf?sequence=1

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Ps-Kustannus.

Kivakoulu. www.kivakoulu.fi

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019/Luku 4.3 opiskeluhoito. Opetushallitus.

Lähisuhdeväkivaltatyö. <http://www.pieksamaki.fi/palvelut/lahisuhde-ja-perhevakivaltatyo>

Mäki P, Wikström K, Hakulinen-Viitanen T ja Laatikainen T (toim.) (2011) Terveystarkastukset lastenneuvolassa & kouluterveydenhuollossa - Menetelmäkäsikirja (pdf 2,23 Mt). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen oppaita 14. Tampere

Interpersoonallinen ohjaus ja neuvonta IPC. Nuorten IPC Käsikirja 2016. HYKS Nuorisopsykiatri

Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki http://www.oph.fi/download/163540_Oppilashuolto_ja_kolmiportainen_tuki.pdf

Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulun-kaynnin-tuki-ja-oppilashuolto>

Pelkonen Marjaana 2014. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Oppilas – ja opiskelijahuollon kokonaisuus, yhteisöllinen opiskeluhoito. Seinäjoki 5.3.2014

Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015.

Pieksämäen kaupungin päihdestrategia 2008.

Pieksämäen koulutoimen turvallisuussuunnitelma 2014 / Wilma

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014/ Luku 8.0 oppilashuolto. Opetushallitus.

Psykologiliito. <http://www.psyli.fi>

STEP-koulutuksen pelisäännöt opiskelijoille:

<https://www.step-koulutus.fi/opiskelijalle/opiskelun-pelisaantoja/>

STEP-koulutuksen asuntolan säännöt:

https://www.step-koulutus.fi/wp-content/uploads/2019/10/SO-Asuntolan-j%C3%A4rjestyss%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t-2019-20_7-10-2019.pdf

Sosiaaliportti. <http://www.sosiaaliportti.fi/>

Talentia. <http://www.talentia.fi>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvak-sikaytto/seksuaalisen-hyvak-sikayton-epaily/lapsiin-kohdistuneiden-seksuaalirikosepaily-jen-ilmoitusvelvollisuus>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkostomenetelmät 2007. <http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/puheeksiottaminen/index.htm>

Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi. 2015. Sosiaali- ja terveysministeriö. Kuntainfo.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

Varhaisen tuen käsikirja 2012, Pieksämäen kaupunki. (M:/asema)

Varpu. 2005.Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Opettaja nro 38 B. Luettu 2012. <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>

Vertaissovitteluohjelma- Verso <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/>

Viisari. Ennaltaehkäisevä päihdetyö. http://pieksamaki.fi/files/viisariopas_huhti.pdf

LAIT JA ASETUKSET

Alkoholilaki (1143/1994), (642/2009)

Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 30.11.2012

Henkilötietolaki (523/1999)

Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998), (951/2011), (1269/2013), (531/2017)

Laki lastensuojelulain muuttamisesta (1302/2014)

Laki perusopetuslain muuttamisesta (1139/2003)

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015)

Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (245/2015, asiakasasiakirjalaki)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, sosiaalihuollon asiakaslaki)

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

Lastensuojelulaki (1015/2005), (417/2007), (1292/2013), (88/2010)

Lukiolaki (629/1998), (478/2003), (1268/2013), (741/2018)

Nuorisolaki (1285/2016)

Nuorisolaki 11§ (1232/2020)

Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki (1287/2013)

Perusopetuslaki (628/1998), (1288/1999), (477/2003), (642/2010), (1267/2013), (1288/2013)

Rikoslaki (1889/39), (374/2008)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Tupakkalaki (549/2016)

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

KUVAT

Kuva 1. Pieksämäen kaupungin opiskeluhuollon rakenne ja toimintatavat

Kuva 2. Poissaolot / huolen vyöhykkeistö

Kuva 3. Sora-säännöksiin liittyvä ohjauspolku

Kuva 4. Työntekijän / aikuisen kokeman huolen vyöhykkeistö

Kuva 5. Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa

LIITTEET

Liite 1. Opiskeluhuoltokertomus

Liite 2. Suunnitelma pitkäaikaissairauden hoidon järjestämisestä koulupäivän aikana

Liite 3. Suostumus oppilaan asian käsittelyyn opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä



PIEKSÄMÄEN KAUPUNKI
OPISKELUHUOLTOKERTOMUS
 SALASSA PIDETTÄVÄ ASIAKIRJA

_____ . _____ 20 _____

Oppilaan nimi ja henkilötunnus		Kokoukseen osallistujat ja heidän virka-asemansa	
Kotikunta ja yhteystiedot			
Huoltaja ja yhteystiedot (osoite ja puh)			
Oppilaan/huoltajan suostumus asian käsittelyyn, ryhmän koollekutsumiseen ja muiden yhteistyötahojen osallistumiseen			
Suullinen suostumus: _____ . _____ 20 _____			
Kirjallinen suostumus: Pieksämäellä _____ . _____ 20 _____			
Oppilaan allekirjoitus/ nimenselvennys		Huoltajan allekirjoitus/ nimenselvennys	
Asian aihe ja vireillepanija			
Opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet ja tukitoimet (aikaisemmat ja nykyiset)			
Kokouksessa tehdyt päätökset	Päätösten toteuttamissuunnitelma	Vastuuhenkilöt	Toteutetut toimenpiteet
Tietojen luovutus (mitä salassa pidettäviä tietoja on luovutettu, kenelle ja millä perusteella)			
Pvm, kirjauksen tekijä ja hänen virka-asemansa			



Pieksämäen kaupunki

Liite 2.

Suunnittelulomake pitkäaikaissairauden hoidon järjestämisestä
koulupäivän aikana

Vanhempien yhteyshenkilö koulussa päivityksiä varten

_____ puh: _____

YHTEYSTI EDOT

Koulu _____ luokka _____

Lapsen nimi _____ syntymäaika _____

Huoltaja _____ puh: _____

Huoltaja _____ puh: _____

Terveystenhoitaja _____ puh: _____

Rehtori _____ puh: _____

Opettaja _____ puh: _____

Koulunkäynnin ohjaaja _____ puh: _____

Keittiöhenkilökunta _____ puh: _____

Varahenkilöt _____ puh: _____

Sairautta hoitava taho _____

puh: _____

Yhteyshenkilö _____ puh: _____

SAIRAUDEN HOITO KOULUPÄIVÄN AIKANA

Huomioitavat asiat:

Lapsen huoltajat vastaavat siitä, että lapsella on koulussa lääkitsemiseen tarvittavat välineet ja lääkkeet, sekä koulun henkilökunnalla tarvittavat ja päivitettyt tiedot sairaudesta ja lapsen avuntarpeesta sairauden hoitamisessa koulupäivän aikana.

Lapsen tyypilliset oireet:

Ensiapu:

(Missä lääke säilytetään, toimet kuinka menetellään):

Retket, liikuntapäivät ja muut erityistilanteet:

Koulumatkat, iltapäiväkerho:

Miten tieto sairaudesta kulkee sijaiselle:

Muut muistettavat asiat:

Suunnitelmaa jatketaan _____ saakka, jonka jälkeen uusi arvio.

Paikka ja päiväys _____

Lapsen huoltajana annan tässä lomakkeessa mainituille henkilöille luvan lapseni sairauteen liittyvien toimien hoitamiseen lomakkeessa kirjattujen linjausten mukaisesti. Lisäksi annan luvan lapseni terveydentilaa koskevien tietojen luovuttamiseen tässä lomakkeessa mainituille sekä mahdollisesti ensiapuun osallistuville muille henkilöille.

Sitoudun tiedottamaan lapseni hoidossa tapahtuneista muutoksista koululle / opettajalle.

Huoltajan allekirjoitus _____

Lapsen allekirjoitus _____

Terveydenhoitajan allekirjoitus _____

Lääkärin allekirjoitus _____



**SUOSTUMUS OPPILAAN ASIAN KÄSITTELYYN OPISKELUHUOLLON
MONIALAISessa ASIANTUNTIJARYHMÄSSÄ**

Oppilaan nimi
Henkilötunnus
Koulu ja luokka
Huoltajien nimet
Osallistujat
Huolen aiheet ja muuta mahdollista tietoa

Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskelijahuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen. Ryhmän jäseninä voivat toimia esim. luokanopettaja, luokanohjaaja, kuraattori, terveydenhoitaja, psykologi, erityisopettaja tai opinto-ohjaaja. Opiskelijan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä.

Asian käsittelystä laaditaan opiskeluhoitokertomus, johon kirjataan tarpeelliset tiedot yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Ryhmän jäsenet noudattavat oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) ja muiden ammattiaan koskevien lakien salassapitosäännöksiä.

- Annan luvan asian käsittelyyn/oppilas
 En anna lupaa asian käsittelyyn/oppilas

- Annan luvan asian käsittelyyn/huoltaja
 En anna lupaa asian käsittelyyn/huoltaja

Perustelut

Pieksämäellä / 202

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Lisäykset/muutokset suostumukseen

Pieksämäellä / 202

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Lisäykset/muutokset suostumukseen

Pieksämäellä / 202

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Lisäykset/muutokset suostumukseen

Pieksämäellä / 202

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Oppilaan asian käsittely asiantuntijaryhmässä ja opiskeluhohtokertomus

18 § Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhohtollossa

Opiskeluhohtoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevilla toimenpiteillä ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti.

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syytä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhohtoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhohton tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhohton henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhohton ammattihenkilö.

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhohton palveluja.

19 § Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhohtoasian käsittely

Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen.

Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhohton yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.

Opiskeluhohtoryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoo opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään.

20 § Opiskeluhohton kertomukset

Yksilökohtaisen opiskeluhohton järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhohton kertomuksiin siten kuin tässä pykälässä säädetään. Tässä laissa ei säädetä sellaisista opiskelijoista koskevista tiedoista, joita tallennetaan oppilas- tai opiskelijarekistereihin opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Koulu- ja opiskeluhohtuudenhohton henkilöstö sekä muut opiskeluhohtoa toteuttavat terveydenhohton ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Opiskeluhohton kuraattorit kirjaavat yksilötapaamisissa kertyvät asiakastiedot opiskeluhohton kuraattorin asiakaskertomukseen, joiden käsittelystä säädetään sosiaalihohton asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000).

Kun 14 §:ssä tarkoitettussa opiskeluhohton monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhohton tarvetta, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhohton tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhohtokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhohtokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) asian aihe ja vireillepanija;
- 3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;
- 4) tiedot asian käsittelystä opiskeluhohtoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastavat tahot;
- 5) toteutetut toimenpiteet;
- 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhohtokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

21 § Opiskeluhohton rekisterit

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhohton rekisteriä (*opiskeluhohtorekisteri*).

Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhollossa laadittavat opiskeluholtokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Rekisterinpitäjän on nimettävä rekisterille vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin. Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitettujen potilasasiakirjat tallennetaan potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt kunnan toimielin tai 10 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa koulutuksen järjestäjä. Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitettujen opiskeluholton kuraattorin asiakaskertomukset tallennetaan opiskeluholton kuraattorin asiakasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt kunnan toimielin tai 10 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa koulutuksen järjestäjä.

Jos koulutuksen järjestäjä toimii opiskeluholton potilasrekisterin tai opiskeluholton kuraattorin asiakasrekisterin rekisterinpitäjänä, sen on nimettävä kyseisen alan ammattihenkilö vastuuhenkilöksi huolehtimaan sanottuun toimintaan liittyvien tietojen rekisterinpidosta. Tässä ja 1 momentissa tarkoitettu vastuuhenkilö päättää myös vastaamaansa rekisteriin sisältyvien tietojen luovuttamisesta tilanteissa, joissa niitä pyytävällä on lakiin perustuva oikeus tiedon saantiin. Koulutuksen järjestäjä ei saa käyttää tässä pykälässä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä tietoja muuhun tarkoitukseen kuin kyseisen yksilökohtaisen opiskeluholton palvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen, ellei laissa muuta säädetä.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, opiskeluholton rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelystä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja henkilötietolaissa (523/1999).

Tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

22 § Opiskeluholto rekisteriin sisältyvien tietojen salassapito

Edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuun opiskeluholto rekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ssä säädetään.

Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluholtopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluholton toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluholton toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet eivät saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluholton asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

- 1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka
- 2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluholton tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden salassapitovelvoitteista säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:ssä (*asiakirjasalaisuus*) ja 23 §:ssä (*vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto*).

23 § Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista

Opiskeluholtoa koskevista salassapitovelvoitteista voidaan poiketa siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 7 luvussa säädetään, ellei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluholton järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluholton järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluholton asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluholton jatkuvuuden kannalta.